

הישיבה השלוש-מאות-ושמונים של הכנסת השביעית

יום שלישי, י"ג שבט תשל"ג (16 ינואר 1973)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

על שולחן הכנסת לדיון מוקדם: חוק גנים לאומיים ושמורות טבע, תשל"ג-1973 — הצעת חברי-הכנסת: מ. זר, ד. לוי, מ. סורקיס, א. שכטרמן וי. תמיר.
כן הונחו מסקנות ועדת הפנים בעניין מצב הבטחון בבתי-הסוהר.

הי"ר מ. זר:
הגני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
מזכיר הכנסת נ. לורך:
ברשות היושב-ראש, הגני מתכבד להודיע כי הונח

ב. שאלות ותשובות

2. שיפור תנאי המגורים של תושבי השכונה גבעת-גאולה שבגבעתיים
חברי-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החקלאות ביום י"ג באב תשל"ב (24 ביולי 1972):
הובא לידיעתי כי שטחי קרקע נרחבים השייכים למינהל מקרקעי ישראל בגושים 6142 ו-6143 שבגבעתיים, הגובלים בשכונה גבעת-גאולה, הוחכרו לחברת "רסקו".
בתנאי המגורים הקשים של תושבי השכונה אין חברת "רסקו" בונה באזור ואף לא נעשה דבר לשיפור המקום.
אבקש לדעת:
אילו אמצעים נוקט מינהל מקרקעי ישראל כדי להבטיח כי חברת "רסקו", בעלת הזכויות על הגושים הנ"ל, תפעל לשיפור תנאי המגורים של תושבי השכונה? שר-החקלאות ח. גבתי:
מתנהל משא-ומתן ממושך בין המינהל, עיריית גבעתיים וחברת "רסקו" במגמה להבטיח את זכויות המגורים של תושבי השכונה גבעת-גאולה. המינהל יעמוד על כך שיימצא פתרון נאות לבעיות המגורים של תושבי השכונה.

3. נתונים בנוגע לרכישת "ורד" על-ידי "סולל בונה"
חברי-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החקלאות ביום י"ג באב תשל"ב (24 ביולי 1972):
בימים האחרונים נודע על עיסקה שבה נקנתה חברת "ורד" על-ידי חברת "סולל בונה".
אבקש לדעת:
א. האם פורסם מכרו על-ידי חברת "ורד" למכירתה?
ב. אם כן — מתי פורסם המכר?
ג. אילו חברות השתתפו במכר?
ד. מה היתה ההצעה של כל אחת מהחברות שהשתתפו במכר?
ה. מה הוא ערך רכוש חברת "ורד" המפורז בעו"לם כולו?

הי"ר מ. זר:
אנו מתחילים בסעיף א' בסדר-היום: שאלות ותשובות.

1. פרטים בקשר לרכישת "ורד" על-ידי "סולל בונה"
חברי-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החקלאות ביום י"ג באב תשל"ב (24 ביולי 1972):
בעקבות הידיעות על רכישת חברת "ורד" על-ידי החברה לעבודות חוץ וגמלים מיסודו של "סולל בונה" — אבקש לדעת:
א. מה היה הסכום הכולל ששילמה חברת "סולל בונה" בעד "ורד"?
ב. האם כולל סכום זה התחייבויות לתשלום חובות של חברת "ורד"?
ג. מה ערך הנכסים הקיימים של חברת "ורד" שיעברו עם הקנייה לחברת "סולל בונה"?
ד. אילו פרויקטים מבוצעים כעת על-ידי חברת "ורד" ומה הוא הסכום הכולל של ההתחייבויות לזכות חברת "ורד" בגין עבודות שהיא מבצעת ובגין חווי עבודה שיש לה?

שר-החקלאות ח. גבתי:
א. "סולל בונה" תשלם בעד "ורד" מיליון דולר ועוד 25% מערך העבודות שתתקבלנה בעתיד על שם "ורד", וכן את הערך המלא של חלפים וחמרים במחירים נוכחיים.
ב. לא.
ג. הרכוש המועבר ל"סולל בונה" עומד בספרי החברה ביום המכירה ב-2.5 מיליון דולר בקירוב.
ד. הפרוייקטים המבוצעים על-ידי חברת "ורד" הם: 1. ניגריה — מפעלי מים. יתרת העבודה לתאריך המכירה של "ורד" היא 9 מיליון דולר. 2. גאנה — מפעל אספקת מים וביוב. היתרה — 2 מיליון דולר. 3. קניה — סלילת כביש. היתרה — 1.5 מיליון דולר.
סך כל ההתחייבויות לזכות "ורד" ביום מכירתה היו: 1. התחייבויות מוכרות על-ידי גותי העבודה — 3 מיליון דולר. 2. תביעות "ורד" — 7.5 מיליון דולר.

ש"החקלאות ת. גבתי:

איני יכול לענות לך, כי איני יודע.

5. מניעת ספסרות בקרקעות ציבוריות בקיסריה

חבר-הכנסת ד. י. לוי שאל את שר החקלאות ביום ג' בכסלו תשל"ג (9 בנובמבר 1972):

לפי ידיעה שפורסמה ב"מעריב" ביום 6 בנובמבר 1972 נמכרה בקיסריה קרקע ציבורית לאנשי ספרטיים תוך ספקולציה בקרקעות.
אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה?
2. האם הבעלים של החברה לפיתוח קיסריה הם מוסדות מבוקרים, ומי הם?
3. האם קיבלה החברה את הקרקע ממינהל מקר-קעי ישראל לפי תכנית מאושרת וייעודים מוגדרים?
4. האם עמדה החברה בהתחייבויותיה בגין ביצוע התכנית המאושרת?
5. אם לא — מדוע?
6. מה הם האמצעים שיש בדעת משרדו או בדעת ההנהלה של מינהל מקרקעי ישראל לנקוט כדי למנוע ספקולציות בקרקע ציבורית?

ש"החקלאות ת. גבתי:

1. הידיעה אינה נכונה.

2. הבעלים של החברה לפיתוח קיסריה הם: ממ-שלת ישראל — 50%; בית הברון רוטשילד — 50%. החברה היא תפעולית בלבד ומבוקרת על-ידי מבקר המדינה.

3-5. אדמות קיסריה נמסרו בתקופת השלטון התורכי בזכיון לבית רוטשילד ולפיק"א, והועברו על-ידי פיק"א ללא תמורה לקרן קיסריה, שאף היא בבעלות ממשלת ישראל ובית רוטשילד.

השימוש בקרקעות נעשה על-פי תכניות מאושרות על-ידי גורמי התיכנון ומתואמות על-ידי נציגי הממשלה בחברה.

6. מינהל מקרקעי ישראל נוקט צעדים מספר כדי למנוע ספקולציה בקרקעות ציבוריות, ביניהם: 1. הקרקעות נמסרות למטרות בנייה על-פי הערכת הש"מאי הממשלתי בהתאם למחירי השוק; 2. הקרקעות נמסרות לצרכי בנייה תוך תקופה קצובה ונרשמות על שם הבונה רק עם תום הבנייה על הקרקע.

6. תפיסת קרקע לצרכי היאחזות נח"ל גבתי

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החקלאות ביום א' בטבת תשל"ג (6 בדצמבר 1972):

ב"דבר" מיום 28 בנובמבר 1972 נמסר, כי מתוך 5000 דונם של אדמת הכפר עקרבה טרם שוחררו 1800 דונם לעיבוד הכפרים. חלק מ-1800 דונם אלה — כן נמסר ב"דבר" — מעוכב היום על-ידי מתנחלי היאחזות נח"ל גבתי, היושבת בשולי השטח.

אבקש לדעת:

1. מדוע נמנעת מהכפרים הערביים האפשרות לעבד את אדמותיהם?
2. האם מוכן כבוד השר לשקול אפשרות לשיחרור 1800 הדונם הנ"ל?

ש"החקלאות ת. גבתי:

1. הידיעה איננה מדויקת. מתוך 90,000 הדונם של עקרבה, כ-9,000 דונם הם אדמות נפקדים. מתוכם נתפסו לצרכי היאחזות 800 דונם בלבד. אלו הן אדמות נפקדים ולא אדמות תושבי עקרבה.

ו. על אילו חוזי עבודה חתמה חברת "ורד", באילו ארצות, ומה היקף כל אחד מהפרויקטים שעליהם היא חתומה?

ז. בכמה נקנתה חברת "ורד" על-ידי חברת "סולל בונה"?

ח. מה כוללת קנייה זו?

ט. מי קבע את הערך הריאלי של חברת "ורד"?

י. מה היה הסכום הכולל שנקבע כערך ריאלי של החברה?

ש"החקלאות ת. גבתי:

א-ד. לא פורסם מכרז.

ה. בנוסף לערך הרכוש שצויין בתשובתי, שניתנה היום לשאלתה קודמת שלך באותו עניין, מצוי עוד רכוש בערך של 700,000 דולר בקירוב בארצות אחרות.

ו-ח. ראה תשובתי שניתנה היום לשאלתה קודמת שלך בעניין זה.

ט-י. הערך נקבע על-ידי בעלי המניות על סמך תחשיבים שונים. סכום המכירה בפועל היה כפי שנמסר בתשובה לשאלתה הנ"ל.

4. מסירת שטחי קרקע להיאחזות נח"ל גבתי

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום ג' בכסלו תשל"ג (9 בנובמבר 1972):

"הארץ" של יום 7 בנובמבר 1972 מוסר, כי היאחזות נח"ל גבתי קיבלה לאחרונה 800 דונם מאדמות עקרבה, בעקבות צו תפיסה שהוצא על-ידי מפקד אוזר יהודה ושומרון. בהמשך הידיעה נמסר כי ההיאחזות תקבל בעתיד עוד כ-2000 דונם השייכים לנפקדים מכפר עקרבה.

אבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם היא נכונה —
- א. מה היו השיקולים למסירת השטח הנ"ל להיאחזות?
- ב. מה הם השיקולים למסירת שטח אדמה נוסף להיאחזות הנ"ל?
- ג. האם תפיסת השטח היא גם על דעת שר הבטחון?
- ד. האם נועץ שר הבטחון עם גורמים כל-שהם בטרם אישר את תפיסת השטח?
- אם כן — עם אילו גורמים?

ש"החקלאות ת. גבתי:

1. הידיעה איננה מדויקת. 800 הדונם אינם מאדמות אנשי עקרבה, כי אם אדמות נפקדים. יתר השטח לא נמסר להיאחזות על-פי צו תפיסה, כי אם על-ידי החלפת השטח בשטחים אחרים על-ידי משא-ומתן עם אנשי עקרבה.

2. א-ב. השטח מיועד להקמת היאחזות ולעיבוד חקלאי.

ג. כן.

ד. כן. עם הגורמים המוסמכים לכך.

היו"ר מ. זר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, אמנם הפניתי את השאלתה המקורית לשר הבטחון, אבל אשאל אותך אותה שאלה שהתכוונתי לשאול אותך: האם הוציא שר הבטחון את צווי התפיסה על יסוד שיקולים התיישבותיים או בטחוניים?

2. כאמור, מדובר ב-800 דונם בלבד ולא ב-1,800 דונם.

7. קרקעות היאחזות נח"ל כור

חבר הכנסת ש. כהן שאל את שר החקלאות ביום ז' בטבת תשל"ג (12 בדצמבר 1972):

ב"הארץ" מיום 29 בנובמבר 1972 התפרסמה ידיעה כי בשבועות הקרובים עתידה לעלות על הקרקע בבקעת הירדן היאחזות חדשה שעמה כור. קרקעות היאחזות, 2000 דונם, הן משל נפקדים באזור. עוד נאמר באותה ידיעה, כי המוסדות המטפלים בעניין נתקלו בעבר בבעיות בקשר לריכוז הקרקעות במקום, אולם עתה הן נפתרו. אבקש לדעת:

1. האם הידיעה נכונה?
2. אם כן — מה היו הבעיות שעמדו לפני מרכזי הקרקעות?
3. כיצד נפתרו בעיות אלה?

שר החקלאות ח. גבתי:

1. הידיעה איננה מדויקת. לרשות היאחזות נח"ל כור הועמדו 1,000 דונם לעת עתה.
- 2-3. לא היו כל בעיות בריכוז הקרקעות.

היו"ר מ. זר:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שלום כהן.

שלום כהן:

אדוני השר, התפרסם השבוע כי אין עוד קרקעות פנויות בגדה המערבית לצרכי התיישבות חדשה. האם פירוש הדבר שלא יהיו עוד התיישבויות בשלב הנראה לעין?

שר החקלאות ח. גבתי:

לא ראיתי את הפירסום הזה, ואינני מוכן לאשר אותו.

8. הפסדי חברת "ורד"

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר החקלאות ביום ט' בטבת תשל"ג (14 בדצמבר 1972):

דו"ח מבקר המדינה על פעולות חברת "ורד" קובע כי ההפסדים המצטברים של החברה עד אוקטובר 1972 מגיעים כדי 84 מיליון לירות.

אבקש לדעת:

- א. כיצד מתפלגים הפסדי החברה לכל אחת מה- שנים שבהן פעלה?
- ב. כיצד מתפלגים הפסדי החברה לפי ארצות פעולתה?

שר החקלאות ח. גבתי:

- א. התפלגות ההפסד לפי תאריך ההתקשרות לבי-צוע העבודה: 1965/66 — 12 מיליון דולר; 1967 — 5.1 מיליון דולר; 1968 — 2.7 מיליון דולר; 1970 — 0.9 מיליון דולר.

- ב. פרו — 5.3 מיליון דולר; אירן — 5.8 מיליון דולר; אוגנדה — 1.8 מיליון דולר; קניה — 5.4 מיליון דולר; ניגריה — 2.5 מיליון דולר; הונדורס — 2.5 מיליון דולר; רוחים בארצות שונות — 2.4 מיליון דולר. סך כל ההפסד על-פי דו"ח מבקר המדינה — 20.8 מיליון דולר.

היו"ר מ. זר:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני השר, היום מפרסם מר שלו ב"ידיעות אחר-

ונות" ציטוטים מתוך מסמכים, שלפיהם טוען מר קריב שהודיע דיווח לך על כל ההפסדים הללו שמנית עכ"שיו, עוד במועד. היו גם גירסות אחרות. על כל פנים, המאזנים לשנים שמנית עכשיו את הפסדיהן מראים על רווחים, ועוד בשנת 1970 נראה רווח, לפי המאזן של 1969/70, בסך 1.3 מיליון לירות, כאשר היה כבר הפסד מצטבר של 43 מיליון לירות. מה נעשה כדי להעמיד את האחראים על התוצאות מבחינת הסקת מסקנות אישיות, הן בתחום האזרחי והן בתחום הפלילי?

שר החקלאות ח. גבתי:

אני לא ראיתי את הפירסום ב"ידיעות אחרונות", אבל בכל העניין הזה דנה עכשיו ועדת הכספים, היא נכנסה גם לפרטים בקשר עם הדיווח ושיטות הדיווח שהיו, והיא תסיק עכשיו את המסקנות.

9. קיום חובת מכרו מטעם מינהל מקרקעי ישראל

במכירת קרקע

חבר הכנסת ש. מיקוניס שאל את ראש הממשלה ביום ט"ו בטבת תשל"ג (21 בדצמבר 1972):

ב"דבר" מיום 13 בדצמבר 1972 פורסם, כי במ-סיבת עתונאים שהתקיימה בירושלים ב-12 בדצמבר 1972 מסר מנהל מינהל מקרקעי ישראל, מר מאיר זורע, כי אחד מחברי הממשלה פנה אליו באחרונה וביקשו למכור לקונה מסוים, ללא מכרז, מגרש מסוים, שהיה חייב במכרו. מינהל מקרקעי ישראל דחה את בקשתו של השר.

אבקש לדעת:

1. האם צעדו הנ"ל של השר הוא בהתאם לכללי ההתנהגות המחייבים את חברי הממשלה?
2. אם לא — האם מוכנה כבוד ראש הממשלה להעמיד אותו שר על אחריותו ולהסיק את המסקנות הנדרשות מהתנהגותו?

3. האם תהיה מוכנה כבוד ראש הממשלה לפרסם ברבים את שמו של השר ואת המסקנות שהוסקו כלפיו, אם תמצא שהתנהגותו היתה בלתי-הוגנת?

שר החקלאות ח. גבתי:

- 1-3. הידיעה שנמסרה בעתון איננה מדויקת. הנכון הוא כי מנהל מינהל מקרקעי ישראל נשאל על-ידי שרים מספר אם ניתן למכור קרקעות מסויימים ללא מכרז. בכל המקרים היתה זו שאלה בלבד והיא הת-יחסה לגופים ציבוריים ללא כל טובת-הנאה למישהו. במקרים שבהם אין פטור ממכרז השיב המינהל בשלילה, והדבר התקבל בהבנה וללא עירעור.

10. דרישה לקיים פיקוח בעניין דירות המיועדות

לשיכון עולים

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר החקלאות ביום כ"ב בטבת תשל"ג (27 בדצמבר 1972):

העתונים "הארץ" ו"מעריב" מ-26 בדצמבר 1972 חושפים גילויים חמורים על כך שדירות שבנתה חברת "שיכון עובדים", והן יועדו לעולים, נמכרו לבנים של אנשי צמרת במפלגת העבודה בחיפה. נמסר כי דירות אלה, בשכונת רמת-רמז בחיפה, ברחוב בורלא, נבנו על קרקע של מינהל מקרקעי ישראל.

אבקש לדעת:

1. האם הבניינים מס' 22, 24, 26 ו-30 ברחוב בורלא, בשכונת רמת-רמז, נבנו על-ידי חברת "שיכון עובדים" על קרקע של מינהל מקרקעי ישראל?

ברחוב בורלא 22 בחיפה בתנאים מיוחדים?

אם כן — מה היו התנאים?

4. אם מיועדים שטחים לבנייה לעולים — האם מקיים המינהל פיקוח כדי למנוע מכירת דירות בבתיים הנבנים על קרקע זו לאחרים?

אם כן — כיצד מתנהל פיקוח זה?

5. האם קיימת אפשרות מבחינת נוהלי המינהל שדירות המיועדות לעולים חדשים תימכרנה לאחרים?

6. האם נבדקו על-ידי המינהל פרטי המכירה הנ"ל?

אם נבדקו — מה העלתה הבדיקה?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. לא.

2. כן. המינהל מקצה קרקעות לבנייה לעולים על-פי המלצות משרד השיכון. הקרקע נמסרת בתנאים מיוחדים של בנייה לצרכי שיכון ציבורי. התנאים נקבעים על-פי מחירי טבלה מוסכמים עם משרד השיכון והם זולים ממחירי השוק.

3-6. ראה תשובה שניתנה זה עתה לשאלתה של חבר-הכנסת שמואל תמיר בעניין זה.

הי"ר מ. זר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, האם לאחר שנודע למשרד החקלאות שנוצלה לרעה קרקע שיועדה למטרות ציבוריות, כדי למסרה לאנשים פרטיים, מיוחסים, האם לפחות יתבע משרד החקלאות בדיעבד להגדיל את המחיר אחרי שהקרקע נוצלה למטרה שלא נועדה לה?

שר-החקלאות ח. גבתי:

כפי שהסברתי בתשובתי לשאלתה הקודמת, מסרנו את השטח כולו למשרד השיכון. אם יתברר שמתוך הדירות שנמסרו בתנאי החכרה, כפי שהן נמסרות לבנייה ציבורית, נמסרו גם דירות לאנשים שלא היו זכאים להנחה זו, נטפל בזה.

12. הסיבה למחסור בביצים

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר החקלאות ביום כ"ב בטבת תשל"ג (27 בדצמבר 1972):

בשוק קיים מחסור חמור בביצים, שהן מצרך עממי וזול יחסית. הדבר פוגע קשה בשכבות עממיות ובמשפחות ברוכות ילדים, שאצלן תופסות הביצים מקום חשוב בסל-המזון. אבקש לדעת:

1. מה הסיבה למחסור זה בביצים?

2. האם ננקטים הצעדים הדרושים כדי למנוע הפקעת מחירי הביצים עקב המחסור?

3. אילו צעדים נוקט השר כדי להתגבר על המחסור הקיים בביצים וכדי למנוע הישנות מקרים דומים בעתיד?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. בשנה האחרונה נוצרו עודפים ניכרים בביצי מאכל כתוצאה מייצור החורג מהתיכונן על-ידי יצרנים מספר. עודפים אלו כרוכים בהפסדי סכומי כסף נכבדים הן במטבע חוץ והן במטבע מקומי. במגמה לצמצם את העודפים ננקטו צעדים להקטנת החרגה מהתיכונן ובעקבות כך נוצר מחסור זמני בהיקף קטן. הקרה הממשיכת הביאה אף היא להקטנת ההטלה ב-10%—20% ובכך הוסיפה למחסור הזמני בביצים.

2. באילו תנאים ניתנה קרקע זו לחברת "שיכון עובדים"?

3. האם קרקע של מינהל מקרקעי ישראל ניתנה לחברות ציבוריות לבנייה בתנאים מיוחדים, אף שהדירות הנבנות עליה מיועדות לשיכון עולים חדשים?

4. אם כן — באילו תנאים?

5. אילו אמצעי פיקוח מפעיל מינהל מקרקעי ישראל כדי לוודא שייעודן של הדירות יישמר על-ידי החברה הציבורית הבונה אותן?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. כן. הקרקע נרכשה בשנת 1944 מחברת "הכשרת הישוב" על-ידי חברת "שיכון עובדים" וגורמה כמקובל באותה עת על שם הקרן הקיימת לישראל.

2. זכויות החברה בקרקע זו הוגדרו על-ידי הקרן הקיימת ב-40% מערכה. הבנייה נעשתה על-פי הזמנת משרד השיכון ל-130 יחידות דיור בתנאי שיכון ציבורי. שיכון עובדים שילם בעדן למינהל את דמי החכירה שהיו מקובלים ב-1970 בעת ראשית הבנייה.

3-4. כן. התנאים הם תנאי בנייה לשיכון ציבורי (עולים, זוגות צעירים ומפונים) והם נקבעים על-פי מחירי טבלה מוסכמים עם משרד השיכון, שהם זולים ממחירי השוק.

5. אינני סבור שעל המינהל לעסוק במעקב על דירות שהוזמנו על-ידי משרד השיכון, שהוא מפקח עליהן בעצמו. למינהל מקרקעי ישראל אף אין האמצעים לכך.

הי"ר מ. זר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

התוצאה העולה מתשובות השר הנכבד היא כי על-ידי חברת "שיכון עובדים" נעשה שימוש לרעה בקרקע ציבורית לצורך מתן פרוטקציה למקורביה. השר אמר שהמינהל אינו עוסק במעקב. האם מקבל המינהל ממשרד השיכון את תוצאות המעקב שלו בנושא זה?

שר-החקלאות ח. גבתי:

בדרך כלל אנונו סומכים על משרד השיכון.

11. פיקוח על קיום ייעודן של דירות לשיכון עולים הנבנות על-ידי חברה ציבורית

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החקלאות ביום כ"ב בטבת תשל"ג (27 בדצמבר 1972):

ב"הארץ" של יום 26 בדצמבר 1972 נתפרסם כי דירות המיועדות לעולים חדשים בבתיים שניבנו על-ידי חברת "שיכון עובדים" בחיפה, ברחוב בורלא 22, על קרקע של מינהל מקרקעי ישראל, נמכרו לבני משפחות של אנשי צמרת במפלגת העבודה ועובדים בכירים של החברה.

לפי הידיעה נמכרו הדירות בתנאים מיוחדים, טו-בים מהמקובל בחברה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם נהנית החברה הנ"ל מהטבות מיוחדות במינהל מקרקעי ישראל? אם כן — מה הן ההטבות?

2. האם מייעד מינהל מקרקעי ישראל קרקעות לבנייה לעולים?

אם כן — האם קרקע זו נמסרת לחברות הבנייה בתנאים מיוחדים?

3. האם קיבלה חברת "שיכון עובדים" את הקרקע

4. האם המחסור בביצים יימשך תקופה ממושכת?
5. אילו אמצעים נקט או עומד לנקוט משרד החקלאות כדי להבטיח הספקה סדירה לצרכנים ומניעת ספסרות והפקעת מחירים?

שר-החקלאות ת. גבתי:

1. ראי נא תשובתי שניתנה היום לשאלתה של חבר-הכנסת פרוש בעניין זה.
2-3. עתה אין כל מלאי ביצים בבתי-הקירור. המלאי הגדול שהיה בחודשי הקיץ התחל עקב שיווק הביצים לצרכנים.

4. המחסור בביצים יימשך זמן קצר, וכבר בפברואר-אנו צופים שהמחסור ייעלם.

5. ראי נא תשובתי שניתנה היום לשאלתה של חבר-הכנסת פרוש באותו עניין.

16. פיתוח מרחב-שלמה

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הפיתוח ביום כ"ה בסיון תשל"ב (7 ביוני 1972):

בימים אלה נודע על התפטרותו של אלוף-משנה (מיל.) יהודה רשף מתפקידו כראש המינהל האזורי במרחב-שלמה.

אבקש לדעת:

א. בהתחשב בתפקידו המיוחד של אלוף-משנה (מיל.) רשף — מה היו סיבות ונסיבות התפטרותו?
ב. האם קיימות תכניות לאיכלוס ולפיתוחו של אזור מרחב-שלמה?

ג. אם כן — מה הן תכניות אלו?

ד. האם יש עיכובים בביצוע התכניות?

ה. אם כן — מה הסיבות לעיכובים אלה, ואילו אמצעים ננקטים לביטולם?

שר-הפיתוח ת. גבתי:

א. תשובה לשאלה זו תינתן על-ידי שר הבטחון.
ב. כן.

ג. הכנית-האב לפיתוח מרחב-שלמה נדונה בוועדת השרים להתיישבות.

ד-ה. אין עיכובים בביצוע התכניות שאושרו עד היום.

17. ביצוע תכניות פיתוח בשארם-א-שייך

חבר-הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר הפיתוח ביום כ"א בתמוז תשל"ב (3 ביולי 1972):

במהלך סיור באבו-ירדס עמדתי על תנאי החיים של המשפחות המתגוררות במחנה, ואבקש לדעת:

1. מה הן התכניות לפיתוח מערכת החינוך במקום? והאם נעשה ניסיון להביא גנות ומורים מוסמכים?

2. האם קיימת דאגה להעסקת הילדים בשעות שלאחר הלימודים?

3. מה הן תכניות הממשלה לגבי הספקת מזגני-אוויר למשפחות?

4. מדוע עדיין אין שם טלפון או רדיו-טלפון ומה הן תכניות הממשלה בנושא זה?

5. האם נכונה השמועה שקיימת מגמה של גטישת המחנה בגלל האלמנטים החסרים שהזכרתי?

שר-הפיתוח ת. גבתי:

1. התכניות לפיתוח מערכת החינוך בשיכון של-הבת (אבו-ירדס) מבוססות על מספר ילדים משוער של 85 משפחות בקירוב העתידות לגור במקום תוך

השנתיים הקרובות. מתוך שבעה מורים וגנות חמישה

2. פקחי מועצות הלול נמצאים בשווקים במגמה למונוע הפקעת מחירי הביצים, וכפי שנמסר לי התופעה היא שולית בלבד.

3. עם תום הקרה תגדל כמות הביצים לשווקים במידה ניכרת.

כן יהיה צורך בקיום מלאי ביצים קבוע, אשר ימונע תופעות מחסור זמניות בעתיד. החזקת מלאי כזה עולה כסף רב ויהיה צורך למצוא את המקורות הכספיים לשם כך.

13. העלאת מחיר החלב

חבר-הכנסת א. ורדינגר שאל את שר החקלאות ביום כ"ב בטבת תשל"ג (27 בדצמבר 1972):

נציגי ההתיישבות במרכז החקלאי תובעים העלאת מחיר החלב בשיעור של 11 אגורות לליטר.

אבקש לדעת:

א. האם יש הצדקה לתביעה זו?

ב. האם חושבת הממשלה לאשר העלאה זו?

ג. במקרה שיועלה מחיר החלב — מה בדעת הממשלה לעשות כדי שלא להכביד על-ידי כך על משי-פחות מרובות ילדים ובעלות אמצעים מועטים?

שר-החקלאות ת. גבתי:

א-ג. נציגי ההתיישבות תובעים העלאת מחירי החלב עקב ההתייקרויות הניכרות בהוצאות הייצור.

יש הצדקה להעלאת מחירי החלב. היקפה ועיתויה ייקבעו בדיונים הנערכים כעת בין משרדי ומשרד האוצר.

14. הבטחת הספקת מים סדירה לשארם-א-שייך

חבר-הכנסת ש. ארבל-אלמחליו שאל את שר החקלאות ביום כ"ד בטבת תשל"ג (29 בדצמבר 1972):

בעתונות פורסם שראש צוות המינהל האזורי ב-שארם-א-שייך, מר יגאל קרני, הסביר שאם בימים הק-

רובים לא יתחילו בפעילות לפתרון בעיית המים בשארם-א-שייך יהיה צפוי מחסור במים תוך השנתיים הקר-

בות.

בהתחשב בעובדה שהאוכלוסיה האזורית בשארם-א-שייך הולכת וגדלה וענף התיירות מתפתח במקום, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות?

2. אם כן — אילו אמצעים נוקט שר החקלאות כדי להבטיח הספקת מים סדירה לשוב המתפתח ב-שארם-א-שייך?

שר-החקלאות ת. גבתי:

1-2. כיום מצויים בשארם-א-שייך ארבעה מת-פלי מים בהיקף של 1300 מ"מ"ק בקירוב. כמות המים שייספקו תספיק עד שנת 1975.

עתה מוזמנים מתפיל נוסף בהיקף של 500 מ"מ"ק לשם הבטחת מים סדירה לשנים הקרובות.

15. הבטחת הספקה סדירה של ביצים

חבר-הכנסת ש. ארבל-אלמחליו שאל את שר החקלאות ביום ד' בטבת תשל"ג (7 בינואר 1973):

נוכח המחסור בביצים ותופעות של שוק שחור בשיווק הביצים על-ידי גורמים שונים במחירים מופ-קעים, דבר הפוגע במשפחות מעוטות הכנסה ומרובות ילדים — רצוני לשאול:

1. מה הסיבות למחסור בביצים?

2. האם יש מלאי של ביצים בבתי-קירור?

3. אם לא — מה הן הסיבות להעדר מלאי?

3. איני סבור שהסכומים שקיבלו האדונים פלד וחושי יצרו תקדים בחברות הממשלתיות.
4-5. לאור כל האמור אין השאלות 4 ו-5 רלבנטיות, והנני פטור מלהשיב עליהן.

19. תביעה לפיצויים מחברה אמריקאית על תיכנון לקוי במפעל "ערד" — תעשיות כימיות

חברי הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר הפיתוח ביום כ"ו בחשוון תשל"ג (3 בנובמבר 1972):

בשאלתה שהגשתי לכבוד השר ביום 8 ביוני 1972 בעניין התקלות בתהליך הייצור שנתגלו בתשלובת הכימית בערד, ביקשתי תשובה לשאלה: האם תגוש תביעת פיצויים מחברת "מדרה" על הנוקים שנגרמו בעקבות השיבושים בייצור? — כבוד השר השיב, כי "בשלב זה לא ניתן לקבוע מי האחראי לתקלות במפעל חברת 'ערד' — תעשיות כימיות". התברר שהיו ליקויים בתיכנון הנובעים מחוסר ניסיון בתהליך החדש. לאחר שהמפעל יתגבר על הקשיים הטכנולוגיים הפוקדים אותו, יושקע מאמץ לצורך לימוד והסקת הלקחים הדרושים.

בתשובה לשאלתי: "מה הוא הנוק שנגרם עד כה בעקבות התקלות והאחרון בייצור?" — השיב כבוד השר: "ההוצאות הטיפעוליות — ללא פחת וריבית — מסתכמות ב-2 מיליון לירות, לערך, לחדש".

25- באוקטובר 1972 פורסם ב"דבר", בהסתמך על דברי המנהל הכללי של החברה מר ש. פרידמן, כי "התשלובת הכימית בערד הודיעה לחברה האמריקאית 'אלייד כימיקלס', כי תדרוש פיצויים על הנוק הרב שנגרם למפעל עקב תיכנון לקוי. החברה האמריקאית הגדולה היתה שותפת למפעל בערד באמצעות חברת 'מדרה' שהקימה לצורך זה". מר ש. פרידמן אמר — לדברי אותה ידיעה — כי ההודעה לחברה האמריקאית הועברה על-ידי עורך-הדין א. לוי.

אבקש לדעת:

א. האם הודיעה הנ"ל נכונה?
ב. מה היה סכום הפיצויים הנתבע מן החברה האמריקאית על הנוקים שנגרמו בגלל התיכנון הלקוי במפעל חברת "ערד" — תעשיות כימיות?

שר הפיתוח ת. גבתי:

א. הידיעה נכונה בעיקרה. ב-24 באוקטובר 1972 שלחה חברת "ערד" — תעשיות כימיות" לחברת "אלייד כימיקלס" מכתב שבו היא מודיעה כי היא רואה אותם אחראיים לכל ההפסדים והנוקים שנגרמו וייגרמו לה, לרבות הפסד רווחים. חברת "ערד" הודיעה שהיא מתכוונת להביא את הנושא לפני בוררות בין-לאומית, בהתאם להסכמים.

יש לציון כי עורך-הדין א. לוי אמנם מטפל בעניין זה, אך המכתב הנ"ל נשלח על-ידי חברת "ערד" — תעשיות כימיות.

ב. שיעור הפיצויים הנתבעים מחברת "אלייד כימיקלס" טרם נקבע.

20. תביעת מפעל התשלובת הכימית בערד לפיצויים מחברה אמריקאית

חברי הכנסת י. תמיר שאל את שר הפיתוח ביום כ"ו בחשוון תשל"ג (3 בנובמבר 1972):

משברים מבצעים בהקמת תשלובת ערד (וכימיקלים ופוספטים) ושיבושים בייצור בה העלו לאחרונה את

מוסכמים, והשניים האחרים בעלי השכלה אקדמית אשר עברו השתלמויות.

2. מתחילת נובמבר 1972 פועל בית-הספר במסגרת החינוך המשלים. לרשות בית-הספר הועמד מבנה מתאים שהתלמידים מועסקים בו כ-2-3 שעות אחר-הצהריים.

3. שר האוצר אישר לאחרונה הקלות ברכישת מזונת-אוויר, כהקלות הניתנות לתושבי אילת. רכישת המזגנים היא מעניין של המשפחות המתגוררות במקום.
4. בגלל ההשקעות המרובות בהתקנת קשר טלפוני הוחלט בשלב זה לא להתקין את הקשר. כידוע קיים שירות אלחוט במשך כל שעות היממה.

5. לא נכונה השמועה שקיימת מגמה של נטישת המקום. כיום נמצאות בשלב של שיפוץ 30 דירות נוספות, אשר תאוכלסנה על-ידי עובדי חברת הנפט ועובדי מדינה.

18. התשלומים למנהלים לשעבר של חברת החשמל

חברי הכנסת ג. פת שאל את שר הפיתוח ביום ג' בחשוון תשל"ג (11 באוקטובר 1972):

בעתון "הארץ" מיום 21 בספטמבר 1972 פורסמה ידיעה האומרת כי האדונים יעקב פלד ויעקב חושי, המנהלים לשעבר של חברת החשמל, קיבלו סכומי כסף ניכרים עם פרישתם לגימלאות, וחלק מההטבות שקיבלו הוא בניגוד לחוק.

אבקש לדעת:

1. על סמך אילו הוראות אושר תשלום פדיון חופשה בסכומים ניכרים לאדונים פלד וחושי, בניגוד לחוק חופשה שנתית, תשי"א-1951?

2. מי אישר למר חושי פדיון ימי מחלה?

3. האם נוצר באישור זה משום תקדים חמור במערכות השכר בחברות הממשלתיות?

4. מה עשה כבוד השר כדי לגבות חזרה אותם סכומים אשר שולמו בניגוד להוראות החוק ובניגוד לתקשיר?

5. מה עשה כבודו כדי למנוע הישנות מקרים של תשלומים מופרזים למנהלי חברות הכפופות למשרד?

שר הפיתוח ת. גבתי:

האדונים י. פלד וי. חושי שפרשו לגימלאות, כל אחד במועדו, לאחר ששימשו בתפקיד המנהל הכללי של חברת החשמל, לא קיבלו כל הטבות שהן בניגוד לחוק.

1. כפי שכבר הסברתי לכנסת בתשובתי שניתנה ביום 18 ביולי 1972 לשאלתה של חברת הכנסת יוסף תמיר באותו עניין, נקבעו תנאי הפרישה של האדונים פלד וחושי בהתאם לחוקת העבודה של החברה, לפי עקרונות שאושרו על-ידי הדירקטוריון של החברה ועל דעת משרד הפיתוח ורשות החברות הממשלתיות.

יש לזכור שהאדונים פלד וחושי עבדו בחברת החשמל במשך ארבעים שנה ויותר, ועובדה זו משתקפת כמקובל, בחישוב הסכומים ששולמו להם.

2. בהתאם להסכם שנחתם בסוף שנת 1971 בין חברת החשמל לבין הוועד הפועל של ההסתדרות המזכירות הארצית של עובדי החברה, זכאי כל עובד החברה לקבל עם פרישתו מענק בשיעור של 10% מתמורת ימי המחלה שהצטברו לזכותו במשך שירותו ולא נוצלו. אף מר חושי, בהיותו עובד החברה, נהנה מזכות זו עם פרישתו לגימלאות.

שיות כימיות" היתה מיוצגת על-ידי עורך-הדין משה פורת.

לשאלות 4 ו-8: חברת "אלייד כימיקלס" רכשה מניות בסך 7,834,100 דולר. ממשלת ישראל רכשה מניות בסכום דומה. יתרת ההשקעות נעשו בדרך של הלוואות שניתנו או הושגו על-ידי הממשלה. ההשקעה במפעל עד יום 31 בדצמבר מסתכמת בסכום של 232.7 מיליון לירות.

לשאלות 5, 6 ו-7: חברת "אלייד כימיקלס" היתה והינה בין החברות הגדולות והידועות בעולם בתחום התעשייה הכימית. אני מניח כי מי שהחליט בזמנו על השותפות עם החברה האמריקאית ייחס משקל רב להיקף העסקים והשם שיש לחברה זו בעולם.

לשאלה 9: קשה לנבא בשלב זה מה צפוי. תקרת אחד הריאקטורים התמוטטה. נראה כי ההתמוטטות גב-עה מליקוי בתיכנון ולכן אף תקרת הריאקטור השני עלולה להיפגם. הוחל בתיקון התקרה שהתמוטטה והוא יסתיים לפי המשוער בחודש מאי 1973. וכן הוזמנו חמרים לתיקון הריאקטור השני למקרה שגם בו תתמוטט התקרה. הריאקטור השני עובד כבר השבוע הרביעי ברציפות בתפוקה של 50%. חברת "כימיקלים לישראל", שבידה הופקד ריכוז הפעולה הקשורה בשיקומו של המפעל, אינה חוסכת מאמצים כדי למצוא דרכים להתגבר על הליקויים. החברה מעסיקה מומחים ידועי-שם בעולם כדי להיעזר בשיירותיהם ובמידע שהצטבר בנושא זה.

לשאלה 10: שני לקוחות שעמם נעשתה התקשרות למכירת תוצרת החברה הועמדו על הקשיים שהמפעל עומד לפניהם.

לשאלות 11, 12 ו-13: ביום 24 באוקטובר 1972 שלחה חברת "ערד" תעשיות כימיות" מכתב לחברת "אלייד כימיקלס" ובו היא מודיעה כי היא רואה אורח אחראים לכל ההפסדים והנזקים שנגרמו וייגרמו לה, לרבות הפסד רווחים. חברת "ערד" הודיעה שהיא מתכוונת להביא את הנושא לפני בוררות בין-לאומית, בהתאם להסכמים. עתה מכינים הפרקליטים, שבידיהם הופקד הטיפול בנושא זה, את התביעה.

הי"ד מ. זר:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

אני רוצה לתקן את הכתוב בפתיחה לשאלתה ולהצטרף להערותך, כבוד השר, שמדובר ברבע מיליארד לירות השקעות והפסדים.

שאלתי הנוספת היא: כיוון שהוגשה תביעה נגד השותפים האמריקאיים לשעבר - רצוני לשאול את כבוד השר: מתי תתקיימנה ישיבות הבוררות עם חברה זו?

שר הפיתוח ת. גבתי:

אינני יכול לקבוע תאריכים. לעת עתה מכינים היועצים המשפטיים שלנו את כל החומר. אני מניח שיעברו כמה חודשים עד שהבידור יתקיים.

21. תביעת פיצויים מן האחראים לתקלות במפעל התשלובת הכימית

חברת הכנסת ש. תמיר שאל את שר הפיתוח ביום א' בכסלו תשל"ג (7 בנובמבר 1972):

ההפסדים לרבע מיליארד לירות ישראליות, ועדיין אין בהירות לגבי אפשרות הפעלה תקינה ורווחית של התשלובת.

אבקש לדעת:

1. מתי נחתם החוזה עם חברת "מדרה" האמריקאית שבנתה את המפעל?

2. מי היה אז שר הפיתוח ומי טיפל ביסוד המפעל ובקשרים עם "מדרה"?

3. מי היו עורכי-הדין שערכו את החוזה עם החברה הנ"ל?

4. מה היה הסכום שהשקיעה ישראל במפעל ומה היה הסכום שהושקע על-ידי השותפים האמריקאיים הנ"ל?

5. על סמך מה נעשה ההסכם עם חברת "מדרה"? האם בדקו מראש אם יש לחברה יכולת לבצע את ההתחייבויות, ומי המליץ על חברת "מדרה"?

6. האם היה ידוע לנציגים הישראליים שמפעל תשלובת ערד הוא מפעל ללא תקדים בגדלו ובשיטות הייצור?

7. אם כן - על יסוד מה סמכו על חברת "מדרה" שהיא מסוגלת להקימו?

8. מה הוא הסכום שהושקע עד כה במפעל על-ידי ישראל?

9. מה צפוי למפעל בעתיד הקרוב מבחינת עלייה על דרך הייצור הנושא את עצמו?

10. מה הם הצעדים שנקטו לעמוד בהתחייבויות המפעל?

11. האם נערכה חקירה מי גרם לסיבוכים בהתקשרות עם חברת "מדרה" ומי נושא באחריות למחדלים?

12. האם הוגשה תביעה לפיצויים מ"מדרה"?

13. אם כן - מה תובעים מהחברה האמריקאית?

שר הפיתוח ת. גבתי:

סכום ההפסדים שנקב חברת-הכנסת יוסף תמיר בפתיחה לשאלתה אינו נכון. הסכום הכולל שהושקע עד כה במפעל הוא 209.9 מיליון לירות, לרבות הפרשי פיתוח. ההפסד שנגרם בתקופת ההרצה (עד ה' 31 בדצמבר 1972) הוא 22.8 מיליון לירות.

לשאלה 1: א. ההסכם עם חברת "מדרה" האמריקאית (שהיא בבעלותה של חברת "אלייד כימיקלס") בדבר ייסוד חברת "ערד" - תעשיות כימיות" והקמת המפעל המשותף נחתם באוקטובר 1965. הסכם זה תוקן והושלם על-ידי הסכם נוסף שנעשה בספטמבר 1968.

ב. ההסכמים בדבר הקמת המפעל על-ידי החברה האמריקאית קבבלו ובדבר הספקת תהליך המצע המדויק על-ידיה נעשו בין חברת "ערד" - תעשיות כימיות" לבין חברת "מדרה" ונחתמו בספטמבר 1968.

לשאלה 2: שרי הפיתוח שביחנו במועדים הנ"ל היו: באוקטובר 1965 - מר חיים צדוק; בספטמבר 1968 - מר משה קול. בקשרים עם החברה האמריקאית טיפלו בין היתר גם סגן שר הפיתוח דאז, מר יהודה שער, והאדוונים ישראל גל-עד, מיכאל צור ומאיר אילן ז"ל.

לשאלה 3: את הצד הישראלי ייצג בזמן עריכת ההסכם משנת 1965 עורך-הדין יעקב סלומון. בזמן עריכת ההסכים משנת 1968 היה הצד הישראלי מיוצג על-ידי עורך-הדין מיכאל פירון, וחברת "ערד" - תע-

22. חיבור הכפר דיר-חנא לרשת החשמל

חבר-הכנסת ה. טובי שאל את שר הפיתוח ביום כ"ז בכסלו תשל"ג (3 בדצמבר 1972):

בחודש פברואר שנה זו הקימו תושבי הכפר הגלילי דיר-חנא קואופרטיב לחיבור הכפר לרשת החשמל (זה נעשה בהעדר מועצה מקומית). הקואופרטיב, שבו התגוררו רוב תושבי הכפר, גרשם באפריל 1972, וכבר אסף 187,000 לירות שהופקדו למטרה זו. מנהלי הקואופרטיב התקשרו עם חברת החשמל וביקשו לקבוע פגישה לשם בירור האפשרות והתנאים של חיבור הכפר לרשת החשמל הארצית. הנהלת החברה לא מצאה לנכון אפילו להיפגש עם נציגי הכפר וענו להם שאי-אפשר לדעת מתי אפשר לבצע חיבור זה.

לבצע חיבור זה.

אבקש לדעת:

א. מדוע לא מצאה הנהלת חברת החשמל לנכון להיפגש עם הנהלת הקואופרטיב של הכפר דיר-חנא לשם בירור וקביעת תכנית לחיבור הכפר לרשת החשמל? ב. מה בדעת שר הפיתוח לעשות כדי לקבוע תכנית ומועדים לחיבור הכפר דיר-חנא לרשת החשמל? ג. מה הוא התקציב הדרוש לחיבור הכפר לרשת החשמל, מה יהיה על תושביו ושלם להגשמת מטרה זו ובמה תתבטא עזרת הממשלה לכך?

ד. מתי יש סיכוי לכפר דיר-חנא להיות מחובר לרשת החשמל?

שר-הפיתוח ח. גבתי:

א. בתשובה על פניית הכפר מתאריך 16 במרס 1972 לחברת החשמל לישראל ענתה חברת החשמל בתאריך 6 באפריל 1972, כי עקב המחסור בכוח-אדם בשנת התקציב הנוכחית לא תוכל לדון בבקשתם אלא בשנת 1973, וממילא לא היה מקום לקיים פגישה. מה גשם שהכפר ביקש לקיים פגישה רק במקרה שיש צורך בכך.

ידוע לי כי בינתיים נקבעה פגישה בין נציגי הכפר וחברת החשמל לתאריך 18 בינואר 1973.

ב. חברת החשמל לישראל, בתיאום עם משרד הפיתוח, קבעה תכנית דו-שנתית לחיבור כפרי המיעור-ים לרשת החשמל, שבהתאם לה יחובו מדי שנה כעשרה כפרים לרשת החשמל. במסגרת תכנית זו נקבעו העבודות בכפר דיר-חנא תחלנה במחצית השנייה של שנת 1973.

ג. לאחר גמר חיכוך הרשת בכפר על-ידי חברת החשמל לישראל ייוודע אומדן ההוצאות לחיבור הכפר לרשת החשמל הארצית. כל נטל ההוצאה הוא על תושבי הכפר, אך משרד הפיתוח מסייע במתן הלוואות בשיעור 30% מההוצאה, וכן מסייעת חברת החשמל במתן הלוואות לזמן קצר.

ד. עבודת חיכוך הרשת תחל, כאמור, במחצית השנייה של שנת 1973, ויש להניח כי הכפר יחובר לרשת החשמל בסוף שנת 1974.

23. ידיעה בעניין מכירת חברות ממשלתיות

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הפיתוח ביום ז' בטבת תשל"ג (12 בדצמבר 1972):

יודע נא השר להשיב בכנסת:

1. האם נכונה הידיעה שנמסרה היום (8 בדצמבר 1972) ברבים, שמשרדו שוקל למכור חברות ממשלתיות?

בימים אלה נודע על תקלה חמורה נוספת בתש-לובת "ערד".

סופר "ידיעות אחרונות" מר ישראל תמיר מוסר בעתונו מיום שלישי, 24 באוקטובר 1972, כי בימים האחרונים נפגע ציפוי התקרה של אחד משני הריאקטורים בגלל תיכוון לקוי וביצוע בלתי-מתאימים.

אבקש לדעת:

א. מה שיעור הפיגור הנוכחי בהפעלת תשלובת ערד?

ב. מה הם סכומי ההשקעה בתשלובת מעבר לסכומים שתוכננו מראש?

ג. מה הן הסיבות לתקלות הבלתי-פוסקות בהפעלת התשלובת?

ד. אילו אמצעים משפטיים נוקט משרד הפיתוח נגד האחראים לתקלות אלו?

שר-הפיתוח ח. גבתי:

א. המפעל החל בהרצה ביוני 1971. בהתאם לתחזית היתה הרצת המפעל צריכה להימשך שישה חודשים, ולאחר מכן מיועד היה המפעל לייצר 38% מהתפוקה הסופית בשנת 1971/72 ו-65% בשנת 1972/73. למעשה עדיין נמשכת תקופת ההרצה.

ב. ההשקעה שתוכננה מראש הסתכמה בסך של 41.8 מיליון דולר (38 מיליון דולר + 10% להוצאות בלתי-צפויות מראש). עד 31 בדצמבר הסתכמו ההוצאות הקמת המפעל והרצתו בסך 232.7 מיליון לירות, כדלקמן: ההוצאות הקמת המפעל — מכונות וציוד — 170.2 מיליון לירות; הפרשי פיצות — 20.4 מיליון לירות; ההוצאות הרצה ותיקונים בתקופה עד 31 במרס 1972 — 19.3 מיליון לירות; ההוצאות הרצה ותיקונים בתקופה 1 באפריל 1972 עד 31 בדצמבר 1972 — 22.8 מיליון לירות; סך הכל 232.7 מיליון לירות.

ג. התקלות נגרמות כחוצאה מאלה: 1. תיכוון לקוי או בלתי-מתאים לדרישות התהליך; 2. חמרי בנייה וציוד שאינם מתאימים ושאינם עמידים בתהליך; 3. בעיות שלא התגלו בעת הניסויים במיתקן הניסויי הקטן והקטנות בגמלון (up-Sealing) המיתקן התעשייתי.

ד. ביום 24 באוקטובר 1972 שלחה חברת "ערד" תעשיות כימיות" מכתב לחברת "אלייד כימיקלס" ובו היא מודיעה כי היא רואה אותם אחראיים לכל ההפסדים והנזקים שנגרמו וייגרמו לה, לרבות הפסד רווחים. חברת "ערד" הודיעה שהיא מתכוונת להביא את הנושא לפני בוררות בין-לאומית, בהתאם להסכמים. עתה מכינים הפרקליטים, שבידיהם הופקד הטיפול בנושא זה, את התביעה.

הו"ר מ. זו:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

האם כבוד השר וראשי משרד הפיתוח משוכנעים, שכל התקלות וכל הכשלונות שתוארו עכשיו, כולם רובצים על החברה הזרה, או שמא הגעתם למסקנה שיש אחריות לכך גם בצד שלנו?

שר-הפיתוח ח. גבתי:

אני בטוח שהסיבות העיקריות שגרמו לקשיים ולכשלונות היו נעוצות בתיכוון וביצוע לא נכונים של החברה "אלייד כימיקלס", שקיבלה על עצמה להקים את המפעל והודיעה שיש בידה כל הידע הדרוש לכך, והוברר לנו שידע זה לא היה בידה.

— שאלות ותשובות (י. תמיר, גבתי, ש. תמיר, זר, אביזור); הודעת הממשלה על מינוי סגן שר (זר, אלון) —

שר-הפיתוח ת. גבתי:
לא, אינני סבור כך. אי חושב שעבודתו של יושב-ראש הדירקטוריון ופעילותו במשך יומיים בשבוע, ולפ-עמים יותר מזה, היא מספקת.

25. שיוניים בחשבונאות של מפעלי ים-המלח
חברי הכנסת מ. אביזור שאל את שר הפיתוח ביום כ"ד בטבת תשל"ג (29 בדצמבר 1972):

ב"הארץ" מ-25 בדצמבר נאמר כי לכלכלי רשות החברות מבקרים את השיוניים המשמעותיים והעקרו-ניים שחלו במדיניות החשבונאות של חברת "מפעלי ים-המלח". השיוניים העיקריים הם: הגדלת ההפרשות הגדולות והישוב הפחת בקצב מהיר יותר, ובמקרים מסויימים אפילו בקצב מהיר פי שניים.

אבקש לדעת:

1. האם אמנם הופעלו לאחרונה שיוניים בחש-בונאות של חברת "מפעלי ים-המלח"?
2. אם כן — א. מה הם השיוניים העקרוניים הללו ומה היו הסיבות שהביאו להנהגתם? ב. האם הובאו ההצעות לשיוניים לידיעת השר או לאישורו לפני ה-גתם?

3. האם קיימות הנחיות בדבר עקרונות חשבונאות אחידים לחברות הממשלתיות?

שר-הפיתוח ת. גבתי:

1. כן.
2. א. מועצת המנהלים של חברת "מפעלי ים-המלח" יחד עם רואה-החשבון שלה החליטו על שני שיוניים בשיטת רישום הוצאות בסעיפים: (1) הפרשי שער והצמדה; (2) הוצאות פחת.

שיעורי הפחת על בריכות המלח הועלו בשל הקטנת אורך חיי נכס זה עקב שקיעת המלח וסתימת הבריכות. בסעיף הפרשי שער והצמדה הוחלט להגדיל את ש-עור ההפרשה ולמחוק את יתרת הפרשי ההצמדה בגין פירותים קודמים. שיוניים אלו הביאו להגדלת ההפ-רשה בסעיף זה בסך של 22 מיליון ל"י בקירוב ולהקטנת הרווח של החברה ל-6.5 מיליון ל"י בקירוב.

ב. כן.

3. בהנחיות רשות החברות הממשלתיות נקבע כי הדו"חות הכספיים של חברות ממשלתיות יהיו ערו-כים בהתאם לעקרונות חשבונאיים מקובלים ולכללי הדיווח שתקבלו על-ידי לשכת רואי-החשבון בישראל. החברה פעלה בהתאם לכך.

ג. הודעת הממשלה על מינוי סגן שר

החינוך והתרבות. הממשלה בישיבתה ביום י"א בשבט תשל"ג — 14 בינואר 1973 אישרה מינוי זה.

היו"ר מ. זר:

חברי הכנסת, אני שמח לברך את צעיר סגני הש-רים, את זבולון המר, ביום התמנותו לסגן שר החינוך והתרבות. אני מאחל לו מקרב לב עבודה פוריה במש-רד, בצד השר יגאל אלון. אני בטוח שנסיונו הרב כאיש חינוך יעמוד לו בתפקידו.

2. אם כן — אילו חברות עומדות למכירה?

3. מה הסיבות לכך?

שר-הפיתוח ת. גבתי:

1-3. משרד הפיתוח אינו שוקל היום מכירת חברות ממשלתיות.
אם וכאשר תגונה הצעות, ישקול המשרד לגופן.

24. תפקידו ומשכורתו של יו"ר הדירקטוריון של חברת החשמל

חברי הכנסת ש. תמיר שאל את שר הפיתוח ביום ט' בטבת תשל"ג (14 בדצמבר 1972):
אבקש לדעת:

1. מה המשכורת המשולמת ליושב-ראש מועצת המנהלים של חברת החשמל לישראל?
2. מה היא ההגדרה הרשמית של תפקיד יושב-ראש מועצת המנהלים מבחינת שעות העבודה המוק-דשות למילוי?
3. מה הם שיעורי האש"ל וההטבות הנוספות הגי-תנים בממלא התפקיד בנוסף למשכורת?

שר-הפיתוח ת. גבתי:

לשאלות 1 ו-3: יושב-ראש הדירקטוריון של ח-בת החשמל לישראל, המכהן כיושב-ראש פעיל, מקבל סכום כולל של 2,000 ל"י לחודש. לממלא התפקיד לא ניתנים תשלומי אש"ל או הטבות נוספות כלשהן, והסכום מכסה גם את הוצאות השימוש במכוניתו הפר-טית ובטלפון הפרטי לצורך התפקיד.

יושב-ראש הדירקטוריון משתמש כאמור במכוניתו הפרטית לצורך נסיעות בתפקיד, ובנסיעותיו לצורך זה מחוץ לירושלים נוהג במכוניתו נהג מטעם החברה.

לשאלה 2: ממלא התפקיד מטפל בכל הנושאים והעניינים שיושב-ראש פעיל של דירקטוריון מטפל בהם בחברה מסחרית, ולצורך זה עליו להקדיש לפחות יומיים בשבוע.

היו"ר מ. זר:

שאלה נוספת לחברי הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

מאחר שבזמן האחרון יש תקלות חמורות מאוד בהספקת החשמל, תקלות שגוברות והולכות — האם לא יהיה זה מוצדק, לדעת השר, שלחברה מרכזית וחשובה זו יהיה יושב-ראש דירקטוריון במשרה שלמה, כדי להכניס קצת סדרים בחברה?

היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות להודעה בשם הממשלה.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. על-פי סעיף 34 לחוק יסוד: הממשלה, הריני מתכבד להודיע לכנסת כי מיניתי את חברי-הכנסת זבולון המר לכהונת סגן שר

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (זר, ש. תמיר, שוסטק, סורקיס) —

ד. חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים)

(הוראת שעה), תשל"ג—1973 *

(קריאה ראשונה)

הי"ד מ. זר:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף ד' בסדר-היום: חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה), תשל"ג—1973 — קריאה ראשונה, המשך הדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, ואחריו לחבר-הכנסת שלום כהן.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. יורשה לי בראשית דברי להצטרף לברכה לסגן השר החדש והצעיר. אני מקווה שהוא ינסה, בכל הענווה ובכל התוקף, כיאות לאיש צעיר חדש שיפעל בסמך לממשלה, להזרים לשרות הללו משהו מן הרוח המפעמת בו למען פעילות בשטחים, התנחלות, וכל הנושאים הללו המשותפים לנו. אדוני היושב-ראש, אתרע מזל של סגן שר האוצר בחודש האחרון להביא לבית, בזו אחר זו, שתי הצעות חוק, ששתיהן בבחינת הוראת שעה. אחת היתה הוראת מיוחדת לגבי תשלומי מס מיוחדים לעובדים שיצאו לק-טיף, והשנייה היא ההוראה הנוכחית לגבי תשלומי מס הכנסה מיוחדים ופטור מיוחד למי שישכיר דירה למגורים או חלק ממנה בין 15 בינואר ובין 30 ביוני 1973. אף כי שתי המגמות הן חיוביות ורצויות, הרי שתי ההצעות, כאחד, אין כמותן כדי להצביע על שיטת האילתורים המאפיינת כל כך את פעולות הממשלה בתקופה האחרונה. אתה שואל את עצמך: האמנם לא ידעו אשר על הביצוע מבעוד מועד שעונות הקטיפ קרבה ויש מחסור בידיים עובדות? האמנם לא ידעו אשר על השיכון ואשר על הקליטה שיש מחסור בדירות מגורים, ורק ברגע האחרון, ב-16 בינואר, אנחנו צריכים לעסוק בהצעת חוק שתקפה מ-15 בינואר? אנחנו צריכים בדרך מאולתרת, מוגבלת, לצערי מאוד לא יסודית, לנסות לפתור או לקדם את נושא השיכון?

אלב הדבר הזה אופייני לא רק לחוסר הדמיון, אלא לחוסר ראייה מראש של נושאים העומדים בשער. כאשר אתה דן בטלפונים, אתה שומע כבר 24 שנים מן הממון-נים על רשת הטלפונים הישראלית: לא ציפינו שתהיה דרישה רחבה כל כך לטלפונים בישראל. אחת לשלוש שנים אומרים: בעוד שנתיים יהיו טלפונים לכל דורש. עוברות שנתיים ואומרים שוב: לא ייתכן, לא האמנו שכזה יהיה העומס. כאשר דנים בחשמל, ובביתך נפסק החשמל כמה פעמים ביום, שוב אותה תשובה: מי זה שיער שנידרש לעומס כזה. מי ציפה לדרישה מרובה כל כך, בכל קצות הארץ, בתעשייה, במגורים, בהשקאה. תמיד הפתעה, ותמיד אילתורים של רגע אחרון, וחוזר חלילה. כאשר אתה רואה את המכונות החוסמות את הכבישים, ותפאוס צריך מיפסל פה ורשת תת-קרקעית שם, הרחבת כביש במקום אחר, שוב באה התשובה: לא ציפינו שמכונות רבות כל כך יהיו מצויות בידי הישראלים. וכאשר מגיעים לנושא היסודי של קורת-גג לאזרחים, לתושבים, לעולים, שוב התפתעה גדולה: הגענו למצוקה של תקופת-ביניים, ואנחנו מתקינים הוראת שעה לחצי שנה והיא תפתור את הבעיה.

אדוני סגן שר האוצר, מה יהיה אם באמת יצליח המאבק שכולנו מנהלים נגד שלטונות ברי-המועצות, והידיעות המגיעות מהאג תתאמתנה, גל העלייה מברית-המועצות יהיה רחב יותר אפילו מכפי שקבעו כאן כל המומחים, במקום 50,000 או 60,000 עולים בשנה נזכה ל-80,000 עולים? בכלל תהיה כאן תדהמה, מפולת. האם אפשר כך לגשת לכל נושא? היום איננו מני-הלים דיון מדיני, אבל זהו גם היחס לנושא השטחים, לא מצפים שיהיו כל כך הרבה יהודים ויהיה צורך במדינה "כל כך" רחבה. הכל מפתיע. התכוונו לנהל קיוסק, והנה יש מפעל גדול. המפעל הגדול מדהים את אלה שרצו בסך-הכל לנהל קיוסק קטן.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

גם השלג מפתיע.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

הכל מפתיע.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):

היה יום אחד של שלג. מה הבהלה?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, עכשיו אני בא להצעה עצמה. ושוב, מישהו החליט שאלה יהיו המסגרות: דירה ש-"תושכר תוך חצי שנה". דווקא תוך חצי שנה, מפני שמאמינים שאחר כך תקופת המצוקה תעבור? על יסוד מה? למה בין 15 בינואר ל-30 ביוני? אם זה טוב, אם אפשר לשחרר דירות למגורים, לעורר את התמריץ הזה ולעודד את המשכירים, ולאפשר לאנשים לגור בדירה שכורה, במקום לקנות בית — למה לא לעשות זאת לחלק בלתי-נפרד מפקודת מס הכנסה בקביעות? למה לחצי שנה? דק מי שיפעל בחצי שנה זו הוא שיהנה. אם הכיוון הוא נכון, למה לא ללכת בו הלאה? אם איננו נכון — למה להכניס אותו בכלל? האם אחרי חצי שנה יוכל לומר לנו סגן שר האוצר שענף הדירות יהיה רווח? או, כמו לגבי שאר תקנות לשעת חירום, אחת לשנה יופיע נציג הממשלה ויבקש הארכה לעוד שנה ולעוד שנה? למה לא לחוקק חוק מתאים, לתקן את הפקודה?

סעיף 2 לתנאים: ההשכרה צריכה להיות לתקופה של שנה לפחות. ואם אני מוצא דייר ל-9 חודשים? הוא מעוניין ל-9 חודשים ואני מעוניין ל-9 חודשים. למה מסגרת שרירותית?

בנושא של קטיפ אמרנו כי מס 25% ישולם מהכנסתו של כל מי שיצא לקטיפ. קמו חברי הכנסת ואמרו שמדובר בנוער ועקרות-בית שהכנסתם מועטה, ו-25% מס זה יותר מדי. אבל, שוב, קבעו בצורה שרירותית מסגרת ונגמר. מי שמוצא את עצמו בתוכה — טוב. מוזיק, מועיל — לא חשוב. למה הגישה הזאת?

הסעיף השלישי: שכר הדירה לא יעלה על 500 לירות לחודש. זה מקרה קלאסי שבו מזמינים עבירה על החוק. ננית שמדובר בדמי שכירות של 600 לירות לחודש. ננית שיצטרפו לגור בדירה ארבעה ילדים. אז

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (ש. תמיר, זר. ש. כהן) —

לעזור ולהקל את מצוקת הדיור — הוא הכיוון של עידוד הבנייה להשכרה.

היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שלום כהן, ואחריו לחבר הכנסת אבנרי.

שלום כהן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בעיית השיכון נוגעת כמעט לכל תושב בישראל, אבל ביסודה ובעיקרה היא נוגעת לשתי שכבות גדולות: האחת — העולים החדשים, והשנייה — זוגות צעירים, ילידי הארץ או שגדלו בארץ. שניהם זקוקים לדיור. גביט על מצוקתם.

אנחנו מכירים את המציאות העגומה, המפלצתית כמעט, של אותו בחור צעיר המסיים את שירותו בצבא, מתחש מקור פרנסה, בדרך כלל במשכורת לא גבוהה, מתחתן, ובאין לו דרך אחרת, חי יחד עם אשתו בחדר אחד, ולעתים גם רק בתלך של חדר, בבית הוריו.

במונחים סטרייליים, פרלמנטריים, תקציביים, זו "בעיה". במונחים של חיי בני אדם, הרי זה ממש גיהנום. כמה מהמיואשים האלה החליטו לעזוב את הארץ שבה נולדו, הארץ שבה שירתו בצבא?

גם העולים החדשים זקוקים לדיור, בזה אין ספק. היום העקרון הוא להציע להם דירה ברגע שהם מגיעים ארצה. הדבר אינו טוב במהותו. הוא אינו טוב כיוון שנוטים לראות במתן הדירה גם פיתוי לעולה כדי שיעלה ארצה, וגם תחילתה וסופה של כל מערכת הקליטה. נתנו לו דירה — ושלום על ישראל.

ובכל זאת, גם לאחר שקיבל את הדירה, העולה לא נקלט, ואנחנו רואים עולים חדשים, אשר למרות הדי-רות שהם מקבלים, מחליטים לעזוב את הארץ. כלומר, סוג זה של מתן דירה אינו הפתרון לקליטתם. הצעת החוק שלפנינו אינה מדברת אמנם על עולים חדשים, היא אומרת שכל מי שישכיר דירה לכל מאן דהוא, יזכה בפטור ממס הכנסה. אם נהיה כנים אין צל של ספק, שההצעה הועלתה בגלל המחסור בדירות לעולים חדשים. שכן המחסור בדירות לזוגות צעירים אינו חדש; אנחנו חיים במציאות זו הרבה שנים. אבל רק כאשר חסרות דירות לעולים חדשים באים לרעיון הזה ומחפשים דרך "לגרד" באיזה שהוא מקום אלה, אלפים או שלושת אלפים דירות נוספות.

קדמי שאל מה הבהילות הזאת, מה הטלאים שמטילאים, מדוע אין דירות מוכנות לעולים החדשים; האם לא ידעתם שיבואו עולים חדשים; האם לא מסרתם תשקפים כמה עולים יבואו?

שאלות אלה עושות עוול למתכננים. הם ידעו כמה עולים יבואו, אבל יש גבול למספר הדירות שמדינת ישראל יכולה לבנות לקליטת העולים החדשים. נניח שאנחנו יודעים בוודאות שבשנה הקרובה יבואו 100,000 עולים. האם מסוגלת מדינת ישראל לבנות 100,000 דירות לעולים אלה? האם יש לנו כוח-אדם לכך? האם יש מימון בשביל זה? ואם יימצא המימון, מה זה עושה למשק, מה זה עושה לשכרו של העובד, מה זה עושה למערכת החברים?

השאלה איננה שפתאום נוצר מחסור בדירות, אלא שאי-אפשר לבנות יותר דירות. אילו חיינו במדינה בת 20–50 מיליון תושבים, עם משאבים כלכליים גדולים ואדירים, אפשר לומר שחובה ראשונית היתה לדאוג לדירה ברגע שהעולה בא, כשם שחובה ראשונית לדאוג

ההנחה המתאימה לזוג צעיר, או לזוג עם ילד אחד, אינה צריכה לחול על משפחה גדולה יותר? ואם שכר הדירה יהיה 550 לירות, או על כל 550 לירות יצטרכו לשלם מס? כבר היה לי מקרה במשרדי, שבא יהודי ואמר: יש לי דירה ב-700 לירות לחודש, אני צריך לעשות חוזה רשמי על 500, ו-200 לקבל מתחת לשול-חן? אפילו ששיתכם — למה לא נאמר עד 500 לירות לחודש? והרי — אם החוק יחול על כל דירה, ותתפנה דירה של 1,000 לירות לחודש, מי שייכנס לדירה כזאת — יפנה דירה אחרת. למה תהיה העין צרה? אם אתם רוצים לקבוע תקרה — קבעו תקרה סבירה, הצמידו אותה למחיר סביר. היום דירה של 500 לירות היא דירה של חדר וחצי. למה לא לתת אותה הקלה למשפחה מרובת ילדים? הלא מדובר בעולים חדשים.

כבר אמרתי, החלטת של הוועד הלאומי היו מקב-לים ביום שישו בבוקר ומבטלים ביום ראשון. אבל חוק במדינה — איך אפשר כך לנסח, טלאי על גבי טלאי, מתוך ניתוק כזה מהמציאות?

ועל הכל, הצעת החוק הזאת מוכיחה כמאה עדים שהפתרון למצוקת הדיור בהכרח מוליך לכיוון אחד — עידוד הבנייה להשכרה. אנחנו נדון בהצעתנו לעידוד בנייה להשכרה בעוד שבועות מספר, שעה שהיא תבוא במסגרת הצעת חוק פרטית; ולא ארחיב את הדיבור עתה. אבל עובדה היא שהשיטה לפתור את בעיית השי-כון על-ידי אילוש כל האזרחים להיות לבעלי-בתים גם כשאינם רוצים בכך, עובדה שהשיטה הזאת היא המולידה אפליות ועיוותים, "שמור לי ואשמור לך", ומ-צוקות. כך הגענו למצב שברגע זה ישיבות במשרד השי-כון שלושים משפחות מקדיית-מוצקין, ועורכות שם שבי-תת-שבת זה היום הרביעי, בתנאים של יסורים ממש, כתוצאה מאפליות ועיוותים, כשאותה דירה עולה לאחד 40,000 ולשני — 60,000 לירות.

רק לפני דקות ספורות שמענו את שר החקלאות מספר לנו כיצד נוצלה קרקע הלאום לשם מתן פרוטק-ציות, ולעומת זאת עובדה היא ששיטת הבנייה להשכרה מאפשרת לאדם לשכור לו דירה, להיות נידד ולהזרים כספים פרטיים לענף מוזנח. עובדה היא שהפתרון העי-קרי הוא אך ורק בשיטה של בנייה להשכרה.

והרי גם מהדברים ששר האוצר השמיע השבוע נוכחתו שעל-ידי התרופה החלקית הזאת, עם כל פגמיה, בבת-אחת התפנו מאות דירות. מדובר על אלפים די-רות, אשר קרם לכן כאילו לא היו בנמצא. ברגע שאמר-תם פטור ממס, ואף הכשתם סיוע בפינוי עם תום החוזה, על-ידי חוק מיוחד, נמצאו הדירות. שיטה זו עדיפה משיטה שעושה כל יהודי מקדיית-מוצקין, מדי-מונה ומכל מקום אחר תלוי ב"שיכון ופיתוח", ב"שיכון עובדים", בפרוטקציוניזם ובמפלגה. היא אכן יש שענון בעיוותים הללו.

ההצעה הזאת היא קטע קטן, פגום, לקוי, חלקי ממגמה כללית שאנחנו נאבקים עליה זה שנים. לפיכך לא נציע להחזיר אותה לממשלה, על אף כל פגמיה, כי ביסודה היא בכיוון הנכון, אלא בצורה מוגבלת, מקו-זות, לא מקיפה ולא יסודית. בוועדה נציע את הרחבתה. ואני מקווה שסגן שר האוצר, המעורה במציאות, המכיר את ההיים וידע את הבעיות, יתרום את התרומה האי-שית שלו כאשר ידונו בהצעה לגופה, להרחיב את היקפה, לעשותה מציאותית יותר, לשנות את הסעיפים המזמנים את עקיפת החוק, לקרב אותה לאותו כיוון שיוכל באמת

לבנות דירות להשכרה. המדינה תדאג לכך שהאזרח יקבל את המינימום ההוגן: אם זה זוג צעיר — יקבל דירה קטנה יותר; תגדל המשפחה — יעבור בקלות ואוטומטית לדירה גדולה יותר. זאת לא תהיה קריעת-ים-סוף, ולא צריך למכור דירה ולקנות דירה; יעבור מדירה בגודל מסוים לדירה גדולה יותר. אותו קנה-מידה לעולים חד-שים ולבני הארץ. אם במסגרת הזאת ירצו גם לעודד את בעלי הדירות הפרטיות, שירצו להשכירן, ולפטור אותם כליל או חלקית ממס הכנסה — אז אומר: טוב. אך ההצעה כפי שהיא היום היא טלאי — טלאי פאתטי, אינני רוצה לומר "עלוב". וחמור יותר: זה עלול לשמש אמתלה שלא לגשת לעניין באופן יסודי.

על כן אני מציע להחזיר את הצעת החוק לממ-שלה.

הי"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת אבנרי, ואחריו לחברי-הכנסת שערי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשעה זו, כשאנו דנים בהצעת החוק, מתקיימת במשרד שר השיכון, במרחק של כמה מאות מטרים מכאן, שביתה של 32 זוגות צעירי-רים מקריית-מוצקין. 32 זוגות צעירים עם נשים, ילדים ותינוקות — בירושלים של שלג ושל כבוד, זה היום הרביעי. עד הבוקר נשלחו שני ילדים לבית-ההולים, והיום הודיעה המשטרה שהיא תתנה אותם בכוח הזרוע, את הנשים והגברים והילדים.

איני יודע אם האיום הזה כבר הוצא לפועל. אולי בעצם הרגעיים האלה משתער כוח משטרה באלות שלופות, קסדות ומגינים, על 32 הזוגות האלה. אבל לאיזה עומק של מרירות הגיעו צעירים אלה, אם הם נאלצו לאחוז בגשק האחרון הזה: לשבות שביתה-שבת במשרד שר השיכון בירושלים, להתמיד בשביתה זו יום אחרי יום, בתנאי האקלים הנוראים של ירושלים המושלגת!

השביתה הזאת היא אות לבאות. הזוגות הצעירים בארץ כולה למדו שלא יקבלו את המגיע להם אם לא ישתנו, אם לא ידפקו על השולחן, אם לא יאחזו באמ-צעים קיצוניים. ואני סבור, כמוהם, שאם לא יתארגנו הזוגות הצעירים לתנועה גדולה ולוחמת, ואם לא יערכו הפגנות ושביתות בכל רחבי הארץ — לא יבואו על סי-פוקם ולא יקבלו את הדרוש להם כדי להתחיל בחייהם בתנאים הוגנים.

על מה בעצם שובתים הזוגות האלה? הם גרשמו לשיכון, ניתנו להם הלואות המשעבדות אותם לכל החיים. עוד לפני שנכנסו לדירותיהם, עלו מחירי הדירות בהרבה אלפי לירות. עדיין הם אינם יודעים מה יהיה המחיר המלא. אחרי שערכו חבריהם בקריית-חיים שבי-תה — הורידו להם את הריבית מ-7.5% ל-4.5%. הם דורשים אותה זכות לעצמם. כרגע לא מדובר על מחיר הדירה. מדובר על הסיטוט הנורא המוחף על כל הזוגות הצעירים האלה, ההשתעבדות למשכנתה לכל החיים. המשכנתה הפכה לחלום-בלהות. יש הרגשה שממשכנתה משחרר רק המוות.

אדוני היושב-ראש, מדוע אין בארץ הדבר הקיים בעולם כולו — שזוג צעיר יוכל למצוא דירה בשכירות במחיר סביר?

מרדכי סורקיס (המערכ, עבודה—מפ"ם):
מחיר גבוה למדי.

לדיוור של כל בן הארץ הזאת. אבל איננו מדינה כזאת, ולכן בואו נבחן בגלוי את הצורך או את החובה לספק דירה לכל עולה ביום שהוא מגיע ארצה.

מה עושים היום? גותנים לעולים דירות. אבל זה עדיין רחוק מאוד מלפתור את בעיית הקליטה של העולה הזה. לעומת זאת העולים האקדמאים, שלוקחים אותם למרכזי קליטה, הם יושבים שם חודשים מספר. הם לומדים עברית, לומדים להכיר את הארץ ואת שוק העבודה, ומחפשים מקום מתאים לכישוריהם. הם יוצי-אים כעבור חודשים מספר למקום מגורים. הם נקלטים במובן האמיתי של המלה.

ואילו אלה שמקבלים דירה ביום הראשון לבואם ארצה, מצבם שונה. אינני יודע כמה מחברי הכנסת טרחו לראות את שכונות העולים, את הדירות שהן דירות פאר במנהלים ישראלים. בונים בלוקים על גבי בלוקים, הסביבה נאה, יש תיכנון לגינון, מרכז מסחרי, בתי-ספר וכל הדרוש. אבל משכנים שם עולה חדש ליד עולה חדש. שום סידור לא נעשה כדי ללמדם עב-רית או את מציאות שוק העבודה בארץ. ומפני שאינם מכירים את המציאות, הם מנוצלים בעבודתם. הם חיים בתוך חממות שלהם, רוטנים, מנותקים מהמציאות שלנו. חלק מהם עוזבים את הארץ מהסיבות האלה, לא משום שאין להם דירה.

ובכן, אם זה לא כל כך טוב לעולים, אם הדבר הוא מעל ומעבר לאפשרויות המדינה, מדוע להתמיד בשיטה זו? הרי יבוא היום, כעבור חצי שנה, שנה או שנתיים, שבשום פנים ואופן לא נוכל אפילו להעמיד פנים שיש בכוחנו לספק את הדיוור הזה בצורה זו ובקצב זה לעולים. מדוע לחכות עד הרגע האחרון ולעשות זאת מאונס? מדוע לא לתכנן את קליטת העולים לפי אפשרויותינו שלנו ולפי ההגיון והשכל הישר?

אני לא מדבר על התמרמרותם של ותיקים בארץ, שהיו עולים חדשים לפני עשרים, עשרים וחמש שנים, המשווים את תנאי קליטתם אז — ואפילו את תנאי מגוריהם היום — עם התנאים שזוכים להם העולים החדשים. יש להתחיל לחשוב מחדש על סוג זה של קליטה. לא תהיה ברירה אלא להקים — אל תקראו לזה מעבדות, אם אינכם רוצים — מחנות קליטה גדו-לים, לא בדונים, לא אוהלים, לא בבוקי. ניקח לדוגמה מחנות צבא גדולים שאפשר לגצלם על כל מה שיש בהם: חשמל, מים, מרפאה, שירותי רפואה, שירותי סעד. עולה חדש שמגיע ארצה ייכנס למחנה כזה ולא לדירה. ביום הגיעו ארצה יירשם לדיוור. אבל במקביל, גם בחור צעיר יירשם לדיוור ביום שבו הוא מתגייס לצבא. הדירות תסופקנה בקצב שהמדינה מסוגלת לבנות, אם בעזרה מבחוץ ואם בכוחותיה שלה, בקצב שהכלכלה והמשק הישראליים יוכלו לשאת. דירות תועמדה לרשות שתי הקטגוריות האלה, העולים החדשים שיוצאים ממח-נות הקליטה, והתיילים שיוצאים ממחנות צה"ל. את התקופה שבה יישבו העולים במחנות יש לגצל להפיכתם לאזרחים לכל דבר, לצייד אותם במה שדרוש להם כדי להיקלט באמת במדינה.

ומניין בכל זאת יבואו הדירות? אני חושב שלא יהיה מנוס מתחקית חוק — חוק דיוור מינימום — במ-דינת ישראל: שכל אזרח יהיה זכאי על-פי חוק למי-נימום של דיוור הוגן, בשכירות. המדינה עצמה, חברות הבנייה הציבוריות, משקיעים פרטיים — כל אלה יעודדו

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (אבנרי, דינשטיין) —

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

במחיר סביר. מחיר סביר שהוא אחוז מסיים מההכנסה שלהם למעשה. הוא מתנועע בין רבע מהשכר ה"חודשי" בארצות מתקדמות לשליש מהשכר בארצות לא-מתקדמות. זוג צעיר בארץ כזאת יודע שברבע מהכנסתו הוא יכול לקבל דיור הוגן, בהתאם לדמתו. מדוע אין הדבר קיים בארץ?

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שזוהי אחת מזכויות היסוד של אזרח, ועל אחת כמה וכמה של אזרח צעיר: לקבל דיור בשכירות, דיור סוציאלי. כלומר: לקבל דיור שמחירו ייקבע על-פי הכנסתם של בני-הזוג העובדים. אם זוג בארץ משתכר כיום 800 לירות — יודע שיוכל לקבל דירה בשכר הקבוע בהתאם להכנסתו, ושתישאר לו הכנסה פנויה המספיקה למחייתו. קשה להציג דרישה סבירה יותר.

כל המדינות בארץ באה מפני שדרישה זו אינה מתמלאת. מחירי הדירות מאמירים לשחקים בגלל סיבות שאין להן שום קשר להכנסת הווגן. מחירי הקרקע הולך ומאמיר, שכר העבודה של פועלי הבניין הולך ומאמיר בגלל תנאים של היצע וביקוש. הממשלה עצמה מטילה מסים כבדים על חמרי בנייה. מדוע צריך זוג צעיר לסבול מכל אלה, ולשעבד את חייו למחירי דירות, שעלייתם אינה עומדת בשום יחס להכנסת הווגן עצמו?

הרי אנו חיים במדינה שבה יש משק מבוקר, מדינה שבה הממשלה שלטת למעשה על כל תהליכי המשק. הממשלה יכולה להעלות ולהוריד את מחירי הקרקעות, להעלות ולהוריד מחירים של חמרי הבנייה, להעלות ול-הוריד את כל ההוצאות הכרוכות בדיוור, לרבות מסים במדינה כזאת, כשהממשלה אינה יכולה להבטיח דיור הוגן בשכר הוגן לזוג צעיר — גובע הדבר מאי-כשרונה של הממשלה או מהלא-איכפתיות של הממשלה. ומכיוון שאני יודע שהממשלה מוכשרת מאוד לנהל תהליכי משק כשאיכפת לה, אני מוכרח להסיק את המסקנה ששנים רבות מדי התייחסה הממשלה בשוויון-נפש מוחלט לצרכי הדיור של זוגות צעירים בארץ.

אדוני היושב-ראש, לא אחת העלינו בכנסת הזאת את הדרישה להשוות את הזכויות של בני הארץ, של הצעירים שגדלו בארץ, לזכויות העולים החדשים. אני מחייב עליה גדולה לארץ. לא יעלה על הדעת שהמדינה תמנע ממישהו, המתפתח על שערי הארץ, את הכנסה אליה. ואני גם סבור שיש להבטיח דירה לכל עולה. אינני חושב שהמדינה יכולה להתפשר עם עצמה לגבי הדרישה הזאת.

אני חרד מפני האפשרות שתיפתח תהום בין העולים החדשים לבני הארץ. אני סבור שכל המציג את הבעיה כאילו יש ניגוד אינטרסים בין בני הארץ לבין העולים החדשים חוטא לאמת וחוטא למדינה. הדרישה של בני הארץ אינה מכוונת כלפי העולים החדשים. דרישתם מכוונת כלפי הממשלה, כשם שדרישת העולים החדשים מכוונת כלפי הממשלה. הממשלה היא האחראית לחלוקה הנכונה של המשאבים הלאומיים.

אדוני היושב-ראש, לפני כמה ימים נערכה הפגנה מטעם אירגון הזוגות הצעירים, המסונף לתנועת העולם הזה—כוח חדש, בכיכר המדינה בתל-אביב. הם הקימו שם אוהלים מול ארמונות המאד, והיה מעין "הייד פארק", שבו השמיעו אנשים את דרישותיהם ודעותיהם. כאשר שמעתי את הנימה הזאת מפני בני הארץ, שמתמרמרים

על הזכויות הניתנות לעולים החדשים, עליתי על הבמה ואמרתי: רבותי, אתם מפנים את הדרישות שלכם לכתוב בת הלא-נכונה. הדרישות שלכם צריכות להיות מכוונות אך ורק כלפי הממשלה. כל מה שמגיע לעולים החדשים — מגיע להם בזכות, ואותה זכות עומדת גם לבני הארץ. אין שום הבדל בין מי שעולה מברית-המועצות לבין מי שעולה מן התעלה ומרמת-הגולן. אלה גם אלה מת-חילים בחייהם מחדש, ויש להם הזכות, במדינה בעלת תודעה סוציאלית, שהמדינה תבטיח להם התחלה הוגנת לחייהם, במידה שווה. זה נוגע לדיור, זה נוגע למיסוי, זה נוגע לכל ההטבות וההנאות שהמדינה מבטיחה לעולים החדשים, ובצדק מבטיחה להם, והיא צריכה בצדק להבטיח זאת לאנשים שגדלו במדינה עצמה.

היום מבטיחה המדינה דברים רק לחלק קטן מאוד מאלה שגדלו בארץ הזאת. לפני שעה ענה שר החקלאות לשאלות מספר על חברת "שיכון עובדים". שר החקלאות אמר דברים מדהימים. הוא אמר שחברת "שיכון עובדים" רימתה, פשוטו כמשמעו, את מינהל המקרקעין, קיבלה קרקעות במחיר מוזל לשיכון עולים חדשים וזוגות צעירים, השתמשה בקרקעות האלה כדי לשכן בהן בני אצולה, בני צמרת, את הפרוטקציונרים של המשטר. זה דבר נורא, אדוני היושב-ראש. כאשר זוגות צעירים שוכנים בשלג בירושלים מפני שמעלים להם את מחירי הדירות ואת המשכנתאות, בגלל עליית מחירי הקרקעות — באותו יום בא שר החקלאות ואומר: דווקא לבני האצולה, דווקא לבני הצמרת, דווקא לבני המיוחסים לא העלו את מחירי הקרקעות והדירות, כי אם להיפך, להם מסרו את הקרקעות של העולים החדשים במחירים מוזלים. זה דבר נורא!

אדוני היושב-ראש, אסיים בהערה אחת או שתיים לגבי הצעת החוק שלפנינו. המגמה היא חיובית...

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

מה כל זה היה שייך?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

זה היה שייך. גם אתה, אדוני סגן השר, מבין שהפיתקה הכחולה הזאת שלפנינו אינה אלא טיפה בים הבעיה הזאת.

אם אפשר למתוח ביקורת על הצעת החוק, הרי זה על כך שזאת באמת טיפה, טיפה קטנה מאוד. בעוד שאני מחייב את המגמה, אני חושב שכל התנאים שקבעתם לפטור שכר הדירה ממס הכנסה הם תנאים שלא לעניין, שלא יעמדו בשום מבחן של מציאות. אדוני סגן השר, זו הזמנה פשוטה לגניבה ולרמאות, כשם שרוב הדברים שאתם עושים, לרבות ההוראות האחרונות בעניין חישוב ההוצאות לצרכי מס הכנסה, זו הזמנה גלויה לרמאות, מתן פרס לרמאים וקנס לאנשי שים הגונים. אתם מעמידים פה תנאים שכל אחד מהם הוא הזמנה לרמאות.

אתם אומרים ששכר הדירה יהיה פטור ממס בתנאי ש"הדירה לא היתה מושכרת אחרי יום כ"ד בחשוון תשל"ג (1 בנובמבר 1972)". אתם תכריחו את כל מי שמשכיר דירה בארץ לווייך את תקופת השכירות ולהעמיד פנים כאילו יום אחד לפני תאריך זה. הדירה לא היתה מושכרת. אתה אומרים: בתנאי ש"ההשכרה היא לתקופה של שנה לפחות". מי שישכיר לזמן של פחות משנה, יעשה חוזה כחב לשנה שלמה.

מציע שאל יתחרו כאן חברי הכנסת בראיית הנולד בתחום זה.

אולם, לדעתי, יש ליקויים בטיפול בנושא זה, והלי-קוי העיקרי נובע מכך שאין אנו משתמשים בצורה יעילה במלאי הדירות הקיים. אנו מדינה קטנה. נחוצה לנו בסך-הכל תוספת של כ-50,000 דירות לשנה. מדי שנה יש לנו גרעון מסויים שאיננו מצליחים למלא. לפני זמן מה היה מפקד של הדיוור, ומפקד זה הצביע על כך שיש 50,000 דירות פנויות. אכן, ארשה לעצמי לצאת מהנחה שניתן כי האינטרפרטציה של דירה פנויה אינה תמיד מדויקת. אבל, לדעתי, די שייכנסו למחזור ולשי-מוש כ-10,000 דירות כדי שכל התמונה בארץ תשתנה. 10,000 דירות יכולות ממש להפוך את המחסור לעודף, אם לוקחים אנו בחשבון את הביקוש הקיים גם כעת, וזה ביקוש מוגבר למדי.

לכן יש צורך נקוט כמה וכמה אמצעים כדי לנצל את מלאי הדירות הקיים. זה פתרון טוב יותר מאשר להציע לבנות יותר, כאילו תלוי עניין זה רק בהחלטה שלנו. הבעיה במצב הקיים אינה רק כספית; היא שיש גם בעיה כספית, אבל המגבלה היא פיסיית, מגבלה בכוח העבודה המצוי בדינו. כוח עבודה זה אינו מאפשר לנו בנייה בלתי-מוגבלת, ולכן התפקיד הראשון או המטרה הראשונה צריכים להיות לנצל את מלאי הדירות הקיים - ויש דירות לא מנוצלות - ופטור ממס הכנסה הוא אחד האמצעים לכך.

יש שלא השכירו דירות מפני שעשו את החשבון, שאם צריכים לשלם מס הכנסה שולי של 70% אין הדבר כדאי להם. יתר על כן, עדים אנו בשנים האחרונות לתופעה, שאנשים רבים רוכשים דירות לא מתוך שהם צריכים אותן, אלא לצורך השקעה. הכסף יורד בערכו, והמציאות הוכיחה כי אדם שהשקיע כסף בדיור, בנכסי-דלא-גידי, במקרקעין, לא הפסיד, מה עוד שהוא יכול לקבל משכנתה בתנאים טובים, לרוב בריבית שלילית, ואם כן, מדוע לא ישקיע את כספו ברכישת דירה? אנו צריכים ליצור תמריץ כדי שדירות פנויות אלה ייכנסו למחזור וישתמשו בהן.

אחד האמצעים לכך הוא הצעת החוק כפי שהובאה לפנינו, אבל בשלושה תיקונים: התיקון הראשון הוא שהפטור הזה מתשלום מס הכנסה לא יחול רק על תקופה של חצי שנה. אני מאוד מתפלל על כך. קיימת איוו שהיא הנחה - ואינני יודע מאין היא לקוחה - שרק בחצי השנה הקרובה יהיה מחסור בדירות. אינני רואה שתוך חצי שנה נתגבר על המחסור, וגם אם נתגבר עליו השנה בקשר לעולים חדשים - ואינני חושב כך, ובכל אופן איש מאתנו אינו חכם דיו לדעת זאת - הרי המאזן הכללי יישאר מאוזן של ביקוש גדול יותר - בין שמדובר בזוגות צעירים ובין שמדובר במשפחות אחרים, ובסופו של דבר אין זה חשוב מי לוקח את הדירה. זה נכנס למאזן הכללי, והדירה הנוספת לזוג צעיר מונעת דרישה לדירה חדשה. לכן אני חושב שהיא ראת חוק זה צריכה לחול על תקופה בלתי-מוגבלת. איננו יכולים להעריך כמה זמן יהיה לנו מחסור בדירות.

שנית, אין לקבל את ההגבלה של 500 לירות כשכר דירה מקסימלי המוכחה את המשכיר בפטור ממס הכנסה. כבר נאמר על-ידי קודמי, שאם במימים אנו בחשבון את המחירים הקיימים כעת בשוק, אין דירה מרוהטת בת שלושה-שלושה וחצי חדרים, כפי שרוצים כאן להג-

ועוד אתם אומרים: בתנאי ששכר הדירה אינו עולה על 500 לירות לחדש". אתם תכריחו את כולם לחבר חווי השכרה פיקטיביים על 500 לירות. כולנו יודעים איך אנשים בארץ מגיבים על תנאים מסוג זה, ובצדק. כי מה זה היום שכר דירה של 500 לירות לחדש? שכר הדירה הכלכלי כיום הוא 1% לחדש מערך הדירה. אם שכר הדירה הוא 500 לירות לחדש, פירושו הדבר שערך הדירה הוא 50,000 לירות. כולנו יודעים שנשארו מעט מאוד דירות במדינה שערךן בשוק הוא 50,000 לירות בלבד. ואם הערך הוא גבוה יותר - שכר הדירה הוא גבוה יותר.

הממשלה צריכה להיות מעוניינת היום שכל דירה שאפשר לשחרר אותה להשכרה, אכן תושכר, ולא חשוב אם זה לעולה חדש או לבן הארץ. כי כל מי שמשכיר דירה מספק יחידת דיור חדשה, היורדת מהביקוש. אם זה כך, הרי הפטור הזה ממס צריך להינתן לכל השכרת דירה, בלי קשר לגדלה, לתאריך ההשכרה, בלי קשר לגובה שכר הדירה, אפילו אם מס ההכנסה יפסיד על זה כסף. המטרה הסוציאלית לספק דיור חשובה מכל הפסד במס, אפילו זה יתן פה ושם פרס לאנשים שהם באמת אינו מגיע להם. אלפי דירות בארץ יושכרו אם יהיה כדאי לאנשים להשכירן.

הי"ד מ. זר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שערי, ואחריו לחבר-הכנסת מיקוניס.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. נתקלנו במחסור חריף בדירות לעולים חדשים ושמענו שעד מארס 1973 יחסו לנו כ-5,000 דירות. איך זה קרה? השנה היתה עלייה של 56,000 איש. לשם זה היה צורך ב-18,000 דירות. לרשות משרד הקליטה עמדו רק 14,200 פתרונות. הגרעון גבע משתי סיבות עיקריות:

ראשית כל, משרד השיכון לא הצליח לספק למשרד הקליטה את מספר הדירות שהיה צריך לספק; שנית, כיוון שידרה העלייה מארצות הרווחה, מספר המשתמשים במשכנתאות כדי לרכוש דירה לא הגיע ל-4,000 כפי שהיווה, אלא ל-2,800. וזה נובע אמנם מירידת מספר העולים מארצות הרווחה, אבל גם מהעובדה שהשיעור הנוכחי של המשכנתה אין בו כדי לעזור בצורה רצינית לרכוש דירה בתנאים החדשים, כאשר המחירים האמידו מאוד.

כמה חברי כנסת, ביניהם חבר-הכנסת שמואל תמיר, אמרו: הנה זו שוב הוכחה של חוסר ראיית הנולד. וכי לא ידעו כמה עולים יבואו, וכי לא ידעו כי יהיה מחסור בחומל וכיוצא בזה? נדמה לי שחבר-הכנסת שמואל תמיר שכח כי רק לפני שלושת-רבעי שנה קמה צעקה במדינה שיש עודף דירות בידי משרד הקליטה, ולקחו 1,500 דירות למטרות אחרות. חבר-הכנסת שמואל תמיר, שהוא בדרך כלל זריו למדי בהגשת הצעות לסדר-היום ושאליות, לא השמיע את מחאתו ולא שאל מדוע לקחו דירות שנועדו לקליטה ומסרו אותן למטרות אחרות; הלא ידעו שיבואו עולים. זה מראה שאנו נתונים לתנו-דוט שקשה לחוותן. כמו כן אין זה נכון לטעון שלא העריכו נכונה את צריכת החשמל. אני זוכר שחברת החשמל אף אמרה כי יהיה צורך בתוספת יחידות ייצור כי הצריכה תגדל, וחברי כנסת - בעיקר מהאופוזיציה - השמעו דווקא את דעתם שאין צורך בכך. כך שהייתי

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (שערי, זר, מיקוניס) —

ה"ר מ. זר :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס, ואחריו לחבר-הכנסת שוסטק.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. יש בחברה האנושית וגם בחברתנו הישראלית מה שקוראים "שקרים מוסכמים". נדמה לי שהחוק הזה גם הוא שקר מוסכם אחד. במה זה מתבטא? זה מתבטא בכך שאומרים כי החוק מכונן להקלת הדיור לעולים חדשים. ואני שואל: איזה מין עולה חדש יכול לשלם 500 לירות לחודש, שלפי החוק זהו הסכום המוצע לפטור ממס הכנסה?

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית) :
הוא מקבל סובסידיה ממשרד הקליטה.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

אני יודע שהוא מקבל סובסידיה ממשרד הקליטה, אבל כמה סובסידיה אפשר לתת לעולה חדש? נניח שחבר כנסת צריך לשלם 500 לירות לחודש עם סובסידיה, האם הוא יכול היה לקחת דירה כזאת?

(חבר-הכנסת י. שערי קורא קריאת ביניים)

לכן אינני חושב שזה חוק בשביל העולים החדשים. על אחת כמה וכמה אין זה חוק לטובת הזוגות הצעירים. אני אינני מכיר זוגות צעירים כאלה — מאלה שחבר-הכנסת אבנרי דיבר עליהם, היושבים בשביתת-שבת במשרד השיכון בירושלים — שמישהו מהם יכול לשלם 400 לירות לחודש או 300 לירות לחודש שכר דירה, שאת משכירה הפוטנציאלי פוטרם ממס הכנסה; אינני יודע אם ימצא אדם בין העולים החדשים או בין הזוגות הצעירים שיהיה מוכן לשלם בעד דירה 500 לירות, 400 לירות, 300 לירות. מה לזה ולבעיית הדיור לעולים? זה לעג לרש. זה מתאים לקומדיה של מוליה, זה לא רציני.

זה יכול להיות רציני בשביל אדם עשיר שבא מאמריקה, וקודם שהוא רוכש לו דירה הוא רוצה לגור בינתיים בדירה של 3 חדרים ולשלם 500–600 לירות לחודש. בשביל אדם כזה צריך לפטור את המשכיר ממס הכנסה? בשביל אדם כזה שבא מבוסטון, מניו-יורק, מדטרויט, מאורוגואי, מפרגואי, מפורטוריקו — אנשים שיכולים לשלם, שיש להם ממה לשלם לטובת סידורם המידי — אני מבין, קיים חוק כזה, אבל בשבילם לא הייתי משלם אף לא פרוטה אחת סובסידיה. שישלמו הם למשכירים את הסובסידיה הזאת! הם יכולים להרשות לעצמם 30,000 דולר ויותר בעד דירה. מדוע אני צריך לתת להם סובסידיה?

כל הצעקה הגדולה קמה, כי אמרו שהנה אנחנו הולכים לקראת עלייה חדשה. יבוא עולה מצ'רנובין, מקיבו, מחרקוב — כמה הוא יכול לשלם אם הוא לא אקדמאי? לא כולם אקדמאים, וגם לא כל האקדמאים הם אקדמאים באמת. הוא אדם פשוט, בשר דם פשוט. כמה ירוויח אחרי כמה חודשים של לימוד עברית, אחרי סידור מסוים — 500 לירות נטו בחודש? האם הוא יכול לקחת דירה כזאת, גם אם הממשלה תיתן לו סובסידיה של 50% מערך שכר הדירה?

זה לא מכונן לעולים, על כל פנים לא לעולים מן המזרח. זה מכונן לעולים מן המערב, שבכוחם להוציא 100,000 דולר, 50,000 דולר, 30,000 דולר לדירה, ולהם לא חייבת הממשלה לתת סובסידיות בצורת פטור המש-

ביל את המשכיר, שאפשר לשכור ב-500 לירות באזור עירוני. אני מבין שמישהו יכול לומר כי אין לפטור ממס ההכנסה בלא הגבלה. לכן אני מציע שהוראה זו תחול על כל דירה שמשכירים, ולא תשוב מה המחיר שמשלמים תמורתה, אבל רק 500 הלירות הראשונות יהיו פטורות ממס הכנסה. יוצא שאם הדירה צנועה יותר יקבל המשכיר את כל ההכנסה בלי לשלם מס, ואם המחיר גבוה יותר, הוא ישלם מס הכנסה על חלק מסוים משכר הדירה.

שלישית, לא נראה לי שצריך להתנות תנאי כי ההשכרה תהיה לפחות לשנה. אנו מדברים על עולים חדשים, ולא אחת יש מציאות שהאיש זקוק לדירה רק לחצי שנה, עד שיקבל את הדירה הקבועה. למה להגביל את זה לשנה לפחות? זה יכול להיות גם החל מחצי שנה.

אבל חברי הכנסת, לא די שנעסוק באמצעי אחד כדי להתגבר על המחסור בדיור לעולים חדשים, לזוגות צעירים וכיוצא באלה, כפי שהוא קיים כעת. לדעתי עלינו לעודד עוד כמה תהליכים, אשר יגבירו את הניצול האופטימלי של מלאי הדירות הקיים. אחד הדברים הוא עודד רכישת דירות ישנות, דירות מיד שנייה. במצב הקיים קל יותר לקבל משכנתה לדירה חדשה, ואנו יודעים שהמשכנתה היא לפעמים מתנה חלקית, בגלל הריבית הלא-צמודה והנמוכה. גם מסי העברה שהוקטנו בזמן האחרון היו גורם רציני למדי להכבדה. אולם יש דירות ישנות שאפשר למכור אותן ולהשתמש בהן, וצריך לעודד עניין זה.

שנית, יש לעודד את משרד הקליטה לרכוש דירות מהשוק הפרטי. שמענו בזמן האחרון שיש מלאי מסוים, לא מנוצל, של דירות המצוי בידי קבלנים. אני יודע שקיימת בעיה של מחיר, ואם כן, אפשר לקבוע הגבלה עד למחיר מסוים. משרד הקליטה יכול בהחלט לרכוש מספר דירות גם בשוק החפשי.

דבר שלישי, צריך לאפשר לאותם עולים חדשים, המוכנים לקנות בעצמם בשוק החפשי — והם זכאים לפי זה לקבל משכנתה — שהמשכנתה הזאת תהיה גבוהה מזו שהיתה מקובלת עד כה. כאשר החליטו עליה היו המחירים נמוכים בהרבה, וכעת יש מחירים אחרים. גם זה יכול להפנות לשוק הפרטי חלק מן הביקוש של אותם אנשים שיש להם אמצעים והם זקוקים רק לתמיכה מסוימת.

דבר רביעי, להגדיל את הסובסידיה לשכר דירה, דבר שיוכל גם הוא לעודד אנשים לשכור דירות. כפי שפטור ממס הכנסה מעודד את המשכירים, הסובסידיה המוגדלת לשכר הדירה יכולה לעודד את השוכרים.

לבסוף, יש צורך להביא בחשבון גם ויסות מסוים של הבנייה ושל כוח העבודה העומד לרשותנו ולתת עדיפות ראשונה לבנייה לשיכוני עולים. בסופו של דבר כוח העבודה המצוי בידינו הוא מוגבל ואין אנו יכולים להגדיל אותו על-ידי כוח שאינו מצוי במדינת ישראל או בשטחים. אנחנו יכולים אולי להיעזר במקצת על-ידי פועלים מקצועיים מחוץ-לארץ, אבל במכשיר הזה, באמצעו הזה, אפשר להשתמש רק במידה מוגבלת, ולכן יש צורך לקבוע גם בעניין זה עדיפות מסוימת. אם בזמן האחרון התורה במדינה גיררת הרצועה בקשר לבניית בנייני ציבור, יש עתה מקום לקבוע שוב עדיפויות לטובת העולים ולטובת הזוגות הצעירים, כדי שנוכל להתגבר על מצוקת הדיור שאנו נתונים בה כעת.

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (מיקונים, זו, שוסטק) —

ממס הכנסה את שכר הדירה המשתלם בעד השכרת דירה בסכום שאיננו עולה על 500 לירות, אך אין בהצעת החוק כל קשר לדירות אשר צריכות להיות מיועדות להשכרה לעולים חדשים. הצעת החוק אפילו איננה מזכירה את הנושא הזה. זאת אומרת כי הממשלה באה לכלל מסקנה שהיא רוצה לפטור בכלל ממס הכנסה דמי שכירות על דירות מושכרות.

אילו היה זה חוק ספציפי, האומר שהממשלה היא אשר חותמת על חווי שכירות עם משכירי הדירות, ינחא. במקרה כזה אפשר היה להבין הצעת חוק אשר אומרת כי דמי שכירות עד 500 לירות יהיו פטורים ממס הכנסה. אבל לא מניה ולא מקצתיה. משכירי הדירות אינם חייבים להשכיר את דירותיהם לממשלה ולחתום אתה על חוזים. כמה מהנאמנים אמרו, שאם הממשלה מתחייבת על פיגוי הדירות בתום תקופה של שנה, יש בכך כדי לעורר דד אנשים להשכיר דירות. אבל החוק אומר דבר פשוט ביותר: אדם המשכיר דירה לכל מי שהוא מוצא לנכון יהיה פטור ממס הכנסה. ואני שואל מהו ההגיון של הממשלה בבואה להציע את הצעת החוק? היכן כאן הפתרון לבעיית הדיור של עולים חדשים? כיצד תוכל הממשלה לכבות אפילו את השריפה שהיא מבקשת לכבות?

אני מטיל ספק אם העולים יסכימו ללכת לדירות הללו שהן בשכירות. החוש הטבעי של העולה ודאי יאמר לו: הנה, מכניסים אותי לדירה שכורה, ואני יכול לשכור שאקבל אי פעם דירה של קבע. לישראל באים עולים שיש להם כאן משפחות, והם מוכנים "לסיע" בעצות לקראת המאבק הזה. ועולים כאלה יאמרו לעצמם: מדוע אכנס לדירה שכורה? אמנם הממשלה תיתן לו הצהרה ותתחייב בפניו שכל זכויותי לדירה של קבע שרירותי וקיימות, והמגורים בדירה השכורה הם רק לפרק זמן מסויים, באופן ארעי. אבל העולה בחוש שלו ידע, שאם הוא נכנס לדירה שכורה, לאחר מכן לא יועילו לו כל הצעקות, שהרי יטענו לעומתו: האם אתה יושב בחוץ? אתה יושב בדירה. האם אין לך דירה טובה? והממשלה הרי משלמת את שכר הדירה, או לפחות את חלק הארי של שכר הדירה.

גם אילו היתה הצעת החוק מכוונת להשכרת דירות בשביל עולים חדשים, מסופקני אם היתה משיגה את מטרתה. מה גם שהצעת החוק איננה מדברת כלל על העולים ואיננה קשורה לעולים.

והיכן כאן משרד הקליטה — האם הוא יהיה בעל-הבית על הדירות? אדם ישיב את דירתו לאחר וידורש את הפטור ממס הכנסה לפי החוק הזה.

אינני יודע אם הצעת החוק תשרת את המטרה, שבאה כהברקה — ואומרים שהרעיון הזה הועלה באותו ליל שימורים של הכנסת, כאשר היא זגה בהצעת החוק על חלוקת העודפים. מיד לאחר מכן באו דברים עם ראשי הערים וביקשו אותם לחפש דירות בשכירות. אני סבור שיש דירות כאלה, ותימצאנה דירות להשכרה. אבל האם דירות אלה תפתורנה את הבעיות של העולים? מסופקני. אני חושב שאנשים יחשבו שכדאי להם היום להשכיר דירות, הם ישיכרו את הדירות שלהם לכל מי שירצו ויבקשו את הפטור ממס הכנסה. יש להצטער על שהגענו עד הלום ושורר כיום מחסור בדירות לעולים. חברי הכנסת שערי טען: מדוע לפני חודשים מספר לקחנו 1,500 דירות, שעמדו לרשות

כיר ממס הכנסה. לכן אני רואה חוק זה כשקר מוסכם. הוא לא נועד בשביל העולים, הוא לא נועד בשביל זוגות צעירים. הוא לא נועד לאלה המחכים לדירה במשך 20 שנה. הוא לא נועד לאלה היושבים באסבסטונים של הקטמונים בירושלים. הוא לא מיועד לעולים אחרים שבאו לפני 20 שנה, 25 שנה, ומתגוררים באסבסטונים כאלה. הוא לא בשבילם.

זה בוודאי יפתור איזו שאלה, זה יכול להעמיד אלפי דירות לקרן הדיור, אבל אז צריך לקרוא לילד בשמו. אני מוכן לכך שיעורו לעולים, גם לעולים אמריקאים, ויתנו להם אפשרות להסתדר בדירה בזמן הראשון, בחצי השנה הראשונה או בשנה הראשונה, ולכן אני לא עומד כל כך על ההגבלה שדיבר עליה קודם חברי הכנסת שערי. יכול להיות שזה באמת מחושב בשביל עולים כאלה, עד אשר יקנו לעצמם דירה בעד 30,000 דולר, 50,000 דולר בשוק החפשי. אני מוכן לעזור גם לכאלה, אבל צריך להגיד במפורש בשביל מי עשוי החוק הזה. צריך לציין למי מכוון החוק הזה. אני מוכן להצביע בעדו, אני בעד זה שיפטרו עד 500 לירות ממס הכנסה, אבל אני רוצה לדעת בעד מה אני מצביע.

אני קובע: החוק הזה לא בא לעזור לעולים החדשים, להמונים אשר באים מן המזרח ושהם עכשיו העיקר של העלייה. החוק גם לא יועיל לזוגות צעירים וגם לא יועיל לאלה הזקוקים לדירה במשך עשרות בשנים. זה אפילו לא יועיל לחברי כנסת שאינם מסוגלים לשלם מחיר כזה בעד דירה. יש כאלה בתוכם שיבכרו ללון בכנסת באיזה שהוא חדר מאשר לשלם שכר דירה כזה, המהווה כמעט מחצית מן השכר שהם מקבלים.

לכן אני מקבל את החוק הזה כאחד השקרים המוסכמים מבחינת השם. היה בכנסת "חוק כנוביץ", שהוא גם כן שקר מוסכם; היה גם חוק הגנת הדייר, שהוא גם כן שקר מוסכם, כי זה חוק הגנת בעל הבית ולא חוק הגנת הדייר. יש כל מיני שמות בהפטרות ויש כל מיני שמות לחוקים מסויימים, אבל זה שקר מוסכם. זה לא מכוון לכתובת שהחוק הזה נקרא עליה. הואיל וזה שקר מוסכם שיש בו איזשהו הגיון, שיכול לפתור שאלה של עולים אמריקאים או של אנשים אמריקאים בארץ גופה, זה יכול לעזור את תאבונם של אנשים שיש להם חדרים פנויים להשכרה. זה יכול גם להקל על אנשים לקלוט יתירים לזמן קצר. באים לארץ יתירים אשר מוכנים לשכור דירה לתקופה של חודש או שישנה שבועות. הם יקבלו דירה בדמי שכירות נמוכים יותר אם הממשלה יהיה פטור ממס הכנסה על הסכומים שהוא מקבל בעד השכרה.

אפילו בשביל כל הדברים הצדדיים האלה, שאין להם קשר רב עם העלייה, אני מוכן להצביע בעד הצעת החוק.

היו"ר זר:

רשות הדיבור לחברי הכנסת שוסטק, ואחריו לחברי הכנסת שובל.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת חוק זו היא פרי הברקה פתאומית, שבאה כדי לכבות שריפה מסויימת בשבועות אלה. אף-על-פי-כן, כאשר אתה מעיין בנוסח של הצעת החוק, אינך מוצא שם כל זכר לאותה שריפה שרוצים לכבותה. השריפה הזאת נובעת ממחסור בדיירות לעולים. והנה מובאת לפנינו הצעת חוק אשר פוטר

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (שוסטק, גרוסמן, זה, שובל) —

טעם, איזה הגיון ואיזה צדק יש בזה? אם הממשלה החליטה שהיא רוצה כי אפשר יהיה במדינת ישראל לשכור דירה בנקל ואפשר יהיה להשכיר דירה ביתר קלות, מאחר שיפטרו את המשכיר ממס הכנסה, מדוע צריכה הממשלה בכלל להתערב בשיעור שכר הדירה? העקרון שצריך להיות קובע הוא, שכל דירה שתהיה מושכרת מתאריך זה וזה תהיה פטורה ממס הכנסה מהיום ולהבא, מפני שרוצים לעודד השכרת דירות. אין כל טעם ואין זה מוצדק לקבוע פה תקופה של חצי שנה להשכרה וסך 500 לירות כתקרה לשכר הדירה.

חייקה גרוסמן (המערך, עבודה—מפ"ם):

זו לא השכרה לעולים.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

זאת אני טוען. אילו היה זה חוק ספציפי לשם גיוס 3,000 או 5,000 דירות לעולים, והשוכר את הדירות היה משדר הקליטה, אפשר היה לקבוע תנאים ספציפיים בשכר עולים, שכר דירה כזה וכזה, תקופה כזאת וכזאת. אבל החוק אינו מזכיר את הדבר הזה. אולי זו הכוונה של החוק וזהו הרצון, אבל החוק אינו אומר זאת. אם יש לי דירה להשכיר וארצה להשכירה, האם אני צריך להשכיר אותה למשרד הקליטה? אני יכול להשכיר אותה לכל אדם ולהיות חפשי. למה לי עסקים דווקא עם עולים?

אם החוק בא להפשיר השכרת דירות, לפטור את שכר הדירה ממס הכנסה, למה מתערבת הממשלה בגובה שכר הדירה ובתקופות השכירות? יהיה ידוע שמהיום ולהבא השכרת דירה במדינת ישראל היא כדאית, כי פוטרים את שכר הדירה ממס הכנסה.

פשוט אינני מבין למה מתכוון החוק. אם החוק מתכוון למה שאני אומר, כלומר לא רק לעולים אלא גם לזוגות צעירים ולזוגות לא צעירים, לכולם אין מקום להגביל לא זמן ולא גובה שכר הדירה. אם החוק מכוון לעולים, יהיה ברור ומפורש, שהחוק דן בדירות לעולים, ושוכר הדירה יהיה הממשלה או משרד הקליטה.

היו"ר מ. זר:

רשות הידיור לחבר-הכנסת שובל, ואחריו לחבר-הכנסת נחושטן.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אני רואה בחיוב רב את הצעת החוק המונחת כאן לפנינו. אין ספק שזוהי דרך עדיפה, במצב הנוכחי, לפתרון בעיית הדיור לעולים, דרך עדיפה בהרבה מהדירה הארעית בקארוונים או במעון נועים, כיפה שקורא להם שר השיכון, היוצרים את המעי-ברה המודרנית. אולם יש לי השגות מספר לפרטי של החוק.

נראה לי כי סכום 500 לירות לחודש בעד השכרת דירה אינו ריאלי במציאות הנוכחית, אפילו הוא פטור ממס. סכום 700 לירות, למשל, מתקבל יותר על הדעת. הייתי ממליץ להעלות את תקרת הסכום מ-500 לירות ל-700 לירות לחודש.

אם לא תתקבל הצעתי זו, נראה לי שיש לציין במפורש בחוק כי המס על סכומים מעבר ל-500 לירות, שיידרשו בעד השכרת דירה, ייחשב רק לגבי הסכום העודף. כלומר, אם אורח ישיכר דירות לעולה בסכום 700 לירות יהיה עליו לשלם מס רק על 200 הלירות הנוספות.

משרד הקליטה למטרות שיכון עולים, והחזרנו אותן למשרד השיכון? האמת היא שגם אז עמדנו בלחץ דומה לזה שאנו נתונים בו כיום. באותם ימים היו משמרות של זוגות צעירים שתבעו דירות, ואז לא הגיעו עולים והדירות עמדו ריקות, ולכן העמדנו את הדירות האלה לרשות הזוגות הצעירים. זה היה פתרון מאולתר, דוגמת פתרונות אחרים שאנו מוצאים מדי פעם בפעם בלחץ הנסיבות.

אני רואה חובה לעצמי להעיד כאן בעניין שביתת-השבת של המשתכנים בירושלים. אני חושב שהעניין הוא חמור ביותר. הנוקשות שגילה משרד השיכון בנושא זה היא מיוחדת במינה. ראינו את השידור בטלוויזיה, שמענו את דברי השוכתים. לשם איוון ולמען הצדק פנו אנשי הטלוויזיה גם לנציג משרד השיכון וביקשו ממנו תגובה. נציג משרד השיכון שאל על-ידי המראיין מה אירע במקרה זה, מדוע לא נתנו את הדירות למשתכנים. והופיע נציג משרד השיכון בטלוויזיה וללא נקיפת מצפון אמר למראיין — ובאמצעותו לכל הציבור: ההודעה שלנו לדיירים האלה, שכל דירה תעלה 38,000 לירות, בטעות יסודה. נפלה כאן טעות בהודעה מטעם הממשלה, שגגה שיצאה מפי שליט. אם כן, אם הממשלה מודיעה בריש גלי שהיא טעתה, מה אשמים אלה שהיום מקיימים שביתת-שבת? אם הממשלה טעתה, תשלם היא בעד הטעות, תישא היא בתוצאות. מדוע צריכים המשתכנים האלה לסבול מהטעות של הממשלה?

לפני שבוע קיבלנו בכנסת במסלח משלחת של משתכנים אחרים. הם פנו אלינו כאל אנשי ציבור ושאלו: קיבלנו הודעה ממשרד השיכון, מהממשלה, שהדירות הללו תע-לינה לכל אחד בסכום מסויים. על כך הסכמנו, ובהתאם לכך חתמנו והפקדנו את הסכום המתאים בבנק לתשלום על חשבון הדירות האלה. עכשיו בא נציג משרד השיכון ושוילח אותנו לחתום חוזה עם הקבלן. קיבלנו אומר שמחיר הדירות הוא לגמרי אחר. כיצד יכול לקרות כדבר הזה כאן? זה יכול אולי לקרות בחלם — אף-על-פי שאומרים שאנשי חלם היו דווקא האנשים הפקחים ביותר בפולין, אלא שמישהו הדביק להם את התו של שוטים.

משרד השיכון חותם חוזים עם חברות קבלניות, עם קבלנים, ומסכים אתם על מחיר מסויים לדירה, שהוא שונה מהמחיר שעליו הוא הודיע קודם למשתכנים, בלי שטורח אפילו להודיע למשתכנים מהו מחיר הדירה שעליו הוא חתם עם הקבלן. המשתכנים קיבלו חתום שמי-חיר הדירה הוא, לדוגמה, 40,000 לירות. והנה כעבור שנה, כאשר הוא צריך לקבל את הדירה, אומרים לו שעליו לשלם 55,000, 58,000 או 61,000. הקבלן הציבורי, או הפרטי, איננו אשם בכך, הוא חתם חוזה עם משרד השיכון שבו נקבע הסכום הזה. האשם הוא רק משרד השיכון. במצב כדברים זה האם פלא הוא שאנו עדים מפעם לפעם לשביתות-שבת-ורעב? איפה עוד יכול לק-רות דבר כזה?

אני רוצה לעמוד על נקודה נוספת בקשר לחוק הזה, ובזה אסיים. אם אני צודק באמרי שהחוק אינו מכוון דווקא לעולים, אם הרי בחוק לא נזכר שום דבר על כך שהדירות מוכרות להיות מושכרות רק לעולים, אם המגמה היא באמת לאפשר השכרה של דירות ולפטור את דמי השכירות ממס הכנסה, מדוע צריכה הממשלה להתערב ולקבוע איזה שהוא גבול לשכר הדירה? איזה

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (שובל, ביבי, נחושתן) —

כוח עבודה וקחו לדוגמה את הפנסיונרים. כבר אינני מדבר על נשים עובדות. מדוע פוטנציאל זה אינו יוצא מן הכוח אל הפועל? בדרך כלל בגלל מס הכנסה. האם לא כדאי היה להפעיל גם כאן אותו עקרון של הפחתה במס לשם עידוד יציאת פנסיונרים לעבודה ולשם עידוד עבודה בשעות נוספות, וכל זאת כדי להדביק במידה רבה את הביקוש לידיים עובדות? נראה לי כי גם כאן על הממשלה לפעול על-פי אותו עקרון שבחוק המונח לפנינו. כאמור, אנחנו נתמוך בו ואנחנו מקווים שבועדה תסכים הממשלה לתיקונים, לרוח התיקונים שהועלו גם על-ידי וגם על-ידי רוב הקודמים לי בדיון הזה.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת נחושתן, ואחריו לחבר הכנסת עופר.

יעקב נחושתן (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק המונחת לפנינו הוכנה בפיוז, וכפי שצינו הרבה מהנואמים שקדמו לי — אין לה לא ראש ולא זנב. המערך, אשר כידוע מורכב בעיקרו ממפלגות סוציאליסטיות, נוכח לדעת כי יש מצבים שבהם צריך לוותר על עקרונות סוציאליסטיים ואפילו לסטות מהם. ומה שמצער במצב הנוכחי הוא, שהגענו לידי כך. התיכנון של הדיון לא רק שהוא לקוי, אלא גם נוצר הרושם כאילו במפגעי יצרה הממשלה מחסור בדיון לעולים. כי כל שנה יש תחזיות של עלייה. בשנה שעברה ידענו שיבואו לארץ בסביבות 40–50–60–70 אלף עולים. מה עשתה הממשלה כדי לקדם את פני העולים האלה בשיכונים? כיבוי השריפה שמנסים לבצע בהצעת חוק זאת איננו מושג כלל ועיקר. מה שמעמ "מי שהשכיר דירה בין התאריכים 15 לינואר 1973 ו-30 ליוני 1973"? חצי-שנה פחות 15 יום. אחרי 30 ליוני לא יבואו עולים? ב-30 ליוני יהיו דירות לכל העולים? ומה יעשו לעולים שיבואו אחרי ה-30 ליוני השנה? שוב פעם יסגרו את הדלתות ולא ירצו להשכיר להם דירות? כך פותרים את בעיות הדיון לעולים?

אנחנו חוזים השנה עלייה של 40,000 רק מברית המועצות. מנין הדיון לעולים האלה? לא שמענו משר האוצר. אדוני סגן שר האוצר, אני מבקש שתסביר לבית הזה בכמה דירות מדובר כאן בהצעת החוק אשר הבאת לפנינו. אני מבקש שתסביר בכמה זה יעלה למדינת ישראל ולמס הכנסה. לא שמענו על כך כלום. אני מבקש שתסביר לנו באיזה צורה אתה מתכוון להביא לידי כך שהדירות האלה אמנם יושכרו לעולים.

עכשיו אני רוצה לבקש הסבר על עוד סעיף אחד: מדוע בחוק הזה הוכנסו הגבלות כגון אלה, שהדירה שהושכרה היתה פנויה ב-1 לנובמבר 1972? ויאלל סגן שר האוצר להסביר לנו מה קדושתו של התאריך הזה — 1 לנובמבר 1972. 2 לנובמבר — אני מבין, 29 לנובמבר — אני מבין, מה זה 1 לנובמבר? ואם הדירה הזאת אכן היתה מושכרת ב-1 לנובמבר, אין בעיית דיון לעולים? אתם רוצים לפתור בעיה, מה התאריכים האלה? אתם רוצים לפתור בעיה, מדוע אתם מגבילים שכירת דירות? מי ישכיר דירה של 5 חדרים ב-500 לירות? ויש משפחות של 5–6 נפשות, אינך יכול לצמצם אותן. מדוע תגביל את דמי השכירות?

עשית חישוב, אדוני סגן השר, כמה יעלה למדינת ישראל אם לא תגביל את דמי השכירות ל-500 לירות? אולי זה כדאי. הלא יש לנו תחזיות לעלייה והן מת-

כפי שאמרתי, אנחנו תומכים בהצעת חוק זאת. יש בה חיוב לא רק משום הפתרון המיידי שהיא מספקת לשאלת הדיון לעולה, אלא גם משום שהיא תעודד הרבה אזרחים, שדירותיהם עמדו עד עתה ריקות מפחד תשלום מס הכנסה, להשכיר דירות אלו, ובדרך זו לשחרר במידה רבה את לחץ הביקוש לדירות בהשכרה.

מעניין שיש אצלנו נושאים חשובים וחיוניים, שהממשלה מוכנה לטפל בהם בדרכים מקוריות רק כאשר הבעיה מגיעה לממדים של קטסטרופה. ובדרך כלל נוקטים את אמצעי התיקון באיחור. בשנה שעברה הביאה לנו הממשלה חוק ליישוב סיכסוכי עבודה בשירותים ציבוריים, ששוב איננו מסוגל בשום פנים ואופן להתמודד עם הסחטנות המאורגנת של קבוצות לחץ בלתי-אחריות, ועוד בשנת-השוח, כפי שמישהו קרא לזה.

ובעניין שלפנינו, הנגה לפתע יש חוסר בדירות לעולים. כלום אי-אפשר היה לחזות זאת מראש? אני מבין ששר האוצר מתנגד לתיכנון לטווח ארוך, אך לשנה שני-תים גם כן אי-אפשר לתכנן מראש?

אותה בעיה, אדוני סגן השר, קיימת גם בשיכון לזוגות צעירים, ולא רק לעולים. מדוע לא תיענה הממשלה סוף כל סוף לתביעה להנהיג הקלות מרחיקות לכת במס הכנסה על בנייה להשכרה? ומדוע להגביל את החוק הזה לתקופה כה קצרה? כל שערוריה נוספת בשטח השיכון — ויש רבות כאלה בזמן האחרון — וכל דוגמה נוספת להשתעבדותם של אזרחים במדינה הזאת לחברות שיכון ודיון פוליטיות, פרוטקציוניסטיות מוכיחות מחדש שרק בנייה נרחבת להשכרה תוכל להקל את מצוקת הדיון בארץ.

הגשנו הצעה דחופה לסדר-היום בעניין שביתת-השבת של המשתכנים, או המשתכנים-בכוח, בקריית מוצקין, וההצעה לא אושרה. חבל שלא אושרה. הנימוק היה: זו טעות של פקיד. לפני שבועיים עמד כאן שר השיכון והודיע על "טעויות" של פקיד אחר בחיפה. אילו נימוקים או תירוצים הם אלה — טעות, טעויות של פקיד? ובגלל זה מוליכים שולל ותיקים ועולים. אמרתי כאן לפני שבועיים שמצלים לרעה את תום הלב של אנשים שאינם יודעים על מה הם חותמים. שר השיכון התקומם נגד דברים אלה. אבל זה בדיוק מה שקרה, זה בדיוק מה שקרה בקריית-מוצקין.

איזו דרך-ארץ תהיה לאנשים בפני המדינה? הרי אין זה קבלן פרטי שהולך אותם שולל, זו מדינת-ישראל שהולכה אותם שולל, בגלל טעות של פקיד. מעולם שים כאלה צרכים להיות בארץ שלנו?

אני מניח שנישאלת הכנסת לא אישרה את ההצעה שהגשנו מפני שחסה על שר השיכון, שיופיע כאן כמעט כל שבוע להשיב בעניין מחדלי השיכון. אבל דווקא בגלל זה צריך היה לדון בעניין זה כאן בכנסת. אם אנחנו נציגי העם, אין להתעלם מדברים הכואבים לציבור, ועל-די כך שמתעלמים מהם לא מתקנים את המצב. אבל, כאמור, לגבי החוק הקונקרטי טוב שהממשלה הראתה גמישות לפחות בעניין זה. וצריכה אולי להישאל השאלה: מדוע אין הממשלה עורכת אנלוגיה ומחילה עקרון זה, של הפחתת מס לשם עידוד השכרה, גם על עניינים אחרים?

ראו למשל את מצוקת הידיים העובדות. שר העבודה טען שיש מחסור של כ-30–40 אלף ידיים עובדות במשק. אני משוכנע שקיים במשק פוטנציאל גדול של

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (נחושתן, דינשטיין, ביבי, עופר, מילמן) —

פלסטי גדול מאוד בוועדה, כדי שיכלול את כל הדברים שחברי הכנסת האחרים ואני העלינו. מאחר שמדובר בבעיה לאומית חשובה, אתמוך בחוק.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הייבור לחבר הכנסת עופר. ואחריו לחבר הכנסת בן-מאיר, אחרון הגומאים בדיון זה.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני חושב שמגמת החוק היא חיובית, ואני תומך בכל אלה שהציעו לגמש את החוק ולהרחיב את המסגרת. אמנם הממשלה הביאה את הצעת החוק שבאה לפתור בעיה ספציפית, ואגיד משהו לגבי המחסור בדירות לעולים, כדי לרכז כמה אלפי דירות, לעבור את תקופת המעבר של המחסור בדירות לעולים. אבל אותו פתרון טוב גם למטרות אחרות, אם אלה זוגות צעירים ואם בעיות שונות אחרות. רבותי, יש לנו משק עצום, והלשכה המרכזית לסט-טיסטיקה אומרת שהיא מצאה 50,000 דירות ריקות במדינת ישראל. מובן שלא כולן הן דירות ריאליות, חלק מהן מיועד להריסה, חלק של דיפלומטים, חלק לתקופת מעבר.

דב מילמן (גח"ל):

כשהם באו איש לא היה בהן.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

לא. לא שאיש לא היה. לא היה תושב במדינה שלא מצאו אותו. חברת החשמל נוקטת מספרים אחרים, היא אומרת שיש 20,000 דירות שאין בהן כמעט שימוש בחשמל. גם אם ניקח את המספר הנמוך, של 20,000 דירות, הרי זה רכוש לאומי עצום. מדובר ברכוש לאומי עצום. לא חשוב שיש כאן גם ביוזבו פרטי, שזה שייך לאנשים פרטיים שמפסידים כסף מאי-השכרת הדירות. ברור שצאם לאדם יש דירה בערך של 70,000–80,000 לירות והוא אינו משכיר אותה, ולעומת זאת נושא בכל ההוצאות של מס רכוש, ארנונה דברים אחרים, הרי זה הפסד רציני. אבל נוסף על ההפסד האישי שלו זה גם ביוזבו לאומי, כי אותו רכוש שווה מאות מיליוני לירות והוא אינו מנוצל. אנחנו נוטנים לו את השירותים, מחברים אותו למים, מתכרים אותו לחשמל, וכאשר הדירה עומדת באיזשהו מקום החברה מספקת לו את השירותים, גם אם אין משתמשים בשירותים אלה.

איני מדבר על השכרת דירות כענף, כאשר בעל-בית בונה בית או לצורך השכרה, אם צריך לפטור אותו ממס הכנסה או לא. איני מאמין שתהיה השכרה כל-כלית, ואני יודע שמי שהוא עקשני גנדי בנק ישראל הציע חוק שלא נתן ולא כלום. גם אם נקבל את כל ההצעות של חבר הכנסת שובל, לא תהיינה דירות להש-כרה, כי העניין אינו כדאי מבחינה כלכלית. זה אפשרי, אם מדובר בהשכרה סוציאלית. בשום מקום בעולם קפיטליסט, כאשר בונה היזם דירות להשכרה, אינו משי-קיע אף אגורה אחת משלו בבנייה הזאת. בארצות-הברית משקיעים הרבה כסף של ממשלת ארצות-הברית. דבר כזה אפשרי גם פה. יקחו יהודים כסף מממשלת ישראל ויקימו דירות להשכרה וירוויחו על זה. דירות כאלה להשכרה אפשר להשיג. אבל לא קיימות כעולם דירות להשכרה שהמשקיעים משקיעים בהן מכספם.

אני לא נכנס כאן לבעיה של בעל-בית שבונה בית או עשרה בתים לצורך השכרה. מדובר בדירה אינדי-

גשמית, ולפעמים העלייה עולה על התחזית. הסימן המובהק ביותר שהחוק הזה הוכן בפיוזיות, בלי מחשבה, הוא בכך, שהוא מכיל סעיף אחד עם שלושה סעיפים קטנים. מה ייעשה לאדם שישכיר דירה ב-500 לירות, אבל הוא יגיד שהדייר צריך לשלם לו את כל המסים, את החשמל, את המים, את הגז, את התשלום לוועד הבית ועוד שירותים לקיין כהנה וכהנה? זה לא יהיה שכר דירה. אתה מגדיל את דמי השכירות על-ידי כך שאתה גותן פתח לפיקציות. אין לך סעיף שימנע פיק-ציות. בחוק מס הכנסה יש סעיף המונע פיקציות; פה אין לך דבר כזה. אדם ישכיר דירה ב-500 לירות, אבל ירצה עוד 200 לירות בשביל אור השמש. אין פה איזכור של מס הכנסה. פה כתוב שההכנסה תהיה פטורה ממס הכנסה. מס הכנסה לפי מה? לא לפי חוק מס הכנסה, הנוסח המשולב שיצא לפני זמן-מה. אם אתה רוצה לקבוע עניין זה בחוק, במסגרת מס הכנסה, תואילו וסובכם, אנשי משרד האוצר, להכניס אותו כאחד הס-עיפים בחוק עצמו, כדי שפקידי השומה יוכלו לעשות את כל מה שהם עושים לגבי אנשים שעוסקים בספ-רות, במבולת וברוכלות. זה חוק גפרד לגמרי, אין לך שום מנגנון לגביו. אין הוא כלול במסגרת התקנות שאתם מוציאים לחוק מס הכנסה; הוא במסגרת חוק מיוחד הנקרא "חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים)". לפקיד השומה אין סמכויות לטפל בחוק הזה, מפני שלא נאמר כך. בחוק מס הכנסה יש לפקיד השומה סמכויות, הוא יכול לבטל דו"ח. לפי חוק זה הוא אינו יכול לקבל שום ידיעות.

אתם רוצים, אדוני סגן שר האוצר, לווסת את העניין של השכרת דירות לעולים חדשים, ואולי לנצרכים אחרים — מעוטי יכולת או זוגות צעירים ככל העולה על ר-חכם. תיצרו איזה שהוא מוסד שיעשה זאת, שירכו זאת, איזה שהוא משרד.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

בסדר.

יעקב נחושתי (גח"ל):

כך שמענו בפלמ"ח, "זה יהיה בסדר", "סומך עלי". אני לא סומך עליכם. כבר עברנו את התקופה הזאת. צריך להקים איזה שהוא מוסד מיוחד, שירכו את השכרת הדירות לעולים, שיפקח על השכרת הדירות כדי שלא ירמו אותם, והוא יקבע סטנדרטים להשכרת הדירות, ולא להפקיר זאת בצורה כזאת. או שאתם רוצים ליצור מעמד כזה שפוגע בעצם בעקרון שמונח באושיות מפ-לגתכם, אתם חברי המערך, המדבר על חלוקה צודקת יותר של ההכנסות, במידה שהדבר אפשרי. על-ידי הפ-עולה הזאת אתם מוחקים זאת מהאידיאליים שלכם ומהאידיאולוגיה שלכם. אם הגעתם עד כדי כך, למה תפתחו את הסכרים בצורה כזאת? רוצים לפתוח את הסכרים — אל תתעברו או שתקבעו דירוג בהשכרת דירות, תקבעו מחירי ריאלים בשוק.

הצעה נבונה מאוד הציע חבר הכנסת שובל, שתגבו מס מעל תקרה מסוימת. מדוע אחד יקבל פטור על כל הסכום, ואילו מישו שמשכיר ב-501 לירות יצטרך לשלם מס הכנסה על כל הסכום? מה הצדק הזה?

אילמלא הבעיה הבורעת, שאיש מאתנו אינו יכול להתנגד לפתורונה, כי מדובר בבבת-עיינו, בעלייה, הייתי בלי היסוס מוציא להחריף את החוק לממשלה. הוא עשוי ללא דגללים וללא ראש. אני מציע שהחוק יעבור ניתוח

40,000, 50,000, 60,000 עולים לשנה, פלוס כל הווגות הצעירים, פלוס מפוגי משכנות עוני לפי תכנית החומש של משרד השיכון, פלוס הטבה ניכרת של תנאי הדיוור של האוכלוסיה כולה. 50,000 דירות אלו מספקות לכך. ועובדה שהיום יש בשוק הרבה אלפי דירות — אמנם לא גמורות — שהקבלנים והחברות הציבוריות מתקשות למכור. היום אתה יכול להיכנס לכל חברה; רואים זאת גם במודעות בעתונים וגם ברדיו איך מפרסמים ...

דב מילמן (גח"ל):

מה הסיבה? המחיר.

אברהם עופר (המעריך, עבודה—מפ"ם):

לא. לפי הערכתי המחיר לא ירד. הנכון הוא שיש מחסור זמני בדירות עממיות יותר, ובגו דירות גדולות יותר. אבל השוק מתאזן. הקבלנים הרגישו בכך, ורואים: אם לא מוכרים זאת — באים למשרד השיכון ובאותו כוח עבודה בונים היום דירות עממיות יותר. ואין לי ספק שתוך חצי שנה הדבר יתאזן. ומדובר על 2,000 דירות. תזכרו שבכל חודש ...

דב מילמן (גח"ל):

שר הקליטה אומר 5,000.

אברהם עופר (המעריך, עבודה—מפ"ם):

מדברים על 2,000 עד 3,000 דירות. בכל חודש גומרים 4,000 דירות ויותר.

מדוע אני נגד ההגומה בדיבור על מחסור בדירות לעולים? אילו השבתי שזה מועיל לעולים, אילו זה הביא עוד דירה אחת — מילא, ידברו. אבל אני חושב שכל הדיבורים האלה יעוררו מחדש את השוק הספקולטיבי. ואין לנו עניין בזה. כבר חצי-שנה שהשוק יציב. אמנם המחירים לא יורדים. תמיד הערכתי שהמחירים לא יכולים לרדת; הם אפילו עולים קצת עם האינדקס. לפעמים הקבלנים צריכים לספוג גם חלק מן האינדקס, אבל יש יציבות עם עלייה קטנה של מחירים, ולא צריך לעורר מחדש את הדרישה המלאכותית. בשוק העצבני שלנו אפשר בקלות לעורר מחדש את השוק הספקולטיבי שעצרנו, ואין צורך בזה. אני חושב שיש בדינו די דירות לפתור את בעיית הדיוור של העולים, אם כי תוך קושי.

אני רוצה להגיד: באה היום, למשל, משפחת עו" לים, זוג הורים עם בניהם; נניח סבא, סבתא עם אב ואם וילד. לא עולה על הדעת היום לתת להם דירה של שלושה חדרים תוך התחייבות של הממשלה שיוציאו את זוג ההורים תוך חצי-שנה. והרי דבר כזה הוא בהחלט פתרון לעולים. לכן עדיין לא הגענו היום, לא הגענו אפילו להחמרה כזאת. כי עד היום משרד הקליטה סיפק דירות למשפחת לעוירם לחוד ולממשלת המבורגים לחוד. אני חושב שאפילו עד עכשיו לא נמצאנו במצב חמור ביותר, וגם בנחות היחסית הזאת סיפקנו עד היום דירות לכולם, גם אם היינו צריכים להשתמש באמצעי חירום זמניים, בתי-מלון או בתי-הבראה לתקופת מעבר. אולם אלה הם דברים לגיטימיים בהחלט, ואני חושב שכל הדיבור על מחסור בדירות היום איננו נכון. הוא יכול רק להביא נזק. אבל עם זה אני מציע לעשות מה שהממשלה התחילה לעשות: להוציא את 20,000 או 25,000 הדירות הריקות הבודדות שנמצאות בשוק. אני חושב שכל מאמץ כדאי כדי שהן ייכנסו למעגל המגור

רים.

בידואלית. אדם קנה דירה ואת דירתו הישנה הוא מחזיק במשך חצי-שנה למען בנו או בתו שצריכים לחזור מחוץ-לארץ או שעומדים להתחתן. על דירות כאלה אני שואל את סגן שר האוצר: כמה מס הכנסה גובים? אני חושב שהריצה אחרי היהודים האלה והגבייה מהם עולות לממשלה יותר מהמס שהם משלמים.

אם מדובר על דירות אינדיבידואליות כאלה, כדאי להרחיב את המסגרת של הפטור גם מבחינת התקופה ואולי גם מבחינת גובה שכר הדירה. אני חושב שמה שמוצע אינו מספיק כדי להוציא את הדירות האלה לשוק.

אני חושב שאנחנו צריכים להשתמש באמצעים נוספים, ולא רק בכך שהוא צריך לשלם את הארנונה וכל יתר הדברים. כאשר אנחנו בונים דירות אנחנו מחב-רים אותן לחשמל. מה זאת אומרת שהאדם אינו משי-תמש בחשמל? זה לא רק שהוא לא צורך חשמל, אלא יש כאן גם ביזבוז של כל אותם קווים וכבלים, וכל משק החשמל מיועד לכך שהצרכן יצרוך אותו. לדעתי, הוא הדין בעניין המים. בעד החיבור האורח אמנם משלם, אבל התשלום הוא גם בעד הצריכה ולא רק בעד החי-בור. אני אומר בפירוש שזה יהיה כעין קנס, שתשלום המינימום יהיה גבוה יותר בחשמל, גבוה יותר במים, כדי שלא יהיה כדאי להחזיק דירה ריקה, שזה יהיה כדאי עוד פחות, מאשר היום.

אני חושב כי יש לנו עניין בכך, ש-20,000 הדירות האלה ייכנסו למעגל המגורים.

דב מילמן (גח"ל):

בעיירה, כאשר אתה מצהיר שהדירה ריקה, אתה לא משלם את כל המסים.

אברהם עופר (המעריך, עבודה—מפ"ם):

צריך לשלם את כל המסים.

אני אומר זאת לאו דווקא לגבי המחסור הזמני שקיים עכשיו בדירות לעולים. נכון שיש עכשיו מחסור זמני, ואני חושב שמגוימים אותם חברים שרצו לגלוש מזה ולדבר על חוסר תיכונן. מה שאנחנו בונים היום בארץ זה מעל ומעבר למה שבונים באיזשהו מקום בעו-לם, לדבות העולם הנשיר. אני חושב שחבר-הכנסת גולדשטיין יאשר זאת. בעולם המערבי בונים היום — אני לא מדבר על אפריקה ואסיה ...

משה נסים (גח"ל):

לנו יש קליטת עלייה.

אברהם עופר (המעריך, עבודה—מפ"ם):

אני יודע גם את ההבדל הזה. בעולם בונים 8-9 דירות ל-1,000 נפש. אצלנו בונים 16-17 דירות ל-1,000 נפש, מזה שליש לעלייה. גם אם אתה לוקח בחשבון את כל העלייה, עדיין אנחנו בונים יותר ממקומות את-רים. אבל יש לזכור שבעולם יש בלאי גדול הרבה יותר מאשר אצלנו. מדובר בשכונות וערים בנות מאה ומאה וחמישים שנים, ואילו אצלנו רוב הבנייה היא בנייה חדשה, גם אם היא טובה פחות, ולא תמיד היא טובה פחות, והיא בת עשרים-שלושים שנה. כך שהבלאי אצ-לנו קטן הרבה יותר וזה מכסה את הפער בעלייה.

אבל הכמות של 50,000 דירות שאנחנו בונים מס-פיקה לכל המטרות, גם לעלייה בקנה-מידה רחב, כפי שבאה ארצה בשנת 1972 וכפי שצפויה ב-1973. אינני מדבר על עלייה של 100,000 יהודים. אם תבוא נצטרך אז לאמצעי-חירום אחרים. מדובר בינתיים בהיקף של

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (ביבי),
בן-מאיר, מילמן) —

היו"ר מ. ביבי:

רשות היכור לחבר-הכנסת בן-מאיר, אחרון הנו-
אמים בדיון זה.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מברך את
הממשלה על הגשת החוק הזה ומביע את תמיכתי בהע-
ברת החוק לוועדה.

אני רוצה להעיר שלוש הערות הנובעות מהגשת
החוק ומן הרקע החברתי והכלכלי שהביא להגשת החוק
הזה, ואין לי ספק שהוא חריג מאוד, ואולי אפשר אפילו
להגיד חריג במידה מרחיקה לכת מהמקובל אצלנו.

חוק זה בעצם קובע כי הכנסה, שבדרך כלל מקובל
לראותה כהכנסה רגילה החייבת במס — כך היה אצלנו,
כך מקובל ברוב מדינות העולם שיש בהן מס הכנסה, ולא
כפי שמקובל, לצערי, אצלנו בהרבה מקרים לקבוע
שיעור מס מיוחד — הכנסה זאת תהיה פטורה לחלוטין
מכל חובת מס. והמדובר הוא בהכנסה לא מבוטלת;
ועוד מעט אדבר גם על המגבלה של 500 לירות שהזכירו
חבר-הכנסת נחושתן ואחרים.

אין ספק שהממשלה לא היתה מביאה חוק זה,
ובוודאי הכנסת לא היתה מאשרת אותו, בימים כתי-
קונם. אבל העובדה שהממשלה חייבת היתה להביא את
החוק, ואני חושב שאנחנו חייבים בתנאים הנוכחיים
לאשר את החוק הזה עם כל החריג שבו, מביאה אותנו
לכמה מחשבות נוגות, לגבי התנאים והרקע הכלכלי
והחברתי שהביאו לידי הצורך בחוק זה. ואני רוצה לע-
מוד על שלוש נקודות.

ראשית, החוק בא בעצם כתוצאה מהתחושה, מה-
דיעה, שיש מספר רב מאוד של דירות פנויות במשק
בעוד שמורגש, לפחות אצל חלקים מהציבור, מחסור
בדירות. חבר-הכנסת עופר הזכיר קודם את המספר,
שהייתי אומר שהוא מספר מדהים, של הלשכה המר-
כית לסטטיסטיקה, בדבר 50,000 דירות ריקות. נכון
העיר חבר-הכנסת עופר שלא מדובר, חבר-הכנסת מילמן,
במקומות שהפוקד בא אליהם והדיירים לא היו שם.
ההוראות לפוקדים היו, שאם איש לא היה בדירה, עליהם
לחזור אליה שנית ושלישית; עליהם לברר אצל הש-
כנים מי נמצא בדירה הסמוכה, וחזקה על הפוקדים
שניסו לאתר את בעלי הדירה. ו-50,000 דירות אינן די-
רות של אנשים שלא היו בבית, אלא אלו הן דירות
שלאחר בידור של הפוקדים, לאחר שבאו פעמים מספר,
לאחר שבידורו אצל שכנים, התשובה לגביהן היתה: אין
איש גר בדירה זאת. ולכן המספר אינו סתמי, של אנשים
שלא היו נוכחים בבית באותו ערב או באותו שבוע.
המדובר בדירות שאין בהן דיירים או שבעליהן גרים
במקומות אחרים, כלומר: שהפוקד איתר את בעליהן
במקומות אחרים.

דב מילמן (גח"ל):

דירות שלא השתמשו בהן בחשמל, כאלו יש רק
20,000, וזה המחד הנכון.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אני חושב שהמחד נמצא בין המספר הזה לבין
המספר הזה. כי יכולות להיות מיני סיבות לכך:
או שמישהו ניתק את החשמל, הואיל ולא רצה לשלם
אפילו את החשבון הקטן, או כל מיני סיבות אחרות.
20,000 נניח שהוא מספר מייגום, ו-50,000 הוא מספר

מקסימום. האמת נמצאת באמצע. ואפילו נקבל שהאמת
קרובה יותר ל-20,000 — הרי בכל זאת זהו מספר
מדהים.

אנחנו זוכרים את חומרת הבעיה לגבי קליטת
עלייה, כפי שהעיד שר הקליטה פעם אחרי פעם בוועדת
הכספים ונדמה לי גם מעל בימה זאת, כי מגיעים למצב
שאין דירות לעולים. אנחנו זוכרים את הועקה הגדולה
של זוגות צעירים, שאמנם היום הוקל מצבם במידת-מה.
אבל לפני שמונה או תשעה חודשים היתה בעיה שהבי-
קוש עלה עד כדי כך על ההיצע, שפשוט נשארו אלפי
זוגות צעירים בלי אפשרות מעשית להשיג דירה אפילו
במחירים שלא היו יכולים לעמוד בהם. המספר של
עשרות אלפי דירות הוא איפוא מדהים.

מה פירוש הדבר? פירוש הדבר הוא שיש כאן ליקוי
רציני במקום כלשהו בתיכנון. ושוב, צדק חבר-הכנסת
עופר שיש כאן מחדל כפול: מצד אחד פגיעה חברתית
רצינית, משום שאנחנו יודעים מהו המשקע החברתי של
אותם זוגות צעירים שאינם יכולים להגיע לדירה, של
אותו זוג צעיר שנאלץ להישאר במשך חודשים רבים בבית
הוריו של החתן או בבית הוריה של הכלה, עם כל אי-
הנוחות ועם כל אי-הנועזות והקושי שבדבר. אנחנו
יודעים שיש אלפי זוגות צעירים בפוטנציה, וכל אחד
כאן בוודאי מכיר לפחות כמה כאלה, שדוהים את תאריך
הנישואין — דבר לא בריא ולא טוב, לא מבחינה פסי-
כולוגית, לא מבחינה חברתית ולא מבחינה לאומית —
עקב כך שאין להם דירה; כלומר, הנוק החברתי הגדול
שבקושי בהגשת דירה. מצד שני — הביוב המשקי
הגדול שבקיום אלפי דירות ריקות. ומבחינת המשק הלי-
אומי אין זה משנה אם הביוב הוא בכספי המדינה או
ברכוש הפרט. המשק הלאומי יוצא כאן נפסד.

לכן אני חייב לציין את העובדה הזאת, שהזכרתי
כבר לפני חודשים רבים, ואני פונה גם לסגן שר האוצר:
היו אז כמה הצעות שנשמעו בקרב כלכלנים כבר לפני
חודשים רבים, שבכוחן לפתור, ולו במקצת, את מצוקת
הדירה. שתים מהצעות אלה אומצו בסופו של דבר
על-ידי הממשלה. אבל אני שואל: מדוע באיחור כה
רב?

אציין שתי דוגמאות. דוגמה אחת היא החוק הנו-
כתי. אני שואל את סגן שר האוצר, אשר הציג את
החוק בשם הממשלה, מדוע מצאה הממשלה לנכון רק
היום, כאשר העיקה עליה הבעיה של מחסור בדירות
לעולים, ללכת לדבר הזה, כשלפי הדעתן ולפי ההצהרת
הממשלה יש בכוחה של הצעת חוק זו להביא לפחות
עוד 3,000 דירות להשכרה במחירים לא גבוהים? מדוע
כאשר עמדה בעיית הזוגות הצעירים לפני שמונה ותשעה
חודשים לא ראתה הממשלה צורך לגשת להצעה זאת?
מדוע אז לא חשבה הממשלה לגשת לפתרון מקורי
ובלתי-שיגורי לבעיה? ודאי שאני חושב כי מוצדק
לעשות כל מאמץ כדי שלא תגיע משפחת עולים בלי
שהיה לה דיוור, ומשום כך אני תומך בהעברת הצעת
החוק הזאת לוועדה, עם כל החריגה שבחוק מבחינת
הצדק של מס הכנסה. אבל האם כאבם וועקתם של
זוגות צעירים נוגעים לנו פחות וחשובים לנו פחות מזע-
קתם של עולים חדשים? האם הבעיה של עולים חדשים
שאין להם דירה תמורה יותר מזו של כל זוג צעיר יש-
ראלי רגיל, לא עולים חדשים, שאין לו דירה? ודאי
שאין הבדל. ודאי שהממשלה מעוניינת באלה כמו באלה.

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (בן-מאיר, נחושתן) —

מבעיה גדולה זו ובעיות אחרות נעוץ בעובדה שאין אצלנו דירות להשכרה בקנה-מידה גדול. יש הבעיה החברתית הגדולה של אותו זוג צעיר שצריך עדיין, עם כל ההקלות של המדינה, לגייס סכום של הרבה אלפי לירות כדי להגיע לדירה, ואז מתחילות שוב בעיות חברתיות ומוסריות קשות בקשר לנושא זה. אילו היה לנו משק מפותח של דירות להשכרה במחיר סביר, ששכר הדירה יהיה מסובסד על-ידי הממשלה במקרה הצורך, לפי קריטריונים של זוגות צעירים, של שירות צבאי, של הכנסה מסויימת, כפי שזה קיים בצרפת ובארצות קנדינוביה, בזה יכולנו, לדעתי, לעשות הרבה לפתרון אחת הבעיות הכלכליות-חברתיות הקשות שלנו, היא בעיית הדיור. אם בנושא זה הלכה הממשלה בדרך של חוק, שמטרתו להפנות אלפי דירות להשכרה מתוך הבנת העניין שיש אפשרות לכך, מדוע לא תתנו את הדעת באופן רציני לפתרון מהותי ויסודי לכל בעיית הדיור? לדעתי הפתרון טמון אך ורק בדרך של דירות להשכרה.

אדוני היושב-ראש, החוק הזה הוא עדות נוספת לעיוות הגדול הקיים במערכת המסים שלנו. משום שאם לא היה קיים העיוות הגדול הזה, של מס ישיר שהציינו בור אינו עומד בו, לא היינו חייבים בכל הצעת החוק הזאת. אני חוזר ואומר: יש בדבר הזה אלמנט בלתי-מוסרי, פשוט לתת לאדם שמקבל הכנסה של 500 לירות לחודש, גם לפי הצעתכם, פטור של ההכנסה הזאת ממס. זה דבר המעיק קצת על המצפון. הוא לא פשוט. מדוע פועל, שעובד קשה כדי להרוויח 500 לירות, צריך לשלם מס גבוה? אינני מדבר על 500 הלירות הראשונות. ופה אדם שמקבל הכנסה על רכוש — ללא עמל — לא צריך לשלם. אלא למה זה בא? משום שמערכת המסים שלנו, הזקוקה לפרורמה כאוויר לנשימה, הגיעה למצב כזה שאי-אפשר לחיות אתה. ובגלל מערכת המסים הזאת, בגלל מס ההכנסה הגבוה הזה, מה קורה? מצד אחד אין אצלנו מערכת שכר סבירה, משום ששום פועל ושום עובד אינו רוצה בתוספת שכר, כי כולה נאכלת על-ידי מס הכנסה. לכן יש כל מיני פטנטים מהוכחים ומסוככים של תוספות מסויות, ספרות מקצועית, ותוספת זו וזו.

זה כבר החוק השני שאנחנו מביאים תוך חודש ימים, שבא לקבוע דין מיוחד לגבי הכנסה. קודם היה עניין הקטיף. אנשים לא רצו לעבוד בקטיף.

יעקב נחושתן (גח"ל):

אם כך, מדוע בירכת את הממשלה על החוק הזה?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

בירכתי את הממשלה על החוק כי במצב הנתון כיום החוק הזה בא לפתור ולהקל את מצוקת הדיור, ובמצב הנתון אני בעד זה.

יעקב נחושתן (גח"ל):

אז צריך לברך על זה?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אמרתי שאני מבכר על החוק במצב הנתון. אמרתי שהחוק הזה מחייב אותי להעיד הערות מספר, ואני מעיד אותן. הן מעידות על הרקע אשר עליו בא החוק הזה. אני חוזר ואומר: לגבי פועלי הקטיף הגישה הממשלה הצעת חוק של קביעת מס הכנסה מיוחד, אחרת אנשים לא ירצו לעבוד בקטיף. לגבי דירות אומרת הממשלה בצדק: שום אדם לא ישכיר את דירתו אם הוא חייב לשלם את מס ההכנסה הקיים היום, לכן אנחנו

אז מדוע רק היום הגענו לפטנט הזה, להצעה הזאת, וגם אני חושב שבכוחה בהחלט להביא כמה אלפי דירות לשוק במחירים סבירים, גם לעולים וגם לזוגות צעירים? דוגמה נוספת, שאמנם איננה רלבנטית לחוק הזה אבל היא דוגמה טובה לכך שהממשלה הלכה באיחור רב לכיוון שפירושו הקלה על מצב הדיור, היא עניין הטאבו. אחד המכשולים הגדולים בהעברת דירות ליד שנייה — וכאלה יש אלפים, של זוגות מבוגרים שמוכנים למכור דירה גדולה יותר לזוג צעיר ולהסתפק בדירה קטנה יותר — היה המחיר הגבוה שנדרש כדי להעביר דירה בטאבו, מחיר שאין לו את ורע בשום מדינה אחרת, דבר שעשה לבלתי-כדאית עיסקה של מכירת דירה וקניית דירה קטנה משום שכל ההפרש ילך למסים לטאבו. אני שמח שלפני שלושה שבועות הפעילה הממשלה תקנות חדשות, שיש בהן הקלה רצינית בטאבו. אבל שוב, יש כאן דבר שצריך להרחיב אותו, ושנית — אפשר היה ללכת בדרך זו הרבה זמן קודם לכן.

בהקשר זה אני רוצה להצטרף להערה של חבר-הכנסת נחושתן. גם אני חושב שההגבלה של 500 לירות איננה במקומה. לדעתי יש אולי מקום להגביל את הסכום, אבל רק בשיעור הרבה יותר גבוה. אני חושב שפירוש הדבר הוא שאנו שוב הופכים את אזורי המדינה למפריז חוק באמתלות שונות. כי הפרוץ כאן מרובה על העומד, וכמעט אין דרך למנוע זאת. לכן אין טעם לכך. מדוע לקבוע מראש דבר, וכבר כאן בכנסת כמה עורכי-דין הציעו פתרונות אחדים, ואני בטוח שיש עורכי-דין ממור לחים שיציעו פתרונות טובים עוד יותר, ויהיו כל מיני תשלומים אחרים, שבסופו של דבר לא יצטרכו לשלם על זה מס. לפחות נעשה את ההגבלה גבוהה יותר באופן שלרוב האנשים לא תהיה סיבה להערים על החוק. כי הרוב המכריע של האנשים לא ישלמו יותר מ-800—900 לירות לחודש. אם כן מדובר פה כבר במספר קטן. אבל לקבוע 500 לירות לחודש כאשר מספר גדול של אנשים יהיו מוכנים לשלם גם 600 ו-700 לירות, ופירוש הדבר ש-200 הלירות הנותרות ישולמו מתחת לשולחן או בצורה של הפרת החוק — חבל על כל הדבר הזה. הרווח האוצר יוצא בנק החברתי והמוסרי והציבורי הגדול שבכך.

החוק הזה מעיד על חוסר תיכנון. אפשר היה לחזות מראש ולנקוט בזמן צעדים בלתי-שיגרתיים כדי לפתור בעיות חברתיות-אמשקיות, והחוק הזה הוא עדות לכך.

נושא שני שאני רוצה להעיר עליו הוא בעיית הדיור להשכרה. צדק חבר-הכנסת עופר כשאמר שבחוק הזה מדובר בנושא ספציפי ואינה דומה שאלה זו לשאלה של דירות להשכרה, שהיא נושא אחר, ששם מדובר באדם שמראש בונה בית כדי להשכיר את הדירות. אבל אינני פטור בהזמננות זו מלחזור ולהדגיש את חשיבות הנושא של הדיור להשכרה.

העובדה שמדינת ישראל היא לפי מיטב ידיעתי המדינה היחידה בעולם החפשי, או כמעט היחידה, אשר בה מרבית אזורי המדינה הם בעלי דירות ולא שוכרי דירות, יש בה נזק חברתי וכלכלי רב. אינני רוצה בדקות הספורות שלרשותי לעמוד על כל הנושא הזה. הדברים ידועים ואין צורך לחזור עליהם. קשור לזה כל הנושא של נידודות עובדים. אצלנו אין נידודות עובדים, על כל הקשיים הכרויים בכך ביחסי עבודה, באפשרות של פיתוח המשק, באפשרות של שינויים הנדרשים על-ידי המשק. חלק גדול

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (בן-מאיר, רוזן, דינשטיין, מילמן, אבנרי, עופר) —

אינני מתיימר לאמר זאת. גם לא התיימתי לעשות זאת בדברי הפתיחה שלי. אמרתי שאנו באים לפתור מצוקה זמנית, בעיה ספציפית, ואני מסכים עם אחרון הדוברים בדיון זה, עם חבר הכנסת בן-מאיר, שזה מקרה יוצא דופן מבחינת מס הכנסה. אנו חושבים שאנו באים לפתור כאן בעיה זמנית, של מחסור בדיוור, שנוצרה כתוצאה מהתגברות העלייה. את זה באנו כאן לטעון.

רבותי, לפני הנושא של דיוור בהשכרה כלכלית, אולי יבוא מישהו ויאמר לי היכן בעולם נמצא דיוור בהשכרה כלכלית? נדמה לי שחבר הכנסת עופר אמר זאת. היכן זה נמצא בעולם? מדוע מדברים אנו על דברים שאינם קיימים ומטילים עלינו איוון משימה ואומרים, שכל העו-לם נוהג כביכול בצורה נאותה ומקובלת, ואילו אצלנו אין זה כך? באיוון מדינה בעולם יש דיוור בהשכרה כל-כלית?

דב מילמן (גח"ל):

לכמה אחוזים בארצות-הברית יש דירות בהשכרה? **סגן שר האוצר צ. דינשטיין:** חבר הכנסת מילמן, האמן לי שגם אני מתמצא במ-צב בארצות-הברית.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

בארצות-הברית אין דיוור בשכר דירה כלכלי?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

בארצות-הברית נותנים משכנתאות למשך תקופה של עשרים וחמש שנה, בריבית של 4%. אמור-נא לי: זה כסף המגיע מבנקים מסחריים; זה דיוור כלכלי או דיוור מסובסד?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אבל זה מיעוט. רוב האנשים גרים בדירות מושכרות.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

רבותי, המדינה התארגנה שם למתן הלוואות למשך תקופה של עשרים וחמש שנה, ומשכנתאות בריבית נמו-כה מאוד. ולואית אתם קוראים דיוור כלכלי? זה לא כלכלי! ואיך כאן חבר הכנסת אבנרי? הוא אמר כי ממשלת ישראל דק המוות. נכון? אם כן אי-אפשר לטעון מצד אחד: תנו משכנתאות לתקופה ארוכה, ומצד שני לבוא בטענה שממשלתה ישחרר דק המוות. אחד מן השניים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

הוויכוח כאן היה על שכירות סוציאלית, לא על שכירות כלכלית.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אני רק רוצה לומר כי אין דבר כזה משימה מ-ש-קיע כסף שכולו כלכלי, מכספו שלו, בהתאם לרמת הכנסה, של הון, של ריבית — בונה דירות ודמי ההש-כרה מכסים את האמורטיזציה ואת התשלום בעד ההון המושקע. זה לא קיים כמעט בשום מקום בעולם.

רבותי, אפשר לראות את הדוגמה אצלנו. גם אצלנו יש עשרות רבות של אלפי דירות להשכרה, דירות של "עמידר"; ומה הן הבעיות המתלוות לזה כולכם הרי מכירים.

אברהם עופר (המערך, עבודה—מפ"ם):

יש מאות אלפי דירות כאלה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אמרתי שיש עשרות רבות של אלפי דירות להשכרה. בוודאי יותר מ-150,000 דירות כאלה מושכרות.

מחוקקים חוק מיוחד. מה פירוש הדבר? מערכת המסים שלנו בנויה טלאי על גבי טלאי. היא כבר היום בנויה טלאי על גבי טלאי, והממשלה הולכת פה להוסיף עוד טלאי ועוד טלאי. אני מברך על הטלאי, כי זה טוב יותר מאשר חור. אבל אני בא להתיע על הבגד כולו, העשוי טלאים טלאים, וחייבים תמיד לעשות בו תיקון-ים כאלה. החוק הזה מעיד שוב על הצורך ברפורמה יסודית במערכת המסים. בדיון על התקציב עוד תהיה לי הזדמנות להרחיב את הדיבור על כך. אני חושב שתובה זו מוטלת על הממשלה, ועליה להרהיב עוז גם בשנת בחירות ולהגיש לכנסת רפורמה יסודית, מרחיקה לכת, במערכת המיסוי שלנו, דבר שימנע את הצורך בכל הטלאים והחוקים המיוחדים ויהן למדינה מערכת מיסוי חיובית, רצינית, צודקת ושווה לכל נפש ולכל האוכלוסייה.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לדברי תשובה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין: אדוני הוישבר-ראש, כנסת וכבדה. חמישה-עשר חברי כנסת השתתפו בדיון זה על הצעת החוק שהבאנו כאן, והושמעו דברים בזכות החוק ובנגותיו. חברי כנסת מספר הפליגו לנושאים רחוקים מחוק זה שהובא לכאן ונגעו בנושאים רבים, שלכאורה ולמעשה אין להם זיקה למטרת החוק ולא קשר ישיר עמו, כלומר עם אותה מגמה שהניעה את משרד האוצר, יחד עם יתר המשרדים הוג-עים בדבר, להביא הצעת חוק זו לפניכם. וטוב — כפי שוודאי כל חברי הבית היו עדים לכך — שחמישה-עשר חברי הכנסת לא התנבאו כולם בסגנון אחד, ולמעשה שמענו כאן נימוקים סותרים והפוכים לכאן ולכאן, כך שאם חבר כנסת אחד מצא פסול בנקודה אחת, הרי חבר כנסת אחר מצא דווקא יתרון באותה נקודה.

על כל פנים, רבותי, רוצה הייתי לעמוד על שתי נקודות עיקריות ולהגיש אי-אלו גישות שצוינו בדברי חברי הכנסת. ראשית, נושא זה אינו בא במקום יתר הפעילות בתחום השיכון, כפי שהיא באה לידי ביטוי בתקציב המדינה. הרי עכשיו דנים אתם בכנסת בתקציב המדינה לשנת התקציב 1973/74 ונוכחתם לדעת מה עומדים אנו בלכונת, מה היקף הבנייה, הבנייה הממלכתית והציבורית, באילו סכומים מדובר. מדובר ב-55,000 פת-רוגות, מהם 18,000 למטרת אספקת דיוור מתאים לעו-לים, וכמספר הזה, היינו 18,000 פתרוגות, לזוגות צעיר-ים, ועוד כ-13,000 פתרוגות למה שאנו קוראים "סטנדרט נמוך", כלומר שיפור דיוור לאותם דירים הגרים כיום במשכנות שהם מתחת לסטנדרט הרצוי.

מהדברים שנאמרו כאן אפשר היה להתרשם שיש הזנחה מוחלטת ואיננו בונים כלל לזוגות צעירים. רואים רק את העלייה הבאה ארצה ושואלים מדוע התעוררנו כל כך מאוחר, כאילו לא נעשה דבר בידת תחומי הבנייה. אני רוצה להזים זאת. אין הדבר כך, והתקציב שאתם תצביעו עליו בקרוב מעיד על זה כאלפי עדים. נושא שני שהייתי רוצה לעמוד עליו הוא זה: הת-קבל הרושם שאנו באים בזאת להכניס את נושא הדיוור להשכרה ובכך פותרים את בעיית הדיוור.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

להיפך.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

כאילו לנושא המורכב והמסובך, שאנו כל כך מת-לכטים ומתחבטים בו, הגה מצאנו פתרון בעזרת חוק זה.

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (מילמן, דינשטיין, נסים, קשת, נחושתן, שובל, אליעד) —

שונים ?

אני אומר: ישבנו כאן, ואני זוכר שאמרנו: איך זה קרה שבנו יותר מדי ורכוש עצום, הון עתק, עומד מוב-טל ? דברים אלה אינם עומדים כל כך לפיקוחנו ואיננו יכולים, לדאבוננו, לדעת מה יהיו מספרי העולים. לא הכל נתון בידנו. ועל כן איננו יכולים לחכנן במדויק, והרי המדובר בהבדלי מספרים גדולים. ושואל חברי הכנסת שמואל תמיד: מה יהיה אם יבואו עוד 30,000 עולים ? אני יכול להגיד: הלוואי, ואז נראה איך נפתור את הבעיות האלה. אבל האם מוצדק לבנות עוד דוור ל-30,000, שזה אומר לקחת משאבים נוספים מיעדים חשובים אחרים ? איך נוכל לעשות זאת ?

אבל טוב שלמרות כל הביקורת שהושמעה פה הציעו כל הנואמים, פרט לאחד — אם אינני טועה —, להעביר את החוק לוועדה ולדון בו שם בכבוד ראש. יכולות להיות הצעות שונות של שיפור פה ושם, אבל הרוב בירך על עקרון ההצעה וקיבל אותו. חברי הכנסת נחושתן, אני מציע לך, אל תדאג לסמכותם של פקדי השומה. תן קרדיט ליועצים המשפטיים העוסקים בדבר. אם הכנסת תחוקק חוק, יכירו פקדי השומה בחוק זה.

יעקב נחושתן (גח"ל):
אסור לי לדאוג ?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

מותר לך לדאוג, אבל אני רוצה להדגיע אותך ול-הוריד ממך דאגה, שאם תאפשר כאן הצעת החוק לא יידע פקיד השומה מה לעשות. אני מבטיחך כי הוא יידע מה לעשות.

בכלל, בכל דבר שקובעים סכום או תאריך תמיד אפשר לומר: אם קבענו 500 לירות, מה יהיה על 501 לירות ? בכל סכום שייקבע אפשר תמיד לקחת את הסכום הקרוב ביותר ולשאל מה יהיה. אז מי שרוצה 501 לירות יסתפק ב-500.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
אפשר לפטור 500 לירות הראשונות.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אין גבול למה שאפשר. אפשר להחליט לא על 500 אלא על 400, על 800, על 700 לירות. אבל על כל סכום שמישהו יציע אני יכול להגיד: מה יהיה על לירה אחת יותר ? יכול להיות מקרה כזה. על כל תאריך יכולה להישאל השאלה: מה יהיה על יום אחד יותר ? נקודת המוצא היא שונה. רצינו להוסיף למאגר הדירות, בעזרת החוק הזה המעניק פטור ממס הכנסה, עוד 3,000 או 4,000 דירות. אנחנו חושבים שהמחסור המורגש כיום הוא מחסור זמני ובאמצעות תוספת דירות כזו אפשר להגיע לפתרון. דומני שאמרו כאן כי זהו חוק יוצא דופן. נכון. אם קבענו את הגבול של 500 לירות כדי להגיע למטרה זו, אין נפקא מינה אם זה יהיה למטרה של עולים או למטרה אחרת. בסך-הכל יקטן הביקוש במשק כתוצאה מכך שייכנס לדירה עולה או זוג צעיר. רבותי, במשרד הקליטה סבורים — ויש שם אנשים המכירים את המתרחש כיום בשוק הדירות — ש-500 לירות זה סכום מספיק.

דב מילמן (גח"ל):

מה אתה סבור ?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

מיד אני.

דב מילמן (גח"ל):

זה מתנהל בכשרון רב.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

זה רק עניין של כשרון ניהול ? אולי יש עוד בעיות, חברי הכנסת מילמן ? אילו היית אתה מנהל, אתה חושב שפני הדברים היו אחרים ?

משה נסים (גח"ל):

זה לא הנושא.

בן-ציון קשת (גח"ל):

אני מציע שתיתן צ'נס לחברי הכנסת מילמן.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

יכול להיות. אולי כדאי לעשות זאת פעם.

יעקב נחושתן (גח"ל):

אין לך שום סיבה לפקפק.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

חברי הכנסת, הבעיות מורכבות יותר וכבדות יותר, ואני בטוח שחברי הכנסת קשת מסכים שהבעיות מורכבות יותר.

דב מילמן (גח"ל):

מנין שואב מד דינשטיין את האומץ לומר שהגאון ניות המוחלטת נמצאת בממשלה ?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אני רק אומר שהבעיות מורכבות יותר מאשר ניהול על-ידי איש זה או זה. הבעיות הן בעיות פנימיות, מהותיות, בעיות של מבנה כלכלי מסויים, של תנאים כלכליים וחברתיים שבהם אנו פועלים, ולא בכשרון זה או זה.

דב מילמן (גח"ל):

האם הצעת חוק זו אינה מצביעה על כשלון גדול ?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

יש לנו נסיון גדול על כל פנים. אינני רוצה לומר שבאמצעות חוק זה מכניסים אנו למבנה הכלכלי שלנו את נושא הדיור הכלכלי להשכרה, ובכך מציעים מין רצפט חדש לפתרון הבעיות. זה בא להשלים את התכנית הבנייה לזוגות צעירים, בנייה לעולים חדשים ופתרונות לדיור ב"סב-סטנדרט".

אני יודע שתן כדי דיבור מגיעים חברי כנסת לקיצור-ניות ואני יודע שיש גם ביקורת לשם ביקורת. הנה אני שומע מפי חברי הכנסת שמואל תמיד — אני רואה שהוא איננו כאן — את הטענה הבאה: איך זה הממשלה לא תיארה לעצמה ולא היתה יכולה להגיע לאומדים נכונים לגבי מספר העולים ? רבותי, האם מישהו יכול להגיד שהוא יכול להגיע לאומדים מדויקים ולומר שהכל נתון בידנו ? אינני יודע אם לפני שבועות מספר או חודשים מספר מישהו לא הציע הצעה הפוכה. על כל פנים היתה כאן איוו שהיא סערה. גילו פתאום שמשרד השיכון בנה יותר מדי. רבותי, אני יודע איך עוברת המוטלת אצלנו בקיצוניות מקצה אחד לקצה השני.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

אבל מדוע שר השיכון, שר הקליטה ומר פינקוס — כולם מדברים דברים שונים ? מדוע יש לכל אחד מהם נתונים שונים ? מה זה, שלוש ממשלות ?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

רבותי, האם חברי הכנסת אינם אומרים כאן דברים

— חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה) (דינשטיין, קורפו, מילמן, גולדשטיין, ביבי, ש. כהן); הודעת ועדת הכנסת (ביבי, יפה) —

כל הנקודות שהועלו פה. דאי שלגבי כל נקודה ונקודה יש פנים לכאן ולכאן. אולי לא כדאי שאעבור על כל נקודה שהועלתה כאן, אלא אציע להעביר את החוק לוועדת הכספים של הכנסת, הואיל ו-14 מתוך 15 חברי הכנסת שהשתתפו בוויכוח הציעו להעביר זאת לוועדת הכספים של הכנסת. אני מציע איפוא להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים של הכנסת, שם יידונו הנקודות השונות. הואיל ורבים מחברי הכנסת מיקדו את תגובתם לגבי העניין של 500 לירות — אם זה יהיה עד 500 לירות או לפחות 500 הלירות הראשונות יהיו פטורות — הרי שלגבי משרד האוצר יש נימוקים לכאן ולכאן. אנחנו מוכנים לבחינה נוספת של נושא זה בוועדת הכספים של הכנסת, שבה בודאי יתגבש רוב בכיוון זה או זה. משרד האוצר נכון לקבל את הכרעת ועדת הכספים בנקודה זו, אם כי אני חוזר ואומר שיש שיקולים לכאן ולכאן.

אני מציע איפוא להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים ולדון בהרחבה ביתר ההיבטים של הצעת חוק זו לקראת הכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ. ביבי:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את החוק לוועדת הכספים.

שלום כהן:

אני הצעתי להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

היו"ר מ. ביבי:

לפנינו, אם כן, שתי הצעות: האחת — להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים; השנייה — להחזיר את הצעת החוק לממשלה. אני מעמיד את שתי ההצעות להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להחזיר את הצעת

החוק לממשלה — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק

לוועדת הכספים — רוב

ההצעה להעביר את חוק מס הכנסה (פטור

ממס על דמי שכירות של דירות מגורים)

(הוראת שעה), תשל"ג-1973, לוועדת הכספים

נתקבלה.

אנחנו לא עושים זאת בנפרד, אלא עם אלה העוסקים בדבר. משרד הקליטה סבור שהמודד לא צריך להיות המודד היקר ביותר בעיר. יש גם מקומות ליד הערים ובמושבות, ולא מדובר רק בשלוש הערים הגדולות. וקיימת גם מגמה להוריד את רמת דמי השכירות. אחרי הכל מדובר על סכום נטו.

אינני יודע מדוע כל חברי הכנסת נטלו לעצמם את החירות להתנבא מיד אם זה מועיל או לא מועיל. הואיל והתחלנו בעניין לפני כ-10 ימים, שאלתי בדבר את הגוף המטפל בעניין זה מטעם הסוכנות היהודית. הוא מסר לי היום פרטים ואמר לי, שעד כה כבר הציעו 2,500 איש את דירותיהם ועם 300 בעלי דירות אף נחתמו כבר חוזים.

חיים קורפו (גח"ל):

מי ישלם את הנזקים אם החוק לא יאושר?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

נדון בזה.

נמסר לנו שאפילו פירסומה של הצעת החוק כבר נתן את תוצאותיו בכיוון של נטייה למיתון שכר הדירה. כפי שאמרת, כבר חתמו על החוזה 300 בעלי דירות ופנו 2,500. אמרתי שהבעיה היא של 4,000, אבל אולי יספיק אפילו מספר קטן יותר.

גם לי היה ספק אם כדאי לפטור ממס הכנסה את 500 הלירות הראשונות.

דב מילמן (גח"ל):

תלוי איזו דירה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

הכוונה לדירות שפותרות את הבעיה שאת פתרונה אנו מחפשים. החוק שהבאתי כאן איננו מיועד להכניס למציאות הכלכלית שלנו את הדיור להשכרה בתור אלמנט חדש, אלא באנו לפתור בעיה שנוצרה. אם הב"עיה היא שונה צריך שיהיה גם פתרון אחר.

אהרן גולדשטיין (גח"ל):

יש חשבון לשכור 20,000 דירות במקום לבנות. זה יעלה מחצית הכסף לממשלה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

יכול להיות.

רבותי, אני עוד יכול להעיר כהנה וכהנה לגבי

ה. הודעת ועדת הכנסת

בישיבת הכנסת מיום ו' בשבט תשל"ג — 9 בינואר 1973 הוחלט, בהתאם לסעיף 91(א) של התקנון, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בחוק שירותי תיירות, תשל"ג-1973.

ועדת הכנסת בישיבתה היום י"ג בשבט תשל"ג — 16 בינואר 1973 החליטה להעביר את החוק הנ"ל לוועדת הכלכלה.

היו"ר מ. ביבי:

בשם ועדת הכנסת ימסור הודעה חבר-הכנסת אביעד יפה.

אביעד יפה (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, הריני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הבאה:

ו. חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 5), תשל"ג—1972* (קריאה ראשונה)

היו"ר מ. ביבי:

הכנסת תעבור לסעיף ז' בסדר-היום: חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 5), תשל"ג—1972, קריאה ראשונה — הצעת חבר-הכנסת משה ורטמן. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורטמן.

משה ורטמן (המערך, עבודה—מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד לה- גיש לקריאה ראשונה את הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 5), תשל"ג—1972.

הצעה בעניין זה היה צורך להגיש, לדעתי, כבר לפני עשרים-וארבע שנים. אולם אין זה מאוחר — ועתה הגיעה השעה לפרוע את החוב לציבור מתנדבי הישוב, אשר על-פי קריאת המוסדות התנדבו והתגייסו לצבא הבריטי ולבריגדה היהודית.

מדינת ישראל איננה המדינה העשירה ביותר בעולם מבחינת משאבים ואמצעים. אבל אנו אחת המדינות העשירות בחוקים סוציאליים מתקדמים, ביניהם חוקים המיועדים למשוחזרי צבא — נכי מלחמת השיחרור וצה"ל. חוקי השיקום הקיימים וכן החוקים הסוציאליים באים לפרוע חוב לאנשים אלה שעשו דבות למען המ- דינה ולאפשר להם לחיות את חייהם בכבוד. בהצעת החוק שלי יש לראות מילוי חובה מוסרית לאלפי בחו- רות ובחורים שמילאו את חובתם הלאומית והם משרתים עתה בשירות המדינה.

השירות בצבא הבריטי בעת מלחמת העולם השנייה מוכר לצרכי תשלום גימלאות לעובדי המדינה, אך הוא מוגבל לקבוצה מצומצמת; שירות זה מוכר רק אם הוא נעשה תוך כדי שירות ב"מוסד מוכר", כלומר רק לגבי מי שהתגייס בתקופת עבודתו במוסד מוכר וחזר לעבוד בו בתום שירותו בצבא.

קיימת גם אפשרות שנייה, והיא שנציב שירות המ- דינה וישמש בסמכותו לפי סעיף 100 לחוק שירות המדינה (גימלאות) ויגדיל זכאותו של עובד אשר שירת בצבא הבריטי ועומד לפרוש לגימלה. אולם סמכות זו מוגבלת עד עכשיו והיא חלה רק על אלה שבעת כני- סתם לשירות המדינה היו בגיל ארבעים ומעלה, ולפיכך רק חלק קטן מהם יכול ליהנות מסמכות זו של הנציב, כאשר רוב מתנדבי הישוב באותה תקופה היו בגיל צעיר יותר. וכמובן קיימת עוד אפשרות, והיא שמי שנכנס לשירות המדינה לפני היותו בן שלושים שנה יגיע לגימלה מלאה כעבור תקופה של שלוש-וחמש שנות עבודה ובעת פרישתו בגיל עשרים-וחמש יגיע למלוא זכויות הגימלה, כלומר ל-70%.

הצעת החוק המונחת לפניכם באה להסדיר את העניין ולהרחיב את מעגל הזכאים על-ידי כך שתוכר הזכות לגימלה בשיעור של ארבע חמישיות בעד כל שנת שירות בצבא הבריטי ובבריגדה, כלומר שנות שירות אלה תצורפנה בשיעור של ארבע חמישיות לשנות העבודה בפועל בשירות המדינה. לפיכך מוצע להוסיף סעיף 100א האומר: "מי שבתקופה שבין י"ז באלול תרצ"ט (1 בספטמבר 1939) לבין ו' בתשרי תש"ז (1 באוקטובר

1946) התגייס בארץ ישראל לשירות פעיל בבריגדה היהודית או ביחידה אחרת שבצבא הבריטי על-פי קריאת המוסדות הלאומיים בארץ ישראל, ונתקיים בו אחד מאלה: (1) היה לעובד במוסד מוכר כמשמעותו בפרק ו' תוך שנה מיום שיחרורו משירותו הפעיל האמור, פרש מן המוסד המוכר ועבר ממנו לשירות המדינה בנסיבות המזכות אותו בהכרת תקופת עבודתו במוסד המוכר לעניין סעיף 83."

המוסדות הכלולים בהגדרה של "מוסד מוכר" הם בין היתר: הוועד הלאומי, הסוכנות היהודית, ממשלת פלשתינה (א"י), הרבנות הראשית לישראל ובתי-הדין הדתיים, מגבית ההתגייסות וההצלה, מנגנון קבע של ה"הגנה" והמוסד לעלייה ב', הסתדרות מדיניות "הד- סה", שירותי "הדסה" לנוער, התחנה לחקר החקלאות רחובות — —

חיים קורפו (גח"ל):
וההסתדרות?

משה ורטמן (המערך, עבודה—מפ"ם):
— מנגנון הקבע של אצ"ל, מנגנון הקבע של לח"י.

אני מדבר על מוסדות הנכללים בהגדרה של "מוסד מוכר" לפי חוק שירות המדינה (גימלאות).

נכללת כאן קבוצה נוספת, שהיתה מקופחת עד כה. בפסקה השנייה נאמר: "היה לעובד מדינה לפני יום ה' באייר תש"ט (4 במאי 1949)". אנשים שהשתחררו מהצבא הבריטי או מהבריגדה ונכנסו לשירות המדינה לפני 4 במאי 1949 — תוכר תקופת שירותם בצבא הבריטי לצורך חישוב הגמלאות, גם אם היתה הפסקה של שנים מספר בין יום השיחרור, בשנת 1945 או 1946, לבין כניסתם לשירות המדינה לפני שנת 1949. גם הם יהיו כלולים בקטיגוריה של הזכאים.

והפסקה השלישית אומרת: "שירת ביום ה' באייר תש"ט (4 במאי 1949) שירות חובה בצבא הגנה לי- ש- ראל, למעט שירות חלקי כמשמעותו בחוק החיילים המשוחזרים (החזרה לעבודה), תש"ט—1949, והיה לעו- בד המדינה לא יאוחר מהיום התשעים שלאחר יום שי- ח- ורו משירות החובה כאמור". יש קבוצה ניכרת של אנשים אשר שירתו בבריגדה או בצבא הבריטי, השתח- רדו והתגייסו לשירות חובה בצה"ל. מן הראוי שגם הם ייכללו בקטיגוריה זו. כלומר, סעיף זה בא להבטיח כי מי ששירת בצבא והשתחרר, ונכנס לשירות המדינה תשעים יום לאחר השיחרור — יוכל ליהנות מציורף תקופת שירותו בבריגדה או בצבא הבריטי לצורך חישוב הגימלה, לפי הכללים המקובלים של ארבע חמישיות מתקופת השירות ההוא או 80%.

בסעיף התחולה נאמר כי "חוק זה יחול לגבי הזמן שלאחר תחילתו גם על מי שפרש משירות המדינה לפני תחילתו ועל שאיריו". מבחינה חשבונאית לא יחול החוק באורה רטרואקטיבי, אבל הוא יחול גם על אלה שפרשו מן השירות וגם על שאיריו.

— חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 5) (ורטמן, אליאב, ביבי, שוסטק, קלינגהופר, קרגמן, נסים) —

לשבח קודם כל את המציע, שהתעורר והציע הצעת חוק זו השנה. אבל יחד עם השבח הזה, ומתוך השבח הזה, אני בא גם לדבר בגנות הממשלה, שבמשך עשרים וחמש שנים שעברו מיום הקמת המדינה לא מצאה לנכון לראות בשירות בבריגדה שירות במוסד מוכר כמו הוועד הלאומי, כמו הסוכנות היהודית. רק לאחר כנס סוער ביותר של אנשי הבריגדה, שאם אני טועה נת-כנס לפני תשעה חודשים, והיה בו כמעט מרי של אנשי הבריגדה נגד הממשלה בעניין זה, רק לאחר כנס זה הודרו חברי הכנסת ורטמן, שהוא אחד מאלה שהיו בבריגדה —

אריה אליאב (המערך, עבודה—מפ"ם):
הוא היה על-יד הבריגדה.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
— — — התעורר והציע חוק זה.

עד עכשיו אני מבין למה היה עניין זה צריך לבוא בדרך של הצעה פרטית. האם לא היה הרבה יותר מכובד אילו היתה הממשלה בעצמה מציעה חוק זה?

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
עקרונות אין לזלזל גם ביזמת חקיקה של חברי הכנסת.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
אני מזלזל. לכן שיבחת את חברי הכנסת ורטמן.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה—מפ"ם):
תמיד אומרים שחסרה חקיקה ביזמה פרטית. כשיש הצעת חוק פרטית, שואלים מדוע לא הציעה הממשלה הצעה זו.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
אני בעד חקיקה פרטית. אבל יש עניינים שבהם מכובד יותר שתבוא הצעה מן הממשלה. זה לא שולל חקיקה פרטית.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה—מפ"ם):
זה מכובד אם הכנסת מקבלת את ההצעה.

משה נסים (גח"ל):
אילו הציע זאת חבר כנסת מן האופוזיציה, היתה הממשלה מציעה גם היא הצעה כזאת.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
אולי, ובכן, אני טוען שהיה זה הרבה יותר מכובד אילו היתה הממשלה מציעה הצעה זאת. אבל מכל מקום, טוב במיוחד מאשר לעולם לא. אני משבח את המציע. אני מציע להעביר את הצעת החוק לדיון מהיר בוועדה.

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה. אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 5), תשל"ג—1972, לוועדת העבודה נתקבלה.

אדוני היושב ראש, יורשה לי למסור פרטים מספר על ההתגייסות בארץ ישראל, שאולי נשתכחו במרוצת הזמן. עד תום המלחמה התגייסו לצבא 25,784 חיילים עברים מארץ ישראל. את מהלך הגיוס אפשר לחלק לשש תקופות כדלקמן: א. עד לכניסתה של איטליה למלחמה ב-11 ביוני 1940 התגייסו להשלמת היחידות המקצועיות ולחיל החפירים כ-1600 איש; ב. מכניסת איטליה למלחמה עד צו הגיוס הראשון ב-2 במאי 1941, בזמן מפתל יוון, התנדבו כ-6500 איש; ג. מצו הגיוס הראשון ועד צו הגיוס השני, שהוצא ב-27 במאוס 1942, התנדבו כ-3800 איש; ד. בתקופה הקריטית של התקפת רומל על מצרים עלתה ההתנדבות לשיא חדש — החל באפריל 1942 ועד סגירת לשכות הגיוס בראשית מאי 1943 התגייסו כ-10,000 איש; ה. מסגירת הלשכות ועד ההכרזה על הבריגדה התגייסו, בשמונה עשר חודשים, פחות מ-2,400 איש; ו. לאחר ההכרזה על הבריגדה, בשמונה חודשי המלחמה האחרונים, התנדבו כ-1,500 איש.

חלוקת המתנדבים לפי ענפי השירות שהתגייסו אליהם היתה כדלקמן: חיל הרגלים — 4,665; חיל התחבורה — 4,359; חיל העזר (חפירים) — 3,214; מהנדסים מלכותיים — 3,123; חיל התעופה — 2,021; חיל הציור — 1,146; הצי המלכותי — 1,099; יחידות ים ונמל — 605; תותחנים — 650... אני מתכוון לחבר הכנסת לובה אליאב.

אריה אליאב (המערך, עבודה—מפ"ם):
תודה רבה בשם התותחנים.

משה ורטמן (המערך, עבודה—מפ"ם):
סוגים אחרים — 960; א.ט.ס. — 3,344; חיל העזר לתעופה (נשים) — 589. בסך הכל 21,851 גברים, 3,933 נשים.

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה. בסיום ארשה לעצמי לצטט מדברי המנחה משה שרתוק, הוא משה שרת, שאמר בשנת 1946: "מפעלו של החייל היהודי האזרח במלחמה הוא נדבך בבניין המדינה היהודית של העתיד. המדינה היהודית בוא תבוא, הצבא העברי קום יקום. הם יבואו, הם יקומו, מפני שהם הכרח מר, מפני שאי-אפשר לנו בלעדיהם. גם אם ירחק היום — ואפשר שלא ירחק. והנה, חברי הכנסת, מה שצפה משה שרת ז"ל התגשם. ועלינו להבטיח עתה למשוחרי הבריגדה והצבא הבריטי, שחלקם כבר הגיעו לגיל פרישה משיירות המדינה, אפשרות של קיום בכבוד. לפי דעתי, הצעת החוק המוגשת הערב לקריאה ראשונה מבטיחה זאת.

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת העבודה, להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שוסטק, ראשון ואחר-דון הנואמים בדיון זה הערב.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה. עליתי לדון כדי

ז. חוק לתיקון פקודת הפיקוח על הבדואים, תשל"ג—1973 *

(קריאה ראשונה)

לעת עתה בתוקף רק שתי הוראות, שאחת מהן תקבע כי הממונה על המחוז רשאי לתת לאנשי שבט בדואי הודי אות בדבר תנועותיהם. אני מציע להשאיר את הסמכות הזאת בידי הממונה על המחוז כל זמן שבדואים נמצאים עדיין במצב של נודדות. לסמכות זו של הרשות המבצעת יש יסוד כל זמן שיש אנשי שבטים נעים-ונדים. אני מרשה לעצמי לפנות בזה לממשלה בקריאה שתזרז את מהלך קביעת מגוריהם של הבדואים במקומות קבועים. הדבר כבר נעשה בחלקו, צריך לציין זאת לטובה, והשלמתו תדרוש לא מעט זמן. כאשר נגיע - אני מקווה שנגיע במהרה - לסיום המהלך, הרי בודואי שתהיה השעה כשרה לבטל את הפקודה לחלוטין. על כן, מכל סמכויות הממונה על המחוז אשר נקבעו בפקודה אני מציע להשאיר בתוקף רק את הסמכות האחת והיחידה הזאת - לתת לאנשי השבטים הוראות בדבר תנועותיהם, כל הרי פיקוח מסוים עליהן במצב הנוכחי הוא דבר מוצדק ומתקבל על הדעת. כל שאר הסמכויות - בדבר מעצור אדמיניסטרטיבי, תפיסה אדמיניסטרטיבית של רכוש והחרמה אדמיניסטרטיבית של נכסים - כל ההוראות האלה אני מציע לבטל ולמחוק לחלוטין.

הדבר השני שאני מציע לקיים גם להבא הוא שתהיה אפשרות להעניש בן-אדם אשר הפר הוראה שניתנה לו מכוח ההשגחה על תנועותיו. אבל את סמכות השיפוט הזאת יש להוציא מידי הממונה על המחוז, יש להעביר אותה לידי בתי-המשפט הרגילים. וגם, כמובן, הדרך העירעורית חייבת אז להיות פתוחה אל בית-המשפט הרגיל לעירעורים, לפי סדרי הדין הכלליים החלים לגבי כל אזור.

אדוני היושב-ראש, בוועדת החוץ והבטחון היו חברים אחדים שכל-כך התלהבו מעצם הרעיון שמאחורי הצעת, עד שלא הבינו מדוע לא תרחיב הוועדה את הידיעה ולא תבטל את הפקודה כולה. כנגד זה היה מי שהעיר באותו הדיון בוועדה, שזה אולי יקשה על הצלחת ההצעה, בשל האפשרות של העלאת נושא חדש. כי הרי אם אתה הופך הצעה לתקן חוק להצעה לבטל לחלוטין, אזי יתכן שניתן יהיה לטעון כי הצעתך חורגת מגדר הנושא.

מלבד זה נשמעה הדעה שהאיל ועם הקריאה הראשונה טרם נסתם הגולל, הרי אם הכנסת תחליט להעביר את ההצעה לוועדה להמשיך הדיון לקראת הקריאה השנייה והשלישית, תהיה עדיין קיימת האפשרות להציע בוועדה הצעות תיקון ולדון בהן - ולפי הנוסח שהוועדה תקבע סופית תובא ההצעה לקריאה שנייה במליאה. אני מבקש, אדוני היושב-ראש, שהכנסת תחליט להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והבטחון.

הי"ד מ. ביבי:

אנו עוברים לדיון בהצעת החוק. הדיון הוא אישי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, ואחריו לחבר-הכנסת לבנבראון, אחרון הנואמים בדיון זה.

שמואל תמיר (המרכז התפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כוונתו של המ-

הי"ד מ. ביבי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לתיקון פקודת הפיקוח על הבדואים, תשל"ג—1972, קריאה ראשונה - הצעת חוק של חבר-הכנסת קלינגהופר. רשות הדיבור לחבר-הכנסת קלינגהופר.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק, שיש לי הכבוד להביא לקריאה ראשונה, נדונה במליאה בדיון מוקדם ב-5 ביולי השנה. תוכן הצעת החוק המונחת עכשיו לפניכם זהה עם תכנה המקורי של הצעת החוק שהגשתי ושהובאה אז לדיון מוקדם. ההצעה הועברה, בתמיכתו של שר הבטחון, לדיון מוקדם בוועדת החוץ והבטחון. בוועדה היו חילופי דעות, היה ויכוח שבסופו הוחלט לא לשנות לעת עתה מתכנה של ההצעה המקורית. אם בהמשך הדיון, אחרי העברתה של הצעת החוק שוב לאותה ועדה - אם תועבר - יהיה מקום להכניס שינויים בהצעה, ייעשה הדבר לפני הקריאה השנייה והשלישית.

ועדת החוץ והבטחון היתה בדעה שבשלב זה ראוייה ההצעה להיות מוגשת לקריאה ראשונה ללא כל שינוי. על כן יכול אני להרשות לעצמי להזכיר לחברי הכנסת את הדברים שאמרת במליאה ב-5 ביולי ושנתפרסמו ב"דברי הכנסת", חוברת ל"ה של המושב השלישי של הכנסת הזאת, בעמוד 3203. רק אזכיר בקצרה את דברי דאז.

הפקודה היא חוק מזמן המנדט. היא ניתנה ב-1942, בעיצומה של מלחמת העולם השנייה. מטרתה היתה להנהיג פיקוח חמור על שבטי הבדואים ואנשי השבטים. לא זו בלבד שהיא הפקידה בידי הממונים על המחוזות את הסמכות להשגיח על תנועת הבדואים ולהורות להם בדבר מעברם ממקום למקום, אלא נקבעו בה בפקודה הוראות סמכויות מרחיקות לכת נוספות, והן: נתעורר חשד של הפרת שלום, רשאי הממונה על המחוז לערוך חקירות, לעצור את בני-האדם החשודים ואת קרוביהם, לתפוס את נכסיהם ולהחרים אותם. כל אלה הם כוחות שלטוניים שהפקודה מוסרת לידי הממונה על המחוז. אולם גולת הכותרת היא סמכותו השיפוטית של הממונה על המחוז לפי סעיף 7 לפקודה: סעיף זה מורה כי בשל עבירות על הוראות הפקודה או על הוראות שניתנו על-ידי הממונה על המחוז, יובא איש השבט לדיון בפלילים בפני הממונה על המחוז - לא בפני בית-המשפט הרגיל, אלא בפני איהו בית-דין מיוחד, אלא בפני הממונה על המחוז. בכוחו של הממונה לגזור עונש מאסר עד שנה אחת, ועל פסק-דינו לא ניתן לערער אלא אם העונש עולה על שלושה חודשי מאסר, ומי שמבדר את העירעור, שוב איננו בית-משפט רגיל, כי אם שר הבטחון.

מובן מאליו שהוראות אלה - ובמיוחד סעיף השיפוט והעונשין - אינן הולמות כלל משטר דמוקרטי ואין ליישבן עם משטר של שלטון החוק. על כן הצעתי, והנני מתכבד לחזור ולהציע בשלב זה של קריאה ראשונה, לבטל ולמחוק את רוב חלקי הפקודה ולהשאיר

ניקסון, או בית-המחוקקים האמריקני, מציע חוק לתיקון פקודת הפיקוח על יהודים? היינו הופכים שמים וארץ. **תופיק טובי** (הרשימה הקומוניסטית החדשה): שם יש פיקוח על אינדיאנים.

שמואל תמיר (המרכז החפשי): יש גם על כושים ולפעמים גם על יהודים, לא במסגרת חוקית.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה): יש אנטישמיות בארצות הברית?

שמואל תמיר (המרכז החפשי): יש אנטישמיות גם באמריקה, ועוד יותר בברית-המועצות.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה): אל תרחיק.

שמואל תמיר (המרכז החפשי): זה ישנו שם.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה): אין במקום שאתה מחפש.

שמואל תמיר (המרכז החפשי): אני לא צריך לחפש, הלוואי ולא היה שם. אין אני יודע למה אתה קורא לי קריאות-ביניים.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה): אני לא רוצה להפריע לך. אני רוצה לסייע.

שמואל תמיר (המרכז החפשי): תודה.

עצם השם פסול. היינו עדים בשבועות האחרונים לתופעה חריגה ומקוממת את הנפש, כוונתי למשלוח מכתבים לדרוזים, שמישהו הרשה לעצמו לכתוב ולהציע להם לצאת מפה תמורת כסף, ועשה זאת בצורה קלת-דעת ופרובוקטיבית, שאינה עולה בקנה אחד לא עם ציונות ולא עם ריבונות עברית בארץ ישראל המאוחדת, ולא עם שום דבר שרובנו דוגלים בו. הדבר קומם את לב כולנו. אבל זאת עשה גורם שולי, שנהג בדרך בלתי-אחרתית ופרובוקטיבית, שקוממה את הציבור מכל העדות ומכל הדתות. אני לא משווה זאת עם הצעת החוק של חבר-הכנסת קלינגהופר. אמרתי שאני יודע שכוונתו של חבר-הכנסת קלינגהופר רצויה, והוא גם הדגיש זאת בתחילת דבריו ובסוף דבריו שמוטב היה לבטל את ההצעה — ובכן, למה להיעצר? בייחוד אני שואל חבר כנסת מסיעה אופוזיציונית: אתה סוף-סוף אינך אחראי לממשלה. רצונך בהצעה, תציע הצעה שלמה. מה זה לעת עתה? זה היה משנת 1942 עד שנת 1973. גילית נקודת תורפה בספר החוקים הישראלי, וזו לא הראשונה. אני חושב שהיתה לך יד גם בהצעה לביטול חוקים שעבר זמנם, חוקים אחרים, ותבוא עליך הברכה על כך. גילית נקודת תורפה — תמחק אותה מספר החוקים.

על כן, אדוני היושב-ראש, אני מציע ברוח טובה וידידותית למציע, לכתב עד הסוף ולמחוק את החוק הזה מספר החוקים הישראלי. ואם יעשה כן, אני חושב שיוכח לציון ולשבח שהיתה לו יד בתיקון אמיתי ובניקוי של ספר החוקים הישראלי מחוק שהתאים לשלטון זה, לכובש זר ולשיטות זרות, ומנוגד למדינת ישראל, למגילת היסוד שלה, לרוח של מחולליה, ולרוח של רוב יושבי הבית הזה.

ציע, ידידי חבר-הכנסת קלינגהופר, היתה ללא ספק חיו-בית. עם זאת, בכל הכבוד, אני מציע להחזיר את הצעת החוק ליוזמה. החוק כפי שהיה, חוק מנדטורי קולוניאלי מובהק משנת 1942, היה חוק שמקומו לא יכידנו בחברה דמוקרטית. הוא נתן סמכויות קיצוניות על גורל, תנו-עותיהן, מקום מגוריהן של אוכלוסיות שלמות, לידי רשות אדמיניסטרטיבית, שעל-פי החלטתה ורצונה ושרי-רות-לבה יכולה היתה לחרוץ גורל.

אני מבין, כאשר חבר-הכנסת קלינגהופר נתקל בחוק הזה, הוא בא לשפרו. אבל יש חוקים שאי-אפשר לשפרם. אפשר לקיימם או אפשר לעקור אותם כליל ממסגרת החוק הישראלי, וזה דינו של החוק הזה. זאת ועוד: כל עוד יש לנו באיזה מקום שהוא פקודה, פקודה משנת 1942, פקודה מנדטורית שלא באה לידי שימוש יומיומי, הרי היא כמעט בבחינת אבן שאין לה הופכין, ומן הראוי לבטלה כדין, אבל היא לא כל-כך מסוכנת. ואולם שעה שבא חבר כנסת נכבד, משפטן, איש מפלגה ליברלית, ומציע לשפר את החוק ומעלה את הצעתו בחוברת כחולה, החוק מתחיל לחיות, ואני חושש מחייו המתו-קנים של החוק במסגרת הישראלית יותר מאשר היותו חנוט כפי שהיה במסגרת מנדטורית.

מה יאמר החוק על-פי ההצעה המתוקנת של חבר-הכנסת קלינגהופר? ההוראה תהיה: "ממונה על מחוז רשאי לפקח במחוזו על תנועותיהם של כל השבטים הרשומים בתוספת או מקצתם, או של כל אנשי השבט או מקצתם, ולהורות להם ללכת או לא ללכת אל שטח שנקב, או להישאר בו, בפרק זמן שנקב". "העובר על הוראות הממונה על המחוז... דינו — מאסר שנה אחת".

מי הם השבטים? הם יכולים להיות בדואים, ערבים, נוצרים או יהודים, אורחי המדינה. מדובר על תחומי שלטונה של מדינת ישראל. אין הבדל. אבל כדאי שבכל זאת נדע במי מדובר. אמנם שם החוק הוא: חוק לתיקון פקודת הפיקוח על הבדואים. אבל ההגדרה אומרת שזו פקודה המקנה לממונים על מחוזות סמכות פיקוח כל-לית על שבטים, בתי-אב וציבורים מסוימים בארץ.

ולהלן סעיף 3: "הממשלה רשאית להכריז בצו כי הוראותיה של פקודה זו תחולנה על שבט, בית-אב או ציבור כל-שהם בישראל, או על שבט, בית-אב או ציבור כל-שהם אשר ייכנסו לישראל מזמן לזמן — הם או כל איש שבט מאנשיהם". רוצה לומר, שלא זו בלבד שיש כאן אפליה בין בית-אב לבית-אב, בין שבט לשבט, בין ציבור לציבור. למשל, אפשר לבוא ולומר לפי חוק זה, שכל תושבי קריית-שמונה יואילו לזוז ולעבור לבית-שאן, אם הממשלה תכריז בצו שהם הם האנשים המוז-כרים בתוספת. לדידי זה אמור על בדואים, אבל זה יכול לחול על כל אחד מאתנו. הייתכן היום, בשנת 1973, לחוקק חוק ישראלי חדש, ביזמה של חבר כנסת ליברלי, חוק שרירותי כזה? מה פירוש הנוסחה הזאת, עצם השם שאותו לא מבקש חבר-הכנסת קלינגהופר לשנות, "חוק לתיקון פקודת הפיקוח על הבדואים"? אדוני חבר-הכנסת קלינגהופר, בדואים משרתים בצה"ל, בדואים הם אורחי המדינה. אם הם עוברים ממקום למקום שלא כדין, יש בתי-משפט. אי-אפשר בעת ובעונה אחת לדבר על הכרזת היסוד של מדינת ישראל, על דין אחד ללא אפליה בשל דת ומוצא, ולומר "חוק לתיקון פקודת הפיקוח על בדואים". כיצד היינו מגיבים אילו היה הנשיא

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לבנבראון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. החוק המוצע בא למחוק כמה סעיפים מחוק פקודת הפיקוח על הבדואים, 1942. האמת היא שהחוק כולו הוא חוק מימי הביניים, ירושה של המנדט הבריטי, ובושה היא שחוק כזה קיים במדינת ישראל עשרים וחמש שנה לאחר ייסודה. ואם כי לא נצביע נגד התיקונים, נדרוש את ביטולו של החוק כולו.

החוק המוצע בא לבטל סמכויות שניתנו עוד בזמן המנדט הבריטי לממונה על המחוז, לעצור בדואים החשודים בהפרת השלום, לתפוס זמנית את מיטלטליהם, להחריםם ולהורות על מכירתם; לערוך חקירות לעניין אישום פלילי, להטיל על הנאשם עונש, עונש מאסר עד שנה אחת או קנס ששיעורו המקסימלי נקבע בזמן המנדט בסכום של 50 לירות.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להפנות את תשומת לבם של חברי הכנסת לשני סעיפים שהיו קיימים בחוק זה. אמנם מציעים לבטל אותם, אבל עצם קיומם במשך עשרים וחמש שנה הוא דבר חמור מאוד. הסעיף האחד הוא אותו סעיף הקובע הטלת אחריות למעשי החשוד גם על קרוביו, קרובי משפחתו עד מדרגה חמישית.

חיים קורפו (גח"ל):

כמעט כמו ברוסיה.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

וכך נאמר בהגדרת החוק: "קרוב עד מדרגה חמישית של אדם פירושו כל אחד מיוצאי-חלציו של אבי-אביאבי סבו או סבתו של אותו אדם".

הסעיף השני החמור בחוק זה הוא סעיף 6: כיצד חוקרים בעבירה. והוא אומר: "אין להרשיע איש-שבט בעבירה על פקודה זו אלא לאחר שערך הממונה על המחוז חקירה בעניינו. חקירה זו תתנהל עד כמה שאפשר לפי דעת הממונה בצורת בירור משפטי בפני שופט שלום המשמש בשיפוט דחוף, בהנאי ששום אדם לא תהיה לו זכות להיות מיוצג בחקירה זו על-ידי עורך-דין". אני מציע לחברי הכנסת לחשוב היטב על הדבר הזה.

כאמור, טוב שמבטלים סעיפים אלה. מוזמן צריך היה לבטל אותם. אבל צריך היה לבטל את כל הפיקוח על הבדואים. על-ידי תיקון סעיפים אלה או מחיקתם עדיין לא מבטלים את האפליה הקיימת כלפי הבדואים. יש לתת לבדואים אותן הזכויות הנהוגות כלפי אזרחי מדינת ישראל האחרים, בין השאר — הזכות לעבד את אדמותיהם. יש להפסיק את הפקעת הקרקעות, לאפשר להם הקמת ישובי קבע, להפסיק את הריסת הבתים כפי שנעשה בזמן האחרון בשבט ערב-אל-חוויה; במקום זה — לתת להם רשויות בנייה, כדי שלא יצטרכו להמשיך לגור באהלים ולחיות בתנאים בלתי-אנושיים. שלילת רשיון בנייה והפקעת קרקעותיהם מאלצת אותם, את הבדואים, לנדוד ממקום למקום, לחיות חיים בלתי-אנושיים. זאת איננה שאלה של מסורת. כבר מוזמן הם רוצים להשתלב בחברה המודרנית, הם רוצים לחיות כמו כל בני-האדם. אבל חוקים כאלה, חקיקות כאלה, פעולות כאלה, מעשים שעושים נגדם — מונעים מהם אפשרות לחיות כמו כל בני-האדם ולהשתלב בחברה המודרנית. על כן, יחד עם ביטול הסעיפים בחוק הפי-

קוח על הבדואים צריך לתת להם את כל הזכויות שנהנים מהן אזרחי ישראל.

יש עוד דברים שיש לבטל, אמנם לא רק לגבי הבדואים. חבר-הכנסת שמואל תמיר, שדיבר לפני, אף הוא עמד על כך שבחוק זה יש סעיפים שאפשר לפרשם כאילו הם יכולים לתול גם על אזרחים אחרים במדינה. עובדה היא שיש במדינת ישראל כיום עצירים שאינם יכולים להיוועד עם עורך-דינם, 15, 20 ו-21 יום לאחר מעצדם. יש בישראל תופעה חמורה מאוד שכלי התקשורת — הרדיו, הטלוויזיה, העיתונות — שופטים את החשודים לפני שבית-המשפט מצא אותם אשמים. מרבים גם לפרסם את יחסם המשפחתי, את קשריהם עם מסגרות חברתיות שבהן הם חיים או חיו לפני שנים. כל זה יוצר אווירה של ציד-מכשפות ושל לינץ'. כן מתברר שבזמן חקירת עצירים משתמשים במעשי אלימות. גם את הדברים האלה יש לבטל.

המשכת החוק, למרות התיקונים, היא ביטוי להפליה הקיימת כלפי האוכלוסיה הערבית בכללה, בכל שטחי החיים. על כן, אם כי לא נתנגד לתיקונים בהצעת החוק, נדרוש את ביטולו של החוק כולו.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קלינגהופר, לתשובה.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, קיבלתי שיעור ולקח מחבר-הכנסת תמיר על האידאולוגיה של הליברליזם, ואני מודה לו. אינני חושב שבהצעתו סטיית סטייה קלה ביותר מהקו הליברלי — אפילו לא אדבר על קו מפלגתי, כי אם על קו ליברלי במובן רחב יותר, שרבים בבית הזה אולי שותפים לו.

רצוני גם לומר שאני מסתייג מן הדוקטרינה שחבר-הכנסת שמואל תמיר איננו הראשון ולא היחיד הדוגל בה: אני מסתייג מן הדוקטרינה שאם באים לתקן חוק רדום — מקיצים אותו משנתו ומחזירים אותו לחיים. לא כן הדבר. אנחנו כחברי הרשות המחוקקת איננו עוסקים בביצוע של חוקים. אנחנו נוהגים כאן את דעתנו על האפשרויות החוקיות, הקיימות במישור של החוק. לפי מבחן זה הרי האפשרויות החוקיות, הנהוגות לרשות המבצעת בפקודה שאני מציע לתקן, הן דרסטיות מאוד, דרקוניות ממש. וכל מה שאני מציע הוא לצמצם את האפשרויות האלה. בין שתקרא לחוק "רדום" ובין "לא רדום", האפשרויות הקיימות באותה מידה. מה שהיום רדום, הרי גם בלי תיקון החוק אתה יכול להחיות מחר.

על כן אני חושב שאם אתה בא ומציע לצמצם את האפשרויות האלה צימצום ניכר, הרי אינך עושה מעשה לא-ליברלי, אלא ההיפך מזה. חבר-הכנסת תמיר היה מעדיף ביטול החוק. מדוע לא הציע את ביטול החוק עד עכשיו? אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת שעוד בכנסת החמישית היה חבר כנסת שהציע לבטל את הפקודה כליל. היה זה חבר-הכנסת ח'מ"ס ממפ"ם. אבל הצעתו הוסרה מסדר-היום. מה היה גורל הצעתי אילו הצעתי לבטל את הפקודה? צריך להתבונן בדברים התבוננות מציאותית. אם אתה בא להציע משהו לשם הפגנה פוליטית גרידא, תוך ידיעה ודאית שתישלב, עליו לשאול את עצמו מה עדיף: כלום לא עדיף להצניע לכת, להצניע משהו צנוע, אבל ממש, כדי להביא לידי סיכוי מעשי שאמנם הצעתך תתקבל?

שדבר כזה היה נראה בעיני השופטים כפעולה למטרה זרה וכמעשה אדמיניסטרטיבי פסול. אבל לא נתווכח על כך.

שמואל תמיר (המרכז החפשי) :

כדי למנוע אי-הבנה בינינו, אני רוצה לומר באותה רוח עניינית, שסעיף 3 לפקודה, לא רק הפריאמבולה, קובע שהממשלה תכריז בצו כי הוראותיה של פקודה זו תחולנה על שבט או ציבור כל-שהם בישראל. ובכן, איך יפסול בית-משפט ?

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל) :

שמתי לב לכך, אך השאלה היא אם את סעיף 3 אינך חייב לפרש במסגרת השם שנקבע לא בפריאמבולה, אלא בסעיף 1. זו השאלה. אבל אני ממילא מביע נכונות לבוא לקראתך בנקודה מיוחדת זו.

בוה בעצם, אדוני היושב-ראש, רציתי לסיים את דברי. ואקרא עוד את הקטע האחרון מדברי בדיון המוקדם. הערתני אז, בסוף דברי הפתיחה, "שאם כי אני משתדל להתייחס ברצינות לכל עבודה שאני עושה בכנסת, איני חושב אף פעם שהצעותי הן שיא השלמות. אם יציעו השר או נציגיו שליד הוועדה או חברי הוועדה תיקונים להצעת, הרי אקדם בברכה כל שיפור באשר לתכונה וניסוחה".

היו"ר מ. ביבי :

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות : האחת — להחזיר את הצעת החוק לוועדת החוץ והבטחון.

הצבעה

בעד ההצעה להחזיר את הצעת החוק למציע — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת הפיקוח על הבדואים, תשל"ג-1973, לוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

היו"ר מ. ביבי :

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — מחר בשעה 11.00. ישיבה זו נעולה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי) :
מי מתנגד לביטול מוחלט ?

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל) :

אבל גם לגופו של עניין, חברי-הכנסת תמיר, יש לי השגה. אינני מתווכח אתך על הכדאיות לשנות את שם הפקודה, על כך עוד אעיר בסוף דברי. אני רוצה לומר לך גם לגופו של עניין, שכל זמן שחלק מסויים מן הציבור נמצא במצב של נודדות ואנשיו נעים-יודים, קיום של פיקוח מינהלי על חלק זה של הציבור איננו דבר שאינו מתיישב עם משטר דמוקרטי ועם שלטון החוק.

שמואל תמיר (המרכז החפשי) :

כאן לא מדובר על פיקוח. כאן מדובר על רשות לומר איפה לגור ולכן לזו. זה נוגד את מגילת זכויות האדם של האו"ם.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל) :

אתה רוצה להעמיד אותי במצב של אדם השולל את חופש התנועה ? לא תצליח בזה, עם כל כושר הדיבור והשיכנוע שלך.

שמואל תמיר (המרכז החפשי) :

אני מצטט חוק.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל) :

בכל המדינות הדמוקרטיות שיש בהן עדיין ציבור מסויים שנע-יוד, שאין לו מקומות מגורים קבועים, קיימים חוקים הקובעים אפשרויות של השגחה אדמיניסטרטיבית על אותו ציבור. שהרי אם יש לך מקום מגורים קבוע, יודעים איפה אתה נמצא. אם זקוקים לך, יודעים להיכן לפנות. אבל אם אין לך מקום מגורים, ואתה נע-יוד, היום אתה נמצא במקום זה ומחר במקום אחר — אז, כמוכן, יש צידוק להשגחה על תנועותיך. יותר אינני מציע לקיים. את כל שאר הדברים אני מציע למחוק מן החוק. מה הרע בכך ?

אני רוצה להוסיף עוד דבר, בקשר להצעה לשנות את הפריאמבולה של החוק — לא את השם, שכן השם נקבע בסעיף 1 בלשון זו : "פקודה זו תיקרא פקודת הפיקוח על הבדואים, 1942" — ותו לא. רק בפריאמבולה שקראת, חברי-הכנסת תמיר, אמורים הדברים שאליהם התייחסת בביקורתיות. ואת זה אני מקבל, אם כי אינני חושב שבית-משפט בישראל היה סומך ידו על הרחבת הידיעה על פני חלקי ציבור אחרים. אני חושב

הישיבה ננעלה בשעה 20.00.